॥ देवी माहात्म्यम् ॥

Devī Māhātmyam

॥ श्रीदुर्गायै नमः ॥

| | śrīdurgāyai namaḥ | |

॥ अथ श्रीदुर्गासप्तशती ॥

| | atha śrīdurgāsaptaśatī | |

प्रथमोऽध्यायः

prathamo'dhyāyaḥ

विनियोगः

viniyogaḥ

अस्य श्री प्रथमचरित्रस्य । ब्रह्मा ऋषिः । महाकाली

asya śrī prathamacaritrasya | brahmā ṛṣiḥ | mahākālī

देवता। गायत्री छन्दः। नन्दा शक्तिः। रक्तदन्तिका
devatā | gāyatrī chandaḥ | nandā śaktiḥ | raktadantikā
बीजम्। अग्निस्तत्त्वम्। ऋग्वेदः स्वरूपम्।
bījam | agnistattvam | ṛgvedaḥ svarūpam |
श्रीमहाकालीप्रीत्यर्थे प्रथमचरित्रजपे विनियोगः।
śrīmahākālīprītyarthe prathamacaritrajape viniyogaḥ |

। ध्यानम्।

| dhyānam |

ॐ खड्गं चक्रगदेषुचापपरिघाञ्छूलं भुशुण्डीं शिरः
om khaḍgaṁ cakragadeṣucāpaparighāñchūlaṁ bhuśuṇḍīṁ śiraḥ
शङ्खं सन्दधतीं करैस्त्रिनयनां सर्वाङ्गभूषावृताम्।
śaṅkhaṁ sandadhatīṁ karaistrinayanāṁ sarvāṅgabhūṣāvṛtām |
नीलाश्मद्युतिमास्यपाददशकां सेवे महाकालिकां
nīlāśmadyutimāsyapādadaśakāṁ seve mahākālikāṁ
यामस्तौत्स्वपिते हरौ कमलजो हन्तुं मधुं कौटभम्॥
yāmastautsvapite harau kamalajo hantuṁ madhuṁ kauṭabham ||

ॐ नमश्चण्डिकायै॥

om namaścaṇḍikāyai ||

ॐ ऐं मार्कण्डेय उवाच ॥ १ ॥

om aiṁ mārkaṇḍeya uvāca || 1||

सावर्णिः सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यतेऽष्टमः ।

sāvarṇiḥ sūryatanayo yo manuḥ kathyate'ṣṭamaḥ |

निशामय तदुत्पत्तिं विस्तराद्गदतो मम ॥ २ ॥

niśāmaya tadutpattiṁ vistarādgadato mama || 2||

महामायानुभावेन यथा मन्वन्तराधिपः ।

mahāmāyānubhāvena yathā manvantarādhipaḥ |

स बभूव महाभागः सावर्णिस्तनयो रवेः ॥ ३ ॥

sa babhūva mahābhāgaḥ sāvarṇistanayo raveḥ || 3||

स्वारोचिषेऽन्तरे पूर्वं चैत्रवंशसमुद्भवः ।

svārociṣe'ntare pūrvaṁ caitravaṁśasamudbhavaḥ |

सुरथो नाम राजाभूत्समस्ते क्षितिमण्डले ॥ ४ ॥

suratho nāma rājābhūtsamaste kṣitimaṇḍale || 4||

तस्य पालयतः सम्यक् प्रजाः पुत्रानिवौरसान् ।

tasya pālayataḥ samyak prajāḥ putrānivaurasān |

बभूवुः शत्रवो भूपाः कोलाविध्वंसिनस्तदा ॥ ५ ॥

babhūvuḥ śatravo bhūpāḥ kolāvidhvaṁsinastadā || 5||

तस्य तैरभवद् युद्धमतिप्रबलदण्डिनः ।

tasya tairabhavad yuddhamatiprabaladaṇḍinaḥ ।

न्यूनैरपि स तैर्युद्धे कोलाविध्वंसिभिर्जितः ॥ ६ ॥

nyūnairapi sa tairyuddhe kolāvidhvaṁsibhirjitaḥ ।। 6।।

ततः स्वपुरमायातो निजदेशाधिपोऽभवत् ।

tataḥ svapuramāyāto nijadeśādhipo'bhavat ।

आक्रान्तः स महाभागस्तैस्तदा प्रबलारिभिः ॥ ७ ॥

ākrāntaḥ sa mahābhāgastaistadā prabalāribhiḥ ।। 7।।

अमात्यैर्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्बलस्य दुरात्मभिः ।

amātyairbalibhirduṣṭairdurbalasya durātmabhiḥ ।

कोशो बलं चापहृतं तत्रापि स्वपुरे ततः ॥ ८ ॥

kośo balaṁ cāpahṛtaṁ tatrāpi svapure tataḥ ।। 8।।

ततो मृगयाव्याजेन हृतस्वाम्यः स भूपतिः ।

tato mṛgayāvyājena hṛtasvāmyaḥ sa bhūpatiḥ ।

एकाकी हयमारुह्य जगाम गहनं वनम् ॥ ९ ॥

ekākī hayamāruhya jagāma gahanaṁ vanam ।। 9।।

स तत्राश्रममद्राक्षीद्द्विजवर्यस्य मेधसः ।

sa tatrāśramamadrākṣīddvijavaryasya medhasaḥ ।

प्रशान्तश्वापदाकीर्णं मुनिशिष्योपशोभितम् ॥ १० ॥

praśāntaśvāpadākīrṇaṁ muniśiṣyopaśobhitam ।। 10।।

तस्थौ कञ्चित्स कालं च मुनिना तेन सत्कृतः ।

tasthau kañcitsa kālaṁ ca muninā tena satkṛtaḥ |

इतश्चेतश्च विचरंस्तस्मिन् मुनिवराश्रमे ॥ ११ ॥

itaścetaśca vicaraṁstasmin munivarāśrame || 11||

सोऽचिन्तयत्तदा तत्र ममत्वाकृष्टमानसः ।

so'cintayattadā tatra mamatvākṛṣṭamānasaḥ |

मत्पूर्वैः पालितं पूर्वं मया हीनं पुरं हि तत् ॥ १२ ॥

matpūrvaiḥ pālitaṁ pūrvaṁ mayā hīnaṁ puraṁ hi tat || 12||

मद्भृत्यैस्तैरसद्वृत्तैर्धर्मतः पाल्यते न वा ।

madbhṛtyaistairasadvṛttairdharmataḥ pālyate na vā |

न जाने स प्रधानो मे शूरो हस्ती सदामदः ॥ १३ ॥

na jāne sa pradhāno me śūro hastī sadāmadaḥ || 13||

मम वैरिवशं यातः कान् भोगानुपलप्स्यते ।

mama vairivaśaṁ yātaḥ kān bhogānupalapsyate |

ये ममानुगता नित्यं प्रसादधनभोजनैः ॥ १४ ॥

ye mamānugatā nityaṁ prasādadhanabhojanaiḥ || 14||

अनुवृत्तिं ध्रुवं तेऽद्य कुर्वन्त्यन्यमहीभृताम् ।

anuvṛttiṁ dhruvaṁ te'dya kurvantyanyamahībhṛtām |

असम्यग्व्ययशीलैस्तैः कुर्वद्भिः सततं व्ययम् ॥ १५ ॥

asamyagvyayaśīlaistaiḥ kurvadbhiḥ satataṁ vyayam || 15||

संचितः सोऽतिदुःखेन क्षयं कोशो गमिष्यति ।

sañcitaḥ so'tiduḥkhena kṣayaṁ kośo gamiṣyati |

एतच्चान्यच्च सततं चिन्तयामास पार्थिवः ॥ १६ ॥

etaccānyacca satataṁ cintayāmāsa pārthivaḥ || 16||

तत्र विप्राश्रमाभ्याशे वैश्यमेकं ददर्श सः ।

tatra viprāśramābhyāśe vaiśyamekaṁ dadarśa saḥ |

स पृष्टस्तेन कस्त्वं भो हेतुश्चागमनेऽत्र कः ॥ १७ ॥

sa pṛṣṭastena kastvaṁ bho hetuścāgamane'tra kaḥ || 17||

सशोक इव कस्मात्त्वं दुर्मना इव लक्ष्यसे ।

saśoka iva kasmāttvaṁ durmanā iva lakṣyase |

इत्याकर्ण्य वचस्तस्य भूपतेः प्रणयोदितम् ॥ १८ ॥

ityākarṇya vacastasya bhūpateḥ praṇayoditam || 18||

प्रत्युवाच स तं वैश्यः प्रश्रयावनतो नृपम् ॥ १९ ॥

pratyuvāca sa taṁ vaiśyaḥ praśrayāvanato nṛpam || 19||

वैश्य उवाच ॥ २० ॥

vaiśya uvāca || 20||

समाधिर्नाम वैश्योऽहमुत्पन्नो धनिनां कुले ॥ २१ ॥

samādhirnāma vaiśyo'hamutpanno dhaninām kule || 21||

पुत्रदारैर्निरस्तश्च धनलोभादसाधुभिः ।

putradārairnirastaśca dhanalobhādasādhubhiḥ ।

विहीनश्च धनैर्दारैः पुत्रैरादाय मे धनम् ॥ २२ ॥

vihīnaśca dhanairdāraiḥ putrairādāya me dhanam ।। 22।।

वनमभ्यागतो दुःखी निरस्तश्चाप्तबन्धुभिः ।

vanamabhyāgato duḥkhī nirastaścāptabandhubhiḥ ।

सोऽहं न वेद्मि पुत्राणां कुशलाकुशलात्मिकाम् ॥ २३ ॥

so'haṁ na vedmi putrāṇāṁ kuśalākuśalātmikām ।। 23।।

प्रवृत्तिं स्वजनानां च दाराणां चात्र संस्थितः ।

pravṛttiṁ svajanānāṁ ca dārāṇāṁ cātra saṁsthitaḥ ।

किं नु तेषां गृहे क्षेममक्षेमं किं नु साम्प्रतम् ॥ २४ ॥

kiṁ nu teṣāṁ gṛhe kṣemamakṣemaṁ kiṁ nu sāmpratam ।। 24।।

कथं ते किं नु सद्वृत्ता दुर्वृत्ताः किं नु मे सुताः ॥ २५ ॥

kathaṁ te kiṁ nu sadvṛttā durvṛttāḥ kiṁ nu me sutāḥ ।। 25।।

राजोवाच ॥ २६ ॥

rājovāca ।। 26।।

यैर्निरस्तो भवाँल्लुब्धैः पुत्रदारादिभिर्धनैः ॥ २७ ॥

yairnirasto bhavāṁllubdhaiḥ putradārādibhirdhanaiḥ ।। 27।।

तेषु किं भवतः स्नेहमनुबध्नाति मानसम् ॥ २८ ॥

teṣu kiṁ bhavataḥ snehamanubadhnāti mānasam ।। 28।।

वैश्य उवाच ॥ २९ ॥

vaiśya uvāca ।। 29।।

एवमेतद्यथा प्राह भवानस्मद्गतं वचः ॥ ३० ॥

evametadyathā prāha bhavānasmadgataṁ vacaḥ ।। 30।।

किं करोमि न बध्नाति मम निष्ठुरतां मनः ।

kiṁ karomi na badhnāti mama niṣṭhuratāṁ manaḥ ।

यैः संत्यज्य पितृस्नेहं धनलुब्धैर्निराकृतः ॥ ३१ ॥

yaiḥ santyajya pitṛsnehaṁ dhanalubdhairnirākṛtaḥ ।। 31।।

पतिस्वजनहार्दं च हार्दितेष्वेव मे मनः ।

patisvajanahārdaṁ ca hārditeṣveva me manaḥ ।

किमेतन्नाभिजानामि जानन्नपि महामते ॥ ३२ ॥

kimetannābhijānāmi jānannapi mahāmate ।। 32।।

यत्प्रेमप्रवणं चित्तं विगुणेष्वपि बन्धुषु ।

yatpremapravaṇaṁ cittaṁ viguṇeṣvapi bandhuṣu ।

तेषां कृते मे निःश्वासो दौर्मनस्यं च जायते ॥ ३३ ॥

teṣāṁ kṛte me niḥśvāso daurmanasyaṁ ca jāyate ।। 33।।

करोमि किं यन्न मनस्तेष्वप्रीतिषु निष्ठुरम् ॥ ३४ ॥

karomi kiṁ yanna manasteṣvaprītiṣu niṣṭhuram || 34||

मार्कण्डेय उवाच ॥ ३५ ॥

mārkaṇḍeya uvāca || 35||

ततस्तौ सहितौ विप्र तं मुनिं समुपस्थितौ ॥ ३६ ॥

tatastau sahitau vipra taṁ muniṁ samupasthitau || 36||

समाधिर्नाम वैश्योऽसौ स च पार्थिवसत्तमः ।

samādhirnāma vaiśyo'sau sa ca pārthivasattamaḥ |

कृत्वा तु तौ यथान्यायं यथार्हं तेन संविदम् ॥ ३७ ॥

kṛtvā tu tau yathānyāyaṁ yathārhaṁ tena saṁvidam || 37||

उपविष्टौ कथाः काश्चिच्चक्रतुर्वैश्यपार्थिवौ ॥ ३८ ॥

upaviṣṭau kathāḥ kāściccakraturvaiśyapārthivau || 38||

राजोवाच ॥ ३९ ॥

rājovāca || 39||

भगवंस्त्वामहं प्रष्टुमिच्छाम्येकं वदस्व तत् ॥ ४० ॥

bhagavaṁstvāmahaṁ praṣṭumicchāmyekaṁ vadasva tat || 40||

दुःखाय यन्मे मनसः स्वचित्तायत्ततां विना ।

duḥkhāya yanme manasaḥ svacittāyattatāṁ vinā ।

ममत्वं गतराज्यस्य राज्याङ्गेष्वखिलेष्वपि ॥ ४१ ॥

mamatvaṁ gatarājyasya rājyāṅgeṣvakhileṣvapi ।। 41।।

जानतोऽपि यथाज्ञस्य किमेतन्मुनिसत्तम ।

jānato'pi yathājñasya kimetanmunisattama ।

अयं च निकृतः पुत्रैर्दारैर्भृत्यैस्तथोज्झितः ॥ ४२ ॥

ayaṁ ca nikṛtaḥ putrairdārairbhṛtyaistathojjhitaḥ ।। 42।।

स्वजनेन च संत्यक्तस्तेषु हार्दी तथाप्यति ।

svajanena ca santyaktasteṣu hārdī tathāpyati ।

एवमेष तथाहं च द्वावप्यत्यन्तदुःखितौ ॥ ४३ ॥

evameṣa tathāhaṁ ca dvāvapyatyantaduḥkhitau ।। 43।।

दृष्टदोषेऽपि विषये ममत्वाकृष्टमानसौ ।

dṛṣṭadoṣe'pi viṣaye mamatvākṛṣṭamānasau ।

तत्किमेतन्महाभाग यन्मोहो ज्ञानिनोरपि ॥ ४४ ॥

tatkimetanmahābhāga yanmoho jñāninorapi ।। 44।।

ममास्य च भवत्येषा विवेकान्धस्य मूढता ॥ ४५ ॥

mamāsya ca bhavatyeṣā vivekāndhasya mūḍhatā ।। 45।।

ऋषिरुवाच ॥ ४६ ॥

ṛṣiruvāca || 46||

ज्ञानमस्ति समस्तस्य जन्तोर्विषयगोचरे ॥ ४७ ॥

jñānamasti samastasya jantorviṣayagocare || 47||

विषयाश्च महाभाग यान्ति चैवं पृथक्पृथक् ।

viṣayāśca mahābhāga yānti caivaṁ pṛthakpṛthak |

दिवान्धाः प्राणिनः केचिद्रात्रावन्धास्तथापरे ॥ ४८ ॥

divāndhāḥ prāṇinaḥ kecidrātrāvandhāstathāpare || 48||

केचिद्दिवा तथा रात्रौ प्राणिनस्तुल्यदृष्टयः ।

keciddivā tathā rātrau prāṇinastulyadṛṣṭayaḥ |

ज्ञानिनो मनुजाः सत्यं किं तु ते न हि केवलम् ॥ ४९ ॥

jñānino manujāḥ satyaṁ kiṁ tu te na hi kevalam || 49||

यतो हि ज्ञानिनः सर्वे पशुपक्षिमृगादयः ।

yato hi jñāninaḥ sarve paśupakṣimṛgādayaḥ |

ज्ञानं च तन्मनुष्याणां यत्तेषां मृगपक्षिणाम् ॥ ५० ॥

jñānaṁ ca tanmanuṣyāṇāṁ yatteṣāṁ mṛgapakṣiṇām || 50||

मनुष्याणां च यत्तेषां तुल्यमन्यत्तथोभयोः ।

manuṣyāṇāṁ ca yatteṣāṁ tulyamanyattathobhayoḥ |

ज्ञानेऽपि सति पश्यैतान् पतङ्गाञ्छावचञ्चुषु ॥ ५१ ॥

jñāne'pi sati paśyaitān pataṅgāñchāvacañcuṣu || 51||

कणमोक्षादृतान् मोहात्पीड्यमानानपि क्षुधा ।

kaṇamokṣādṛtān mohātpīḍyamānānapi kṣudhā ।

मानुषा मनुजव्याघ्र साभिलाषाः सुतान् प्रति ॥ ५२ ॥

mānuṣā manujavyāghra sābhilāṣāḥ sutān prati ।। 52।।

लोभात् प्रत्युपकाराय नन्वेतान् किं न पश्यसि ।

lobhāt pratyupakārāya nanvetān kiṁ na paśyasi ।

तथापि ममतावर्त्ते मोहगर्ते निपातिताः ॥ ५३ ॥

tathāpi mamatāvartte mohagarte nipātitāḥ ।। 53।।

महामायाप्रभावेण संसारस्थितिकारिणा ।

mahāmāyāprabhāveṇa saṁsārasthitikāriṇā ।

तन्नात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्रा जगत्पतेः ॥ ५४ ॥

tannātra vismayaḥ kāryo yoganidrā jagatpateḥ ।। 54।।

महामाया हरेश्चैषा तया सम्मोह्यते जगत्

mahāmāyā hareścaiṣā tayā sammohyate jagat

ज्ञानिनामपि चेतांसि देवी भगवती हि सा ॥ ५५ ॥

jñānināmapi cetāṁsi devī bhagavatī hi sā ।। 55।।

बलादाकृष्य मोहाय महामाया प्रयच्छति ।

balādākṛṣya mohāya mahāmāyā prayacchati ।

तया विसृज्यते विश्वं जगदेतच्चराचरम् ॥ ५६ ॥

tayā visṛjyate viśvaṁ jagadetaccarācaram ।। 56।।

सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये ।

saiṣā prasannā varadā nṛṇāṁ bhavati muktaye ।

सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी ॥ ५७ ॥

sā vidyā paramā mukterhetubhūtā sanātanī ।। 57।।

संसारबन्धहेतुश्च सैव सर्वेश्वरेश्वरी ॥ ५८ ॥

saṁsārabandhahetuśca saiva sarveśvareśvarī ।। 58।।

राजोवाच ॥ ५९ ॥

rājovāca ।। 59।।

भगवन् का हि सा देवी महामायेति यां भवान् ॥ ६० ॥

bhagavan kā hi sā devī mahāmāyeti yāṁ bhavān ।। 60।।

ब्रवीति कथमुत्पन्ना सा कर्मास्याश्च किं द्विज ।

bravīti kathamutpannā sā karmāsyāśca kiṁ dvija ।

यत्प्रभावा च सा देवी यत्स्वरूपा यदुद्भवा ॥ ६१ ॥

yatprabhāvā ca sā devī yatsvarūpā yadudbhavā ।। 61।।

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तो ब्रह्मविदां वर ॥ ६२ ॥

tatsarvaṁ śrotumicchāmi tvatto brahmavidāṁ vara ।। 62।।

ऋषिरुवाच ॥ ६३ ॥

ṛṣiruvāca ||63||

नित्यैव सा जगन्मूर्तिस्तया सर्वमिदं ततम् ॥ ६४ ॥

nityaiva sā jaganmūrtistayā sarvamidaṁ tatam ||64||

तथापि तत्समुत्पत्तिर्बहुधा श्रूयतां मम ।

tathāpi tatsamutpattirbahudhā śrūyatāṁ mama |

देवानां कार्यसिद्ध्यर्थमाविर्भवति सा यदा ॥ ६५ ॥

devānāṁ kāryasiddhyarthamāvirbhavati sā yadā ||65||

उत्पन्नेति तदा लोके सा नित्याप्यभिधीयते ।

utpanneti tadā loke sā nityāpyabhidhīyate |

योगनिद्रां यदा विष्णुर्जगत्येकार्णवीकृते ॥ ६६ ॥

yoganidrāṁ yadā viṣṇurjagatyekārṇavīkṛte ||66||

आस्तीर्य शेषमभजत् कल्पान्ते भगवान् प्रभुः ।

āstīrya śeṣamabhajat kalpānte bhagavān prabhuḥ |

तदा द्वावसुरौ घोरौ विख्यातौ मधुकैटभौ ॥ ६७ ॥

tadā dvāvasurau ghorau vikhyātau madhukaiṭabhau ||67||

विष्णुकर्णमलोद्भूतौ हन्तुं ब्रह्माणमुद्यतौ ।

viṣṇukarṇamalodbhūtau hantuṁ brahmāṇamudyatau |

स नाभिकमले विष्णोः स्थितो ब्रह्मा प्रजापतिः ॥ ६८ ॥

sa nābhikamale viṣṇoḥ sthito brahmā prajāpatiḥ ||68||

दृष्ट्वा तावसुरौ चोग्रौ प्रसुप्तं च जनार्दनम् ।

dṛṣṭvā tāvasurau cograu prasuptaṁ ca janārdanam ।

तुष्टाव योगनिद्रां तामेकाग्रहृदयः स्थितः ॥ ६९ ॥

tuṣṭāva yoganidrāṁ tāmekāgrahṛdayaḥ sthitaḥ ।। 69।।

विबोधनार्थाय हरेर्हरिनेत्रकृतालयाम् ।

vibodhanārthāya harerharinetrakṛtālayām ।

विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् ॥ ७० ॥

viśveśvarīṁ jagaddhātrīṁ sthitisaṁhārakāriṇīm ।। 70।।

निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः ॥ ७१ ॥

nidrāṁ bhagavatīṁ viṣṇoratulāṁ tejasaḥ prabhuḥ ।। 71।।

ब्रह्मोवाच ॥ ७२ ॥

brahmovāca ।। 72।।

त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्कारः स्वरात्मिका ॥ ७३ ॥

tvaṁ svāhā tvaṁ svadhā tvaṁ hi vaṣaṭkāraḥ svarātmikā ।। 73।।

सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधा मात्रात्मिका स्थिता ।

sudhā tvamakṣare nitye tridhā mātrātmikā sthitā ।

अर्धमात्रा स्थिता नित्या यानुच्चार्याविशेषतः ॥ ७४ ॥

ardhamātrā sthitā nityā yānuccāryāviśeṣataḥ ।। 74।।

त्वमेव संध्या सावित्री त्वं देवि जननी परा ।

tvameva sandhyā sāvitrī tvaṁ devi jananī parā ।

त्वयैतद्धार्यते विश्वं त्वयैतत् सृज्यते जगत् ॥ ७५ ॥

tvayaitaddhāryate viśvaṁ tvayaitat sṛjyate jagat ।। 75।।

त्वयैतत् पाल्यते देवि त्वमत्स्यन्ते च सर्वदा ।

tvayaitat pālyate devi tvamatsyante ca sarvadā ।

विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थितिरूपा च पालने ॥ ७६ ॥

visṛṣṭau sṛṣṭirūpā tvaṁ sthitirūpā ca pālane ।। 76।।

तथा संहृतिरूपान्ते जगतोऽस्य जगन्मये ।

tathā saṁhṛtirūpānte jagato'sya jaganmaye ।

महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः ॥ ७७ ॥

mahāvidyā mahāmāyā mahāmedhā mahāsmṛtiḥ ।। 77।।

महामोहा च भवती महादेवी महेश्वरी ।

mahāmohā ca bhavatī mahādevī maheśvarī ।

प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी ॥ ७८ ॥

prakṛtistvaṁ ca sarvasya guṇatrayavibhāvinī ।। 78।।

कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा ।

kālarātrirmahārātrirmoharātriśca dāruṇā ।

त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा ॥ ७९ ॥

tvaṁ śrīstvamīśvarī tvaṁ hrīstvaṁ buddhirbodhalakṣaṇā ।। 79।।

लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शान्तिः क्षान्तिरेव च ।
lajjā puṣṭistathā tuṣṭistvaṁ śāntiḥ kṣāntireva ca ।
खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ ८० ॥
khaḍginī śūlinī ghorā gadinī cakriṇī tathā ।। 80।।

शङ्खिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा ।
śaṅkhinī cāpinī bāṇabhuśuṇḍīparighāyudhā ।
सौम्या सौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुन्दरी ॥ ८१ ॥
saumyā saumyatarāśeṣasaumyebhyastvatisundarī ।। 81।।

परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी ।
parāparāṇāṁ paramā tvameva parameśvarī ।
यच्च किंचित्क्वचिद्वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके ॥ ८२ ॥
yacca kiñcitkvacidvastu sadasadvākhilātmike ।। 82।।

तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे मया ।
tasya sarvasya yā śaktiḥ sā tvaṁ kiṁ stūyase mayā ।
यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत् ॥ ८३ ॥
yayā tvayā jagatsraṣṭā jagatpātyatti yo jagat ।। 83।।

सोऽपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः ।
so'pi nidrāvaśaṁ nītaḥ kastvāṁ stotumiheśvaraḥ ।
विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च ॥ ८४ ॥
viṣṇuḥ śarīragrahaṇamahamīśāna eva ca ।। 84।।

कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान् भवेत् ।

kāritāste yato'tastvāṁ kaḥ stotuṁ śaktimān bhavet ।

सा त्वमित्थं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता ॥ ८५ ॥

sā tvamitthaṁ prabhāvaiḥ svairudārairdevi saṁstutā ।। 85।।

मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ ।

mohayaitau durādharṣāvasurau madhukaiṭabhau ।

प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु ॥ ८६ ॥

prabodhaṁ ca jagatsvāmī nīyatāmacyuto laghu ।। 86।।

बोधश्च क्रियतामस्य हन्तुमेतौ महासुरौ ॥ ८७ ॥

bodhaśca kriyatāmasya hantumetau mahāsurau ।। 87।।

ऋषिरुवाच ॥ ८८ ॥

ṛṣiruvāca ।। 88।।

एवं स्तुता तदा देवी तामसी तत्र वेधसा ॥ ८९ ॥

evaṁ stutā tadā devī tāmasī tatra vedhasā ।। 89।।

विष्णोः प्रबोधनार्थाय निहन्तुं मधुकैटभौ ।

viṣṇoḥ prabodhanārthāya nihantuṁ madhukaiṭabhau ।

नेत्रास्यनासिकाबाहुहृदयेभ्यस्तथोरसः ॥ ९० ॥

netrāsyanāsikābāhuhṛdayebhyastathorasaḥ ।। 90।।

निर्गम्य दर्शने तस्थौ ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः ।

nirgamya darśane tasthau brahmaṇo'vyaktajanmanaḥ |

उत्तस्थौ च जगन्नाथस्तया मुक्तो जनार्दनः ॥ ९१ ॥

uttasthau ca jagannāthastayā mukto janārdanaḥ || 91||

एकार्णवेऽहिशयनात्ततः स ददृशे च तौ ।

ekārṇave'hiśayanāttataḥ sa dadṛśe ca tau |

मधुकैटभौ दुरात्मानावतिवीर्यपराक्रमौ ॥ ९२ ॥

madhukaiṭabhau durātmānāvativīryaparākramau || 92||

क्रोधरक्तेक्षणावत्तुं ब्रह्माणं जनितोद्यमौ ।

krodharaktekṣaṇāvattuṁ brahmāṇaṁ janitodyamau |

समुत्थाय ततस्ताभ्यां युयुधे भगवान् हरिः ॥ ९३ ॥

samutthāya tatastābhyāṁ yuyudhe bhagavān hariḥ || 93||

पञ्चवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणो विभुः ।

pañcavarṣasahasrāṇi bāhupraharaṇo vibhuḥ |

तावप्यतिबलोन्मत्तौ महामायाविमोहितौ ॥ ९४ ॥

tāvapyatibalonmattau mahāmāyāvimohitau || 94||

उक्तवन्तौ वरोऽस्मत्तो व्रियतामिति केशवम् ॥ ९५ ॥

uktavantau varo'smatto vriyatāmiti keśavam || 95||

श्रीभगवानुवाच ॥ ९६ ॥

śrībhagavānuvāca | | 96| |

भवेतामद्य मे तुष्टौ मम वध्यावुभावपि ॥ ९७ ॥

bhavetāmadya me tuṣṭau mama vadhyāvubhāvapi | | 97| |

किमन्येन वरेणात्र एतावद्धि वृतं मया ॥ ९८ ॥

kimanyena vareṇātra etāvaddhi vṛtaṁ mayā | | 98| |

ऋषिरुवाच ॥ ९९ ॥

ṛṣiruvāca | | 99| |

वञ्चिताभ्यामिति तदा सर्वमापोमयं जगत् ॥ १०० ॥

vañcitābhyāmiti tadā sarvamāpomayaṁ jagat | | 100| |

विलोक्य ताभ्यां गदितो भगवान् कमलेक्षणः ।

vilokya tābhyāṁ gadito bhagavān kamalekṣaṇaḥ |

आवां जहि न यत्रोर्वी सलिलेन परिप्लुता ॥ १०१ ॥

āvāṁ jahi na yatrorvī salilena pariplutā | | 101| |

ऋषिरुवाच ॥ १०२ ॥

ṛṣiruvāca || 102||

तथेत्युक्त्वा भगवता शङ्खचक्रगदाभृता ।

tathetyuktvā bhagavatā śaṅkhacakragadābhṛtā |

कृत्वा चक्रेण वै छिन्ने जघने शिरसी तयोः ॥ १०३ ॥

kṛtvā cakreṇa vai chinne jaghane śirasī tayoḥ || 103||

एवमेषा समुत्पन्ना ब्रह्मणा संस्तुता स्वयम् ।

evameṣā samutpannā brahmaṇā saṁstutā svayam |

प्रभावमस्या देव्यास्तु भूयः शृणु वदामि ते ॥ १०४ ॥

prabhāvamasyā devyāstu bhūyaḥ śṛṇu vadāmi te || 104||

। ऐं ॐ ।

| aim om |

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

|| svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये मधुकैटभवधो नाम

devīmāhātmye madhukaiṭabhavadho nāma

प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

prathamo'dhyāyaḥ || 1||

द्वितीयोऽध्यायः

dvitīyo'dhyāyaḥ

विनियोगः

viniyogaḥ

अस्य श्री मध्यमचरित्रस्य विष्णुर्ऋषिः ।

asya śrī madhyamacaritrasya viṣṇurṛṣiḥ ।

श्रीमहालक्ष्मीर्देवता । उष्णिक् छन्दः । शाकम्भरी शक्तिः ।

śrīmahālakṣmīrdevatā । uṣṇik chandaḥ । śākambharī śaktiḥ ।

दुर्गा बीजम् । वायुस्तत्त्वम् । यजुर्वेदः स्वरूपम् ।

durgā bījam । vāyustattvam । yajurvedaḥ svarūpam ।

श्रीमहालक्ष्मीप्रीत्यर्थे मध्यमचरित्रजपे विनियोगः ।

śrīmahālakṣmīprītyarthe madhyamacaritrajape viniyogaḥ ।

। ध्यानम् ।

। dhyānam ।

अक्षस्रक्परशू गदेषुकुलिशं पद्मं धनुः कुण्डिकां

akṣasrakparaśū gadeṣukuliśaṁ padmaṁ dhanuḥ kuṇḍikāṁ

दण्डं शक्तिमसिं च चर्म जलजं घण्टां सुराभाजनम् ।

daṇḍaṁ śaktimasiṁ ca carma jalajaṁ ghaṇṭāṁ surābhājanam ।

शूलं पाशसुदर्शने च दधतीं हस्तैः प्रवालप्रभां

śūlaṁ pāśasudarśane ca dadhatīṁ hastaiḥ pravālaprabhāṁ

सेवे सैरिभमर्दिनीमिह महालक्ष्मीं सरोजस्थिताम् ॥

seve sairibhamardinīmiha mahālakṣmīṁ sarojasthitām ।।

ॐ ह्रीं ऋषिरुवाच ॥ १ ॥

om hrīm ṛṣiruvāca ।। 1।।

देवासुरमभूद्युद्धं पूर्णमब्दशतं पुरा ।

devāsuramabhūdyuddhaṁ pūrṇamabdaśataṁ purā ।

महिषेऽसुराणामधिपे देवानां च पुरन्दरे ॥ २ ॥

mahiṣe'surāṇāmadhipe devānāṁ ca purandare ।। 2।।

तत्रासुरैर्महावीर्यैर्देवसैन्यं पराजितम् ।

tatrāsurairmahāvīryairdevasainyaṁ parājitam ।

जित्वा च सकलान् देवानिन्द्रोऽभून्महिषासुरः ॥ ३ ॥

jitvā ca sakalān devānindro'bhūnmahiṣāsuraḥ ।। 3।।

ततः पराजिता देवाः पद्मयोनिं प्रजापतिम् ।

tataḥ parājitā devāḥ padmayoniṁ prajāpatim ।

पुरस्कृत्य गतास्तत्र यत्रेशगरुडध्वजौ ॥ ४ ॥

puraskṛtya gatāstatra yatreśagaruḍadhvajau ।। 4।।

यथावृत्तं तयोस्तद्वन्महिषासुरचेष्टितम् ।

yathāvṛttaṁ tayostadvanmahiṣāsuraceṣṭitam ।

त्रिदशाः कथयामासुर्देवाभिभवविस्तरम् ॥ ५ ॥

tridaśāḥ kathayāmāsurdevābhibhavavistaram ।। 5।।

सूर्येन्द्राग्न्यनिलेन्दूनां यमस्य वरुणस्य च ।

sūryendrāgnyanilendūnāṁ yamasya varuṇasya ca ।

अन्येषां चाधिकारान्स स्वयमेवाधितिष्ठति ॥ ६ ॥

anyeṣāṁ cādhikārānsa svayamevādhitiṣṭhati ।। 6।।

स्वर्गान्निराकृताः सर्वे तेन देवगणा भुवि ।

svargānnirākṛtāḥ sarve tena devagaṇā bhuvi ।

विचरन्ति यथा मर्त्या महिषेण दुरात्मना ॥ ७ ॥

vicaranti yathā martyā mahiṣeṇa durātmanā ।। 7।।

एतद्वः कथितं सर्वममरारिविचेष्टितम् ।

etadvaḥ kathitaṁ sarvamamarāriviceṣṭitam ।

शरणं वः प्रपन्नाः स्मो वधस्तस्य विचिन्त्यताम् ॥ ८ ॥

śaraṇaṁ vaḥ prapannāḥ smo vadhastasya vicintyatām ।। 8।।

इत्थं निशम्य देवानां वचांसि मधुसूदनः ।

itthaṁ niśamya devānāṁ vacāṁsi madhusūdanaḥ ।

चकार कोपं शम्भुश्च भ्रुकुटीकुटिलाननौ ॥ ९ ॥

cakāra kopaṁ śambhuśca bhrukuṭīkuṭilānanau ।। 9।।

ततोऽतिकोपपूर्णस्य चक्रिणो वदनात्ततः ।

tato'tikopapūrṇasya cakriṇo vadanāttataḥ ।

निश्चक्राम महत्तेजो ब्रह्मणः शङ्करस्य च ॥ १० ॥

niścakrāma mahattejo brahmaṇaḥ śaṅkarasya ca ।। 10।।

अन्येषां चैव देवानां शक्रादीनां शरीरतः ।

anyeṣāṁ caiva devānāṁ śakrādīnāṁ śarīrataḥ ।

निर्गतं सुमहत्तेजस्तच्चैक्यं समगच्छत ॥ ११ ॥

nirgataṁ sumahattejastaccaikyaṁ samagacchata ।। 11।।

अतीव तेजसः कूटं ज्वलन्तमिव पर्वतम् ।

atīva tejasaḥ kūṭaṁ jvalantamiva parvatam ।

ददृशुस्ते सुरास्तत्र ज्वालाव्याप्तदिगन्तरम् ॥ १२ ॥

dadṛśuste surāstatra jvālāvyāptadigantaram ।। 12।।

अतुलं तत्र तत्तेजः सर्वदेवशरीरजम् ।

atulaṁ tatra tattejaḥ sarvadevaśarīrajam ।

एकस्थं तदभून्नारी व्याप्तलोकत्रयं त्विषा ॥ १३ ॥

ekasthaṁ tadabhūnnārī vyāptalokatrayaṁ tviṣā ।। 13।।

यदभूच्छाम्भवं तेजस्तेनाजायत तन्मुखम् ।

yadabhūcchāmbhavaṁ tejastenājāyata tanmukham ।

याम्येन चाभवन् केशा बाहवो विष्णुतेजसा ॥ १४ ॥

yāmyena cābhavan keśā bāhavo viṣṇutejasā ।। 14।।

सौम्येन स्तनयोर्युग्मं मध्यं चैन्द्रेण चाभवत्।

saumyena stanayoryugmaṁ madhyaṁ caindreṇa cābhavat |

वारुणेन च जङ्घोरू नितम्बस्तेजसा भुवः॥ १५॥

vāruṇena ca jaṅghorū nitambastejasā bhuvaḥ || 15||

ब्रह्मणस्तेजसा पादौ तदङ्गुल्योऽर्कतेजसा।

brahmaṇastejasā pādau tadaṅgulyo'rkatejasā |

वसूनां च कराङ्गुल्यः कौबेरेण च नासिका॥ १६॥

vasūnāṁ ca karāṅgulyaḥ kaubereṇa ca nāsikā || 16||

तस्यास्तु दन्ताः सम्भूताः प्राजापत्येन तेजसा।

tasyāstu dantāḥ sambhūtāḥ prājāpatyena tejasā |

नयनत्रितयं जज्ञे तथा पावकतेजसा॥ १७॥

nayanatritayaṁ jajñe tathā pāvakatejasā || 17||

भ्रुवौ च संध्ययोस्तेजः श्रवणावनिलस्य च।

bhruvau ca sandhyayostejaḥ śravaṇāvanilasya ca |

अन्येषां चैव देवानां सम्भवस्तेजसां शिवा॥ १८॥

anyeṣāṁ caiva devānāṁ sambhavastejasāṁ śivā || 18||

ततः समस्तदेवानां तेजोराशिसमुद्भवाम्।

tataḥ samastadevānāṁ tejorāśisamudbhavām |

तां विलोक्य मुदं प्रापुरमरा महिषार्दिताः।

tāṁ vilokya mudaṁ prāpuramarā mahiṣārditāḥ |

ततो देवा ददुस्तस्यै स्वानि स्वान्यायुधानि च ॥ १९ ॥

tato devā dadustasyai svāni svānyāyudhāni ca | | 19 | |

शूलं शूलाद्विनिष्कृष्य ददौ तस्यै पिनाकधृक् ।

śūlaṁ śūlādviniṣkṛṣya dadau tasyai pinākadhṛk |

चक्रं च दत्तवान् कृष्णः समुत्पाट्य स्वचक्रतः ॥ २० ॥

cakraṁ ca dattavān kṛṣṇaḥ samutpāṭya svacakrataḥ | | 20 | |

शङ्खं च वरुणः शक्तिं ददौ तस्यै हुताशनः ।

śaṅkhaṁ ca varuṇaḥ śaktiṁ dadau tasyai hutāśanaḥ |

मारुतो दत्तवांश्चापं बाणपूर्णे तथेषुधी ॥ २१ ॥

māruto dattavāṁścāpaṁ bāṇapūrṇe tatheṣudhī | | 21 | |

वज्रमिन्द्रः समुत्पाट्य कुलिशादमराधिपः ।

vajramindraḥ samutpāṭya kuliśādamarādhipaḥ |

ददौ तस्यै सहस्राक्षो घण्टामैरावताद्गजात् ॥ २२ ॥

dadau tasyai sahasrākṣo ghaṇṭāmairāvatādgajāt | | 22 | |

कालदण्डाद्यमो दण्डं पाशं चाम्बुपतिर्ददौ ।

kāladaṇḍādyamo daṇḍaṁ pāśaṁ cāmbupatirdadau |

प्रजापतिश्चाक्षमालां ददौ ब्रह्मा कमण्डलुम् ॥ २३ ॥

prajāpatiścākṣamālāṁ dadau brahmā kamaṇḍalum | | 23 | |

समस्तरोमकूपेषु निजरश्मीन् दिवाकरः ।
samastaromakūpeṣu nijaraśmīn divākaraḥ ।
कालश्च दत्तवान् खड्गं तस्यै चर्म च निर्मलम् ॥ २४ ॥
kālaśca dattavān khaḍgaṁ tasyai carma ca nirmalam ।। 24।।

क्षीरोदश्चामलं हारमजरे च तथाम्बरे ।
kṣīrodaścāmalaṁ hāramajare ca tathāmbare ।
चूडामणिं तथा दिव्यं कुण्डले कटकानि च ॥ २५ ॥
cūḍāmaṇiṁ tathā divyaṁ kuṇḍale kaṭakāni ca ।। 25।।

अर्धचन्द्रं तथा शुभ्रं केयूरान् सर्वबाहुषु ।
ardhacandraṁ tathā śubhraṁ keyūrān sarvabāhuṣu ।
नूपुरौ विमलौ तद्वद् ग्रैवेयकमनुत्तमम् ॥ २६ ॥
nūpurau vimalau tadvad graiveyakamanuttamam ।। 26।।

अङ्गुलीयकरत्नानि समस्तास्वङ्गुलीषु च ।
aṅgulīyakaratnāni samastāsvaṅgulīṣu ca ।
विश्वकर्मा ददौ तस्यै परशुं चातिनिर्मलम् ॥ २७ ॥
viśvakarmā dadau tasyai paraśuṁ cātinirmalam ।। 27।।

अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथाभेद्यं च दंशनम् ।
astrāṇyanekarūpāṇi tathābhedyaṁ ca daṁśanam ।
अम्लानपङ्कजां मालां शिरस्युरसि चापराम् ॥ २८ ॥
amlānapaṅkajāṁ mālāṁ śirasyurasi cāparām ।। 28।।

अददज्जलधिस्तस्यै पङ्कजं चातिशोभनम् ।

adadajjaladhistasyai paṅkajaṁ cātiśobhanam ।

हिमवान् वाहनं सिंहं रत्नानि विविधानि च ॥ २९ ॥

himavān vāhanaṁ siṁhaṁ ratnāni vividhāni ca ।। 29।।

ददावशून्यं सुरया पानपात्रं धनाधिपः ।

dadāvaśūnyaṁ surayā pānapātraṁ dhanādhipaḥ ।

शेषश्च सर्वनागेशो महामणिविभूषितम् ॥ ३० ॥

śeṣaśca sarvanāgeśo mahāmaṇivibhūṣitam ।। 30।।

नागहारं ददौ तस्यै धत्ते यः पृथिवीमिमाम् ।

nāgahāraṁ dadau tasyai dhatte yaḥ pṛthivīmimām ।

अन्यैरपि सुरैर्देवी भूषणैरायुधैस्तथा ॥ ३१ ॥

anyairapi surairdevī bhūṣaṇairāyudhaistathā ।। 31।।

सम्मानिता ननादोच्चैः साट्टहासं मुहुर्मुहुः ।

sammānitā nanādoccaiḥ sāṭṭahāsaṁ muhurmuhuḥ ।

तस्या नादेन घोरेण कृत्स्नमापूरितं नभः ॥ ३२ ॥

tasyā nādena ghoreṇa kṛtsnamāpūritaṁ nabhaḥ ।। 32।।

अमायतातिमहता प्रतिशब्दो महानभूत् ।

amāyatātimahatā pratiśabdo mahānabhūt ।

चुक्षुभुः सकला लोकाः समुद्राश्च चकम्पिरे ॥ ३३ ॥

cukṣubhuḥ sakalā lokāḥ samudrāśca cakampire ।। 33।।

चचाल वसुधा चेलुः सकलाश्च महीधराः ।
cacāla vasudhā celuḥ sakalāśca mahīdharāḥ ।
जयेति देवाश्च मुदा तामूचुः सिंहवाहिनीम् ॥ ३४ ॥
jayeti devāśca mudā tāmūcuḥ siṁhavāhinīm ।। 34।।

तुष्टुवुर्मुनयश्चैनां भक्तिनम्रात्ममूर्तयः ।
tuṣṭuvurmunayaścaināṁ bhaktinamrātmamūrtayaḥ ।
दृष्ट्वा समस्तं संक्षुब्धं त्रैलोक्यममरारयः ॥ ३५ ॥
dṛṣṭvā samastaṁ saṅkṣubdhaṁ trailokyamamarārayaḥ ।। 35।।

सन्नद्धाखिलसैन्यास्ते समुत्तस्थुरुदायुधाः ।
sannaddhākhilasainyāste samuttasthurudāyudhāḥ ।
आः किमेतदिति क्रोधादाभाष्य महिषासुरः ॥ ३६ ॥
āḥ kimetaditi krodhādābhāṣya mahiṣāsuraḥ ।। 36।।

अभ्यधावत तं शब्दमशेषैरसुरैर्वृतः ।
abhyadhāvata taṁ śabdamaśeṣairasurairvṛtaḥ ।
स ददर्श ततो देवीं व्याप्तलोकत्रयां त्विषा ॥ ३७ ॥
sa dadarśa tato devīṁ vyāptalokatrayāṁ tviṣā ।। 37।।

पादाक्रान्त्या नतभुवं किरीटोल्लिखिताम्बराम् ।
pādākrāntyā natabhuvaṁ kirīṭollikhitāmbarām ।
क्षोभिताशेषपातालां धनुर्ज्यानिःस्वनेन ताम् ॥ ३८ ॥
kṣobhitāśeṣapātālāṁ dhanurjyāniḥsvanena tām ।। 38।।

दिशो भुजसहस्रेण समन्ताद्व्याप्य संस्थिताम् ।
diśo bhujasahasreṇa samantādvyāpya saṁsthitām ।
ततः प्रववृते युद्धं तया देव्या सुरद्विषाम् ॥ ३९ ॥
tataḥ pravavṛte yuddhaṁ tayā devyā suradviṣām ।। 39।।

शस्त्रास्त्रैर्बहुधा मुक्तैरादीपितदिगन्तरम् ।
śastrāstrairbahudhā muktairādīpitadigantaram ।
महिषासुरसेनानीश्चिक्षुराख्यो महासुरः ॥ ४० ॥
mahiṣāsurasenānīścikṣurākhyo mahāsuraḥ ।। 40।।

युयुधे चामरश्चान्यैश्चतुरङ्गबलान्वितः ।
yuyudhe cāmaraścānyaiścaturaṅgabalānvitaḥ ।
रथानामयुतैः षड्भिरुदग्राख्यो महासुरः ॥ ४१ ॥
rathānāmayutaiḥ ṣaḍbhirudagrākhyo mahāsuraḥ ।। 41।।

अयुध्यतायुतानां च सहस्रेण महाहनुः ।
ayudhyatāyutānāṁ ca sahasreṇa mahāhanuḥ ।
पञ्चाशद्भिश्च नियुतैरसिलोमा महासुरः ॥ ४२ ॥
pañcāśadbhiśca niyutairasilomā mahāsuraḥ ।। 42।।

अयुतानां शतैः षड्भिर्बाष्कलो युयुधे रणे ।
ayutānāṁ śataiḥ ṣaḍbhirbāṣkalo yuyudhe raṇe ।
गजवाजिसहस्रौघैरनेकैः परिवारितः ॥ ४३ ॥
gajavājisahasraughairanekaiḥ parivāritaḥ ।। 43।।

वृतो रथानां कोट्या च युद्धे तस्मिन्नयुध्यत ।

vṛto rathānāṁ koṭyā ca yuddhe tasminnayudhyata ।

बिडालाख्योऽयुतानां च पञ्चाशद्भिरथायुतैः ॥ ४४ ॥

biḍālākhyo'yutānāṁ ca pañcāśadbhirathāyutaiḥ ।। 44।।

युयुधे संयुगे तत्र रथानां परिवारितः ।

yuyudhe saṁyuge tatra rathānāṁ parivāritaḥ ।

अन्ये च तत्रायुतशो रथनागहयैर्वृताः ॥ ४५ ॥

anye ca tatrāyutaśo rathanāgahayairvṛtāḥ ।। 45।।

युयुधुः संयुगे देव्या सह तत्र महासुराः ।

yuyudhuḥ saṁyuge devyā saha tatra mahāsurāḥ ।

कोटिकोटिसहस्रैस्तु रथानां दन्तिनां तथा ॥ ४६ ॥

koṭikoṭisahasraistu rathānāṁ dantināṁ tathā ।। 46।।

हयानां च वृतो युद्धे तत्राभून्महिषासुरः ।

hayānāṁ ca vṛto yuddhe tatrābhūnmahiṣāsuraḥ ।

तोमरैर्भिन्दिपालैश्च शक्तिभिर्मुसलैस्तथा ॥ ४७ ॥

tomarairbhindipālaiśca śaktibhirmusalaistathā ।। 47।।

युयुधुः संयुगे देव्या खड्गैः परशुपट्टिशैः ।

yuyudhuḥ saṁyuge devyā khaḍgaiḥ paraśupaṭṭiśaiḥ ।

केचिच्च चिक्षिपुः शक्तीः केचित् पाशांस्तथापरे ॥ ४८ ॥

kecicca cikṣipuḥ śaktīḥ kecit pāśāṁstathāpare ।। 48।।

देवीं खड्गप्रहारैस्तु ते तां हन्तुं प्रचक्रमुः ।
devīṁ khaḍgaprahāraistu te tāṁ hantuṁ pracakramuḥ ।
सापि देवी ततस्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि चण्डिका ॥ ४९ ॥
sāpi devī tatastāni śastrāṇyastrāṇi caṇḍikā ।। 49।।

लीलयैव प्रचिच्छेद निजशस्त्रास्त्रवर्षिणी ।
līlayaiva praciccheda nijaśastrāstravarṣiṇī ।
अनायस्तानना देवी स्तूयमाना सुरर्षिभिः ॥ ५० ॥
anāyastānanā devī stūyamānā surarṣibhiḥ ।। 50।।

मुमोचासुरदेहेषु शस्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी ।
mumocāsuradeheṣu śastrāṇyastrāṇi ceśvarī ।
सोऽपि क्रुद्धो धुतसटो देव्या वाहनकेसरी ॥ ५१ ॥
so'pi kruddho dhutasaṭo devyā vāhanakesarī ।। 51।।

चचारासुरसैन्येषु वनेष्विव हुताशनः ।
cacārāsurasainyeṣu vaneṣviva hutāśanaḥ ।
निःश्वासान् मुमुचे यांश्च युध्यमाना रणेऽम्बिका ॥ ५२ ॥
niḥśvāsān mumuce yāṁśca yudhyamānā raṇe'mbikā ।। 52।।

त एव सद्यः सम्भूता गणाः शतसहस्रशः ।
ta eva sadyaḥ sambhūtā gaṇāḥ śatasahasraśaḥ ।
युयुधुस्ते परशुभिर्भिन्दिपालासिपट्टिशैः ॥ ५३ ॥
yuyudhuste paraśubhirbhindipālāsipaṭṭiśaiḥ ।। 53।।

नाशयन्तोऽसुरगणान् देवीशक्त्युपबृंहिताः ।
nāśayanto'suragaṇān devīśaktyupabṛṁhitāḥ ǀ
अवादयन्त पटहान् गणाः शङ्खांस्तथापरे ॥ ५४ ॥
avādayanta paṭahān gaṇāḥ śaṅkhāṁstathāpare ǀǀ 54ǀǀ

मृदङ्गांश्च तथैवान्ये तस्मिन् युद्धमहोत्सवे ।
mṛdaṅgāṁśca tathaivānye tasmin yuddhamahotsave ǀ
ततो देवी त्रिशूलेन गदया शक्तिवृष्टिभिः ॥ ५५ ॥
tato devī triśūlena gadayā śaktivṛṣṭibhiḥ ǀǀ 55ǀǀ

खड्गादिभिश्च शतशो निजघान महासुरान् ।
khaḍgādibhiśca śataśo nijaghāna mahāsurān ǀ
पातयामास चैवान्यान् घण्टास्वनविमोहितान् ॥ ५६ ॥
pātayāmāsa caivānyān ghaṇṭāsvanavimohitān ǀǀ 56ǀǀ

असुरान् भुवि पाशेन बद्ध्वा चान्यानकर्षयत् ।
asurān bhuvi pāśena baddhvā cānyānakarṣayat ǀ
केचिद् द्विधाकृतास्तीक्ष्णैः खड्गपातैस्तथापरे ॥ ५७ ॥
kecid dvidhākṛtāstīkṣṇaiḥ khaḍgapātaistathāpare ǀǀ 57ǀǀ

विपोथिता निपातेन गदया भुवि शेरते ।
vipothitā nipātena gadayā bhuvi śerate ǀ
वेमुश्च केचिद्रुधिरं मुसलेन भृशं हताः ॥ ५८ ॥
vemuśca kecidrudhiraṁ musalena bhṛśaṁ hatāḥ ǀǀ 58ǀǀ

केचिन्निपतिता भूमौ भिन्नाः शूलेन वक्षसि ।
kecinnipatitā bhūmau bhinnāḥ śūlena vakṣasi ।
निरन्तराः शरौघेण कृताः केचिद्रणाजिरे ॥ ५९ ॥
nirantarāḥ śaraugheṇa kṛtāḥ kecidraṇājire ।। 59।।

श्येनानुकारिणः प्राणान् मुमुचुस्त्रिदशार्दनाः ।
śyenānukāriṇaḥ prāṇān mumucustridaśārdanāḥ ।
केषांचिद् बाहवश्छिन्नाश्छिन्नग्रीवास्तथापरे ॥ ६० ॥
keṣāñcid bāhavaśchinnāśchinnagrīvāstathāpare ।। 60।।

शिरांसि पेतुरन्येषामन्ये मध्ये विदारिताः ।
śirāṁsi peturanyeṣāmanye madhye vidāritāḥ ।
विच्छिन्नजङ्घास्त्वपरे पेतुरुर्व्यां महासुराः ॥ ६१ ॥
vicchinnajaṅghāstvapare petururvyāṁ mahāsurāḥ ।। 61।।

एकबाह्वक्षिचरणाः केचिद्देव्या द्विधाकृताः ।
ekabāhvakṣicaraṇāḥ keciddevyā dvidhākṛtāḥ ।
छिन्नेऽपि चान्ये शिरसि पतिताः पुनरुत्थिताः ॥ ६२ ॥
chinne'pi cānye śirasi patitāḥ punarutthitāḥ ।। 62।।

कबन्धा युयुधुर्देव्या गृहीतपरमायुधाः ।
kabandhā yuyudhurdevyā gṛhītaparamāyudhāḥ ।
ननृतुश्चापरे तत्र युद्धे तूर्यलयाश्रिताः ॥ ६३ ॥
nanṛtuścāpare tatra yuddhe tūryalayāśritāḥ ।। 63।।

कबन्धाश्छिन्नशिरसः खड्गशक्त्यृष्टिपाणयः ।
kabandhāśchinnaśirasaḥ khaḍgaśaktyṛṣṭipāṇayaḥ |
तिष्ठ तिष्ठेति भाषन्तो देवीमन्ये महासुराः ॥ ६४ ॥
tiṣṭha tiṣṭheti bhāṣanto devīmanye mahāsurāḥ || 64||

पातितै रथनागाश्वैरसुरैश्च वसुन्धरा ।
pātitai rathanāgāśvairasuraiśca vasundharā |
अगम्या साभवत्तत्र यत्राभूत् स महारणः ॥ ६५ ॥
agamyā sābhavattatra yatrābhūt sa mahāraṇaḥ || 65||

शोणितौघा महानद्यः सद्यस्तत्र प्रसुस्रुवुः ।
śoṇitaughā mahānadyaḥ sadyastatra prasusruvuḥ |
मध्ये चासुरसैन्यस्य वारणासुरवाजिनाम् ॥ ६६ ॥
madhye cāsurasainyasya vāraṇāsuravājinām || 66||

क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका ।
kṣaṇena tanmahāsainyamasurāṇāṁ tathāmbikā |
निन्ये क्षयं यथा वह्निस्तृणदारुमहाचयम् ॥ ६७ ॥
ninye kṣayaṁ yathā vahnistṛṇadārumahācayam || 67||

स च सिंहो महानादमुत्सृजन् धुतकेसरः ।
sa ca siṁho mahānādamutsṛjan dhutakesaraḥ |
शरीरेभ्योऽमरारीणामसूनिव विचिन्वति ॥ ६८ ॥
śarīrebhyo'marārīṇāmasūniva vicinvati || 68||

देव्या गणैश्च तैस्तत्र कृतं युद्धं तथासुरैः ।

devyā gaṇaiśca taistatra kṛtaṁ yuddhaṁ tathāsuraiḥ |

यथैषां तुतुषुर्देवाः पुष्पवृष्टिमुचो दिवि ॥ ६९ ॥

yathaiṣāṁ tutuṣurdevāḥ puṣpavṛṣṭimuco divi || 69||

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

|| svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये महिषासुरसैन्यवधो नाम

devīmāhātmye mahiṣāsurasainyavadho nāma

द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

dvitīyo'dhyāyaḥ || 2||

तृतीयोऽध्यायः

tṛtīyo'dhyāyaḥ

ॐ ऋृषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca | | 1| |

निहन्यमानं तत्सैन्यमवलोक्य महासुरः ।

nihanyamānaṁ tatsainyamavalokya mahāsuraḥ |

सेनानीश्चिक्षुरः कोपाद्ययौ योद्धुमथाम्बिकाम् ॥ २ ॥

senānīścikṣuraḥ kopādyayau yoddhumathāmbikām | | 2| |

स देवीं शरवर्षेण ववर्ष समरेऽसुरः ।

sa devīṁ śaravarṣeṇa vavarṣa samare'suraḥ |

यथा मेरुगिरेः शृङ्गं तोयवर्षेण तोयदः ॥ ३ ॥

yathā merugireḥ śṛṅgaṁ toyavarṣeṇa toyadaḥ | | 3| |

तस्य छित्वा ततो देवी लीलयैव शरोत्करान् ।

tasya chitvā tato devī līlayaiva śarotkarān |

जघान तुरगान्बाणैर्यन्तारं चैव वाजिनाम् ॥ ४ ॥

jaghāna turagānbāṇairyantāraṁ caiva vājinām | | 4| |

चिच्छेद च धनुः सद्यो ध्वजं चातिसमुच्छ्रितम् ।

ciccheda ca dhanuḥ sadyo dhvajaṁ cātisamucchṛtam ।

विव्याध चैव गात्रेषु छिन्नधन्वानमाशुगैः ॥ ५ ॥

vivyādha caiva gātreṣu chinnadhanvānamāśugaiḥ ।। 5।।

सच्छिन्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः ।

sacchinnadhanvā viratho hatāśvo hatasārathiḥ ।

अभ्यधावत तां देवीं खड्गचर्मधरोऽसुरः ॥ ६ ॥

abhyadhāvata tāṁ devīṁ khaḍgacarmadharo'suraḥ ।। 6।।

सिंहमाहत्य खड्गेन तीक्ष्णधारेण मूर्धनि ।

siṁhamāhatya khaḍgena tīkṣṇadhāreṇa mūrdhani ।

आजघान भुजे सव्ये देवीमप्यतिवेगवान् ॥ ७ ॥

ājaghāna bhuje savye devīmapyativegavān ।। 7।।

तस्याः खड्गो भुजं प्राप्य पफाल नृपनन्दन ।

tasyāḥ khaḍgo bhujaṁ prāpya paphāla nṛpanandana ।

ततो जग्राह शूलं स कोपादरुणलोचनः ॥ ८ ॥

tato jagrāha śūlaṁ sa kopādaruṇalocanaḥ ।। 8।।

चिक्षेप च ततस्तत्तु भद्रकाल्यां महासुरः ।

cikṣepa ca tatastattu bhadrakālyāṁ mahāsuraḥ ।

जाज्वल्यमानं तेजोभी रविबिम्बमिवाम्बरात् ॥ ९ ॥

jājvalyamānaṁ tejobhī ravibimbamivāmbarāt ।। 9।।

दृष्ट्वा तदापतच्छूलं देवी शूलममुञ्चत ।

dṛṣṭvā tadāpatacchūlaṁ devī śūlamamuñcata |

तेन तच्छतधा नीतं शूलं स च महासुरः ॥ १० ॥

tena tacchatadhā nītaṁ śūlaṁ sa ca mahāsuraḥ || 10||

हते तस्मिन्महावीर्ये महिषस्य चमूपतौ ।

hate tasminmahāvīrye mahiṣasya camūpatau |

आजगाम गजारूढश्चामरस्त्रिदशार्दनः ॥ ११ ॥

ājagāma gajārūḍhaścāmarastridaśārdanaḥ || 11||

सोऽपि शक्तिं मुमोचाथ देव्यास्तामम्बिका द्रुतम् ।

so'pi śaktiṁ mumocātha devyāstāmambikā drutam |

हुंकाराभिहतां भूमौ पातयामास निष्प्रभाम् ॥ १२ ॥

huṅkārābhihatāṁ bhūmau pātayāmāsa niṣprabhām || 12||

भग्नां शक्तिं निपतितां दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः ।

bhagnāṁ śaktiṁ nipatitāṁ dṛṣṭvā krodhasamanvitaḥ |

चिक्षेप चामरः शूलं बाणैस्तदपि साच्छिनत् ॥ १३ ॥

cikṣepa cāmaraḥ śūlaṁ bāṇaistadapi sācchinat || 13||

ततः सिंहः समुत्पत्य गजकुम्भान्तरे स्थितः ।

tataḥ siṁhaḥ samutpatya gajakumbhāntare sthitaḥ |

बाहुयुद्धेन युयुधे तेनोच्चैस्त्रिदशारिणा ॥ १४ ॥

bāhuyuddhena yuyudhe tenoccaistridaśāriṇā || 14||

युध्यमानौ ततस्तौ तु तस्मान्नागान्महीं गतौ ।

yudhyamānau tatastau tu tasmānnāgānmahīṁ gatau ।

युयुधातेऽतिसंरब्धौ प्रहारैरतिदारुणैः ॥ १५ ॥

yuyudhāte'tisaṁrabdhau prahārairatidāruṇaiḥ ।। 15।।

ततो वेगात् खमुत्पत्य निपत्य च मृगारिणा ।

tato vegāt khamutpatya nipatya ca mṛgāriṇā ।

करप्रहारेण शिरश्चामरस्य पृथक् कृतम् ॥ १६ ॥

karaprahāreṇa śiraścāmarasya pṛthak kṛtam ।। 16।।

उदग्रश्च रणे देव्या शिलावृक्षादिभिर्हतः ।

udagraśca raṇe devyā śilāvṛkṣādibhirhataḥ ।

दन्तमुष्टितलैश्चैव करालश्च निपातितः ॥ १७ ॥

dantamuṣṭitalaiścaiva karālaśca nipātitaḥ ।। 17।।

देवी क्रुद्धा गदापातैश्चूर्णयामास चोद्धतम् ।

devī kruddhā gadāpātaiścūrṇayāmāsa coddhatam ।

बाष्कलं भिन्दिपालेन बाणैस्ताम्रं तथान्धकम् ॥ १८ ॥

bāṣkalaṁ bhindipālena bāṇaistāmraṁ tathāndhakam ।। 18।।

उग्रास्यमुग्रवीर्यं च तथैव च महाहनुम् ।

ugrāsyamugravīryaṁ ca tathaiva ca mahāhanum ।

त्रिनेत्रा च त्रिशूलेन जघान परमेश्वरी ॥ १९ ॥

trinetrā ca triśūlena jaghāna parameśvarī ।। 19।।

बिडालस्यासिना कायात् पातयामास वै शिरः ।

biḍālasyāsinā kāyāt pātayāmāsa vai śiraḥ |

दुर्धरं दुर्मुखं चोभौ शरैर्निन्ये यमक्षयम् ॥ २० ॥

durdharaṁ durmukhaṁ cobhau śarairninye yamakṣayam || 20||

एवं संक्षीयमाणे तु स्वसैन्ये महिषासुरः ।

evaṁ saṅkṣīyamāṇe tu svasainye mahiṣāsuraḥ |

माहिषेण स्वरूपेण त्रासयामास तान् गणान् ॥ २१ ॥

māhiṣeṇa svarūpeṇa trāsayāmāsa tān gaṇān || 21||

कांश्चित्तुण्डप्रहारेण खुरक्षेपैस्तथापरान् ।

kāṁścittuṇḍaprahāreṇa khurakṣepaistathāparān |

लाङ्गूलताडितांश्चान्यान् शृङ्गाभ्यां च विदारितान् ॥ २२ ॥

lāṅgūlatāḍitāṁścānyān śṛṅgābhyāṁ ca vidāritān || 22||

वेगेन कांश्चिदपरान्नादेन भ्रमणेन च ।

vegena kāṁścidaparānnādena bhramaṇena ca |

निःश्वासपवनेनान्यान्पातयामास भूतले ॥ २३ ॥

niḥśvāsapavanenānyānpātayāmāsa bhūtale || 23||

निपात्य प्रमथानीकमभ्यधावत सोऽसुरः ।

nipātya pramathānīkamabhyadhāvata so'suraḥ |

सिंहं हन्तुं महादेव्याः कोपं चक्रे ततोऽम्बिका ॥ २४ ॥

siṁhaṁ hantuṁ mahādevyāḥ kopaṁ cakre tato'mbikā || 24||

सोऽपि कोपान्महावीर्यः खुरक्षुण्णमहीतलः ।

so'pi kopānmahāvīryaḥ khurakṣuṇṇamahītalaḥ ।

शृङ्गाभ्यां पर्वतानुच्चांश्चिक्षेप च ननाद च ॥ २५ ॥

śṛṅgābhyāṁ parvatānuccāṁścikṣepa ca nanāda ca ।। 25।।

वेगभ्रमणविक्षुण्णा मही तस्य व्यशीर्यत ।

vegabhramaṇavikṣuṇṇā mahī tasya vyaśīryata ।

लाङ्गूलेनाहतश्चाब्धिः प्लावयामास सर्वतः ॥ २६ ॥

lāṅgūlenāhataścābdhiḥ plāvayāmāsa sarvataḥ ।। 26।।

धुतशृङ्गविभिन्नाश्च खण्डं खण्डं ययुर्घनाः ।

dhutaśṛṅgavibhinnāśca khaṇḍaṁ khaṇḍaṁ yayurghanāḥ ।

श्वासानिलास्ताः शतशो निपेतुर्नभसोऽचलाः ॥ २७ ॥

śvāsānilāstāḥ śataśo nipeturnabhaso'calāḥ ।। 27।।

इति क्रोधसमाध्मातमापतन्तं महासुरम् ।

iti krodhasamādhmātamāpatantaṁ mahāsuram ।

दृष्ट्वा सा चण्डिका कोपं तद्वधाय तदाकरोत् ॥ २८ ॥

dṛṣṭvā sā caṇḍikā kopaṁ tadvadhāya tadākarot ।। 28।।

सा क्षिप्त्वा तस्य वै पाशं तं बबन्ध महासुरम् ।

sā kṣiptvā tasya vai pāśaṁ taṁ babandha mahāsuram ।

तत्याज माहिषं रूपं सोऽपि बद्धो महामृधे ॥ २९ ॥

tatyāja māhiṣaṁ rūpaṁ so'pi baddho mahāmṛdhe ।। 29।।

ततः सिंहोऽभवत्सद्यो यावत्तस्याम्बिका शिरः ।
tataḥ siṁho'bhavatsadyo yāvattasyāmbikā śiraḥ ।
छिनत्ति तावत् पुरुषः खड्गपाणिरदृश्यत ॥ ३० ॥
chinatti tāvat puruṣaḥ khaḍgapāṇiradṛśyata ।। 30।।

तत एवाशु पुरुषं देवी चिच्छेद सायकैः ।
tata evāśu puruṣaṁ devī ciccheda sāyakaiḥ ।
तं खड्गचर्मणा सार्धं ततः सोऽभून्महागजः ॥ ३१ ॥
taṁ khaḍgacarmaṇā sārdhaṁ tataḥ so'bhūnmahāgajaḥ ।। 31।।

करेण च महासिंहं तं चकर्ष जगर्ज च ।
kareṇa ca mahāsiṁhaṁ taṁ cakarṣa jagarja ca ।
कर्षतस्तु करं देवी खड्गेन निरकृन्तत ॥ ३२ ॥
karṣatastu karaṁ devī khaḍgena nirakṛntata ।। 32।।

ततो महासुरो भूयो माहिषं वपुरास्थितः ।
tato mahāsuro bhūyo māhiṣaṁ vapurāsthitaḥ ।
तथैव क्षोभयामास त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ ३३ ॥
tathaiva kṣobhayāmāsa trailokyaṁ sacarācaram ।। 33।।

ततः क्रुद्धा जगन्माता चण्डिका पानमुत्तमम् ।
tataḥ kruddhā jaganmātā caṇḍikā pānamuttamam ।
पपौ पुनः पुनश्चैव जहासारुणलोचना ॥ ३४ ॥
papau punaḥ punaścaiva jahāsāruṇalocanā ।। 34।।

ननर्द चासुरः सोऽपि बलवीर्यमदोद्धतः ।

nanarda cāsuraḥ so'pi balavīryamadoddhataḥ ।

विषाणाभ्यां च चिक्षेप चण्डिकां प्रति भूधरान् ॥ ३५ ॥

viṣāṇābhyāṁ ca cikṣepa caṇḍikāṁ prati bhūdharān ।। 35।।

सा च तान्प्रहितांस्तेन चूर्णयन्ती शरोत्करैः ।

sā ca tānprahitāṁstena cūrṇayantī śarotkaraiḥ ।

उवाच तं मदोद्धूतमुखरागाकुलाक्षरम् ॥ ३६ ॥

uvāca taṁ madoddhūtamukharāgākulākṣaram ।। 36।।

देव्युवाच ॥ ३७ ॥

devyuvāca ।। 37।।

गर्ज गर्ज क्षणं मूढ मधु यावत्पिबाम्यहम् ।

garja garja kṣaṇaṁ mūḍha madhu yāvatpibāmyaham ।

मया त्वयि हतेऽत्रैव गर्जिष्यन्त्याशु देवताः ॥ ३८ ॥

mayā tvayi hate'traiva garjiṣyantyāśu devatāḥ ।। 38।।

ऋषिरुवाच ॥ ३९ ॥

ṛṣiruvāca ।। 39।।

एवमुक्त्वा समुत्पत्य सारूढा तं महासुरम् ।

evamuktvā samutpatya sārūḍhā taṁ mahāsuram ।

पादेनाक्रम्य कण्ठे च शूलेनैनमताडयत् ॥ ४० ॥

pādenākramya kaṇṭhe ca śūlenainamatāḍayat ।। 40।।

ततः सोऽपि पदाक्रान्तस्तया निजमुखात्तदा ।

tataḥ so'pi padākrāntastayā nijamukhāttadā ।

अर्धनिष्क्रान्त एवासीद्देव्या वीर्येण संवृतः ॥ ४१ ॥

ardhaniṣkrānta evāsīddevyā vīryeṇa saṁvṛtaḥ ।। 41।।

अर्धनिष्क्रान्त एवासौ युध्यमानो महासुरः ।

ardhaniṣkrānta evāsau yudhyamāno mahāsuraḥ ।

तया महासिना देव्या शिरश्छित्त्वा निपातितः ॥ ४२ ॥

tayā mahāsinā devyā śiraśchittvā nipātitaḥ ।। 42।।

ततो हाहाकृतं सर्वं दैत्यसैन्यं ननाश तत् ।

tato hāhākṛtaṁ sarvaṁ daityasainyaṁ nanāśa tat ।

प्रहर्षं च परं जग्मुः सकला देवतागणाः ॥ ४३ ॥

praharṣaṁ ca paraṁ jagmuḥ sakalā devatāgaṇāḥ ।। 43।।

तुष्टुवुस्तां सुरा देवीं सहदिव्यैर्महर्षिभिः ।

tuṣṭuvustāṁ surā devīṁ sahadivyairmaharṣibhiḥ ।

जगुर्गन्धर्वपतयो ननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ४४ ॥

jagurgandharvapatayo nanṛtuścāpsarogaṇāḥ ।। 44।।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

।। svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये महिषासुरवधो नाम

devīmāhātmye mahiṣāsuravadho nāma

तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

tṛtīyo'dhyāyaḥ ।। 3।।

चतुर्थोऽध्यायः

caturtho'dhyāyaḥ

ॐ ऋषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca || 1||

शक्रादयः सुरगणा निहतेऽतिवीर्ये

śakrādayaḥ suragaṇā nihate'tivīrye

तस्मिन्दुरात्मनि सुरारिबले च देव्या ।

tasmindurātmani surāribale ca devyā |

तां तुष्टुवुः प्रणतिनम्रशिरोधरांसा

tāṁ tuṣṭuvuḥ praṇatinamraśirodharāṁsā

वाग्भिः प्रहर्षपुलकोद्गमचारुदेहाः ॥ २ ॥

vāgbhiḥ praharṣapulakodgamacārudehāḥ || 2||

देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या

devyā yayā tatamidaṁ jagadātmaśaktyā

निःशेषदेवगणशक्तिसमूहमूर्त्या ।

niḥśeṣadevagaṇaśaktisamūhamūrtyā |

तामम्बिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां

tāmambikāmakhiladevamaharṣipūjyāṁ

भक्त्या नताः स्म विदधातु शुभानि सा नः ॥ ३ ॥

bhaktyā natāḥ sma vidadhātu śubhāni sā naḥ | | 3| |

यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननन्तो

yasyāḥ prabhāvamatulaṁ bhagavānananto

ब्रह्मा हरश्च न हि वक्तुमलं बलं च ।

brahmā haraśca na hi vaktumalaṁ balaṁ ca |

सा चण्डिकाखिलजगत्परिपालनाय

sā caṇḍikākhilajagatparipālanāya

नाशाय चाशुभभयस्य मतिं करोतु ॥ ४ ॥

nāśāya cāśubhabhayasya matiṁ karotu | | 4| |

या श्रीः स्वयं सुकृतिनां भवनेष्वलक्ष्मीः

yā śrīḥ svayaṁ sukṛtināṁ bhavaneṣvalakṣmīḥ

पापात्मनां कृतधियां हृदयेषु बुद्धिः ।

pāpātmanāṁ kṛtadhiyāṁ hṛdayeṣu buddhiḥ |

श्रद्धा सतां कुलजनप्रभवस्य लज्जा

śraddhā satāṁ kulajanaprabhavasya lajjā

तां त्वां नताः स्म परिपालय देवि विश्वम् ॥ ५ ॥

tāṁ tvāṁ natāḥ sma paripālaya devi viśvam | | 5| |

किं वर्णयाम तव रूपमचिन्त्यमेतत्

kiṁ varṇayāma tava rūpamacintyametat

किंचातिवीर्यमसुरक्षयकारि भूरि ।

kiñcātivīryamasurakṣayakāri bhūri |

किं चाहवेषु चरितानि तवाति यानि

kiṁ cāhaveṣu caritāni tavāti yāni

सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु ॥ ६ ॥

sarveṣu devyasuradevagaṇādikeṣu || 6||

हेतुः समस्तजगतां त्रिगुणापि दोषै-

hetuḥ samastajagatāṁ triguṇāpi doṣai-

र्न ज्ञायसे हरिहरादिभिरप्यपारा ।

rna jñāyase hariharādibhirapyapārā |

सर्वाश्रयाखिलमिदं जगदंशभूत-

sarvāśrayākhilamidaṁ jagadaṁśabhūta-

मव्याकृता हि परमा प्रकृतिस्त्वमाद्या ॥ ७ ॥

mavyākṛtā hi paramā prakṛtistvamādyā || 7||

यस्याः समस्तसुरता समुदीरणेन

yasyāḥ samastasuratā samudīraṇena

तृप्तिं प्रयाति सकलेषु मखेषु देवि ।

tṛptiṁ prayāti sakaleṣu makheṣu devi |

स्वाहासि वै पितृगणस्य च तृप्तिहेतु-

svāhāsi vai pitṛgaṇasya ca tṛptihetu-

रुच्चार्यसे त्वमत एव जनैः स्वधा च ॥ ८ ॥

ruccāryase tvamata eva janaiḥ svadhā ca ||8||

या मुक्तिहेतुरविचिन्त्यमहाव्रता त्वं

yā muktiheturavicintyamahāvratā tvaṁ

अभ्यस्यसे सुनियतेन्द्रियतत्त्वसारैः ।

abhyasyase suniyatendriyatattvasāraiḥ |

मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषै-

mokṣārthibhirmunibhirastasamastadoṣai-

र्विद्यासि सा भगवती परमा हि देवि ॥ ९ ॥

rvidyāsi sā bhagavatī paramā hi devi ||9||

शब्दात्मिका सुविमलर्ग्यजुषां निधान-

śabdātmikā suvimalargyajuṣāṁ nidhāna-

मुद्गीथरम्यपदपाठवतां च साम्नाम् ।

mudgītharamyapadapāṭhavatāṁ ca sāmnām |

देवि त्रयी भगवती भवभावनाय

devi trayī bhagavatī bhavabhāvanāya

वार्तासि सर्वजगतां परमार्तिहन्त्री ॥ १० ॥

vārtāsi sarvajagatāṁ paramārtiantrī ||10||

मेधासि देवि विदिताखिलशास्त्रसारा

medhāsi devi viditākhilaśāstrasārā

दुर्गासि दुर्गभवसागरनौरसङ्गा ।

durgāsi durgabhavasāgaranaurasaṅgā |

श्रीः कैटभारिहृदयैककृताधिवासा

śrīḥ kaiṭabhārihṛdayaikakṛtādhivāsā

गौरी त्वमेव शशिमौलिकृतप्रतिष्ठा ॥ ११ ॥

gaurī tvameva śaśimaulikṛtapratiṣṭhā || 11||

ईषत्सहासममलं परिपूर्णचन्द्र-

īṣatsahāsamamalaṁ paripūrṇacandra-

बिम्बानुकारि कनकोत्तमकान्तिकान्तम् ।

bimbānukāri kanakottamakāntikāntam |

अत्यद्भुतं प्रहृतमात्तरुषा तथापि

atyadbhutaṁ prahṛtamāttaruṣā tathāpi

वक्त्रं विलोक्य सहसा महिषासुरेण ॥ १२ ॥

vaktraṁ vilokya sahasā mahiṣāsureṇa || 12||

दृष्ट्वा तु देवि कुपितं भ्रुकुटीकराल-

dṛṣṭvā tu devi kupitaṁ bhrukuṭīkarāla-

मुद्यच्छशाङ्कसदृशच्छवि यन्न सद्यः ।

mudyacchaśāṅkasadṛśacchavi yanna sadyaḥ |

प्राणान् मुमोच महिषस्तदतीव चित्रं

prāṇān mumoca mahiṣastadatīva citraṁ

कैर्जीव्यते हि कुपितान्तकदर्शनेन ॥ १३ ॥

kairjīvyate hi kupitāntakadarśanena || 13||

देवि प्रसीद परमा भवती भवाय

devi prasīda paramā bhavatī bhavāya

सद्यो विनाशयसि कोपवती कुलानि ।

sadyo vināśayasi kopavatī kulāni |

विज्ञातमेतदधुनैव यदस्तमेत-

vijñātametadadhunaiva yadastameta-

न्नीतं बलं सुविपुलं महिषासुरस्य ॥ १४ ॥

nnītaṁ balaṁ suvipulaṁ mahiṣāsurasya || 14||

ते सम्मता जनपदेषु धनानि तेषां

te sammatā janapadeṣu dhanāni teṣāṁ

तेषां यशांसि न च सीदति बन्धुवर्गः ।

teṣāṁ yaśāṁsi na ca sīdati bandhuvargaḥ |

धन्यास्त एव निभृतात्मजभृत्यदारा

dhanyāsta eva nibhṛtātmajabhṛtyadārā

येषां सदाभ्युदयदा भवती प्रसन्ना ॥ १५ ॥

yeṣāṁ sadābhyudayadā bhavatī prasannā || 15||

धर्म्याणि देवि सकलानि सदैव कर्मा-

dharmyāaṁi devi sakalāni sadaiva karmā-

ण्यत्यादृतः प्रतिदिनं सुकृती करोति ।

ṇyatyādṛtaḥ pratidinaṁ sukṛtī karoti |

स्वर्गं प्रयाति च ततो भवती प्रसादा-

svargaṁ prayāti ca tato bhavatī prasādā-

ल्लोकत्रयेऽपि फलदा ननु देवि तेन ॥ १६ ॥

llokatraye'pi phaladā nanu devi tena || 16||

दुर्गे स्मृता हरसि भीतिमशेषजन्तोः

durge smṛtā harasi bhītimaśeṣajantoḥ

स्वस्थैः स्मृता मतिमतीव शुभां ददासि ।

svasthaiḥ smṛtā matimatīva śubhāṁ dadāsi |

दारिद्र्यदुःखभयहारिणि का त्वदन्या

dāridryaduḥkhabhayahāriṇi kā tvadanyā

सर्वोपकारकरणाय सदार्द्रचित्ता ॥ १७ ॥

sarvopakārakaraṇāya sadārdrahittā || 17||

एभिर्हतैर्जगदुपैति सुखं तथैते

ebhirhatairjagadupaiti sukhaṁ tathaite

कुर्वन्तु नाम नरकाय चिराय पापम् ।

kurvantu nāma narakāya cirāya pāpam |

संग्राममृत्युमधिगम्य दिवं प्रयान्तु

saṅgrāmamṛtyumadhigamya divaṁ prayāntu

मत्वेति नूनमहितान्विनिहंसि देवि ॥ १८ ॥

matveti nūnamahitānvinihaṁsi devi || 18||

दृष्ट्वैव किं न भवती प्रकरोति भस्म

dṛṣṭvaiva kiṁ na bhavatī prakaroti bhasma

सर्वासुरानरिषु यत्प्रहिणोषि शस्त्रम् ।

sarvāsurānariṣu yatprahiṇoṣi śastram |

लोकान्प्रयान्तु रिपवोऽपि हि शस्त्रपूता

lokānprayāntu ripavo'pi hi śastrapūtā

इत्थं मतिर्भवति तेष्वहितेषुसाध्वी ॥ १९ ॥

itthaṁ matirbhavati teṣvahiteṣusādhvī || 19||

खड्गप्रभानिकरविस्फुरणैस्तथोग्रैः

khaḍgaprabhānikaravisphuraṇaistathograiḥ

शूलाग्रकान्तिनिवहेन दृशोऽसुराणाम् ।

śūlāgrakāntinivahena dṛśo'surāṇām |

यन्नागता विलयमंशुमदिन्दुखण्ड-

yannāgatā vilayamaṁśumadindukhaṇḍa-

योग्याननं तव विलोकयतां तदेतत् ॥ २० ॥

yogyānanaṁ tava vilokayatāṁ tadetat || 20||

दुर्वृत्तवृत्तशमनं तव देवि शीलं

durvṛttavṛttaśamanaṁ tava devi śīlaṁ

रूपं तथैतदविचिन्त्यमतुल्यमन्यैः ।

rūpaṁ tathaitadavicintyamatulyamanyaiḥ ।

वीर्यं च हन्तृ हृतदेवपराक्रमाणां

vīryaṁ ca hantṛ hṛtadevaparākramāṇāṁ

वैरिष्वपि प्रकटितैव दया त्वयेत्थम् ॥ २१ ॥

vairiṣvapi prakaṭitaiva dayā tvayettham ।। 21।।

केनोपमा भवतु तेऽस्य पराक्रमस्य

kenopamā bhavatu te'sya parākramasya

रूपं च शत्रुभयकार्यतिहारि कुत्र ।

rūpaṁ ca śatrubhayakāryatihāri kutra ।

चित्ते कृपा समरनिष्ठुरता च दृष्टा

citte kṛpā samaraniṣṭhuratā ca dṛṣṭā

त्वय्येव देवि वरदे भुवनत्रयेऽपि ॥ २२ ॥

tvayyeva devi varade bhuvanatraye'pi ।। 22।।

त्रैलोक्यमेतदखिलं रिपुनाशनेन

trailokyametadakhilaṁ ripunāśanena

त्रातं त्वया समरमूर्धनि तेऽपि हत्वा ।

trātaṁ tvayā samaramūrdhani te'pi hatvā ।

नीता दिवं रिपुगणा भयमप्यपास्तम्

nītā divaṁ ripugaṇā bhayamapyapāstam

अस्माकमुन्मदसुरारिभवं नमस्ते ॥ २३ ॥

asmākamunmadasurāribhavaṁ namaste | | 23| |

शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन चाम्बिके ।

śūlena pāhi no devi pāhi khaḍgena cāmbike |

घण्टास्वनेन नः पाहि चापज्यानिःस्वनेन च ॥ २४ ॥

ghaṇṭāsvanena naḥ pāhi cāpajyāniḥsvanena ca | | 24| |

प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके रक्ष दक्षिणे ।

prācyāṁ rakṣa pratīcyāṁ ca caṇḍike rakṣa dakṣiṇe |

भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि ॥ २५ ॥

bhrāmaṇenātmaśūlasya uttarasyāṁ tatheśvari | | 25| |

सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते ।

saumyāni yāni rūpāṇi trailokye vicaranti te |

यानि चात्यन्तघोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम् ॥ २६ ॥

yāni cātyantaghorāṇi tai rakṣāsmāṁstathā bhuvam | | 26| |

खड्गशूलगदादीनि यानि चास्त्रानि तेऽम्बिके ।

khaḍgaśūlagadādīni yāni cāstrāni te'mbike |

करपल्लवसङ्गीनि तैरस्मान् रक्ष सर्वतः ॥ २७ ॥

karapallavasaṅgīni tairasmān rakṣa sarvataḥ | | 27| |

ऋषिरुवाच ॥ २८ ॥

ṛṣiruvāca | | 28 | |

एवं स्तुता सुरैर्दिव्यैः कुसुमैर्नन्दनोद्भवैः ।

evaṁ stutā surairdivyaiḥ kusumairnandanodbhavaiḥ |

अर्चिता जगतां धात्री तथा गन्धानुलेपनैः ॥ २९ ॥

arcitā jagatāṁ dhātrī tathā gandhānulepanaiḥ | | 29 | |

भक्त्या समस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैः सुधूपिता ।

bhaktyā samastaistridaśairdivyairdhūpaiḥ sudhūpitā |

प्राह प्रसादसुमुखी समस्तान् प्रणतान् सुरान् ॥ ३० ॥

prāha prasādasumukhī samastān praṇatān surān | | 30 | |

देव्युवाच ॥ ३१ ॥

devyuvāca | | 31 | |

व्रियतां त्रिदशाः सर्वे यदस्मत्तोऽभिवाञ्छितम् ॥ ३२ ॥

vriyatāṁ tridaśāḥ sarve yadasmatto'bhivāñchitam | | 32 | |

देवा ऊचुः ॥ ३३ ॥

devā ūcuḥ | | 33 | |

भगवत्या कृतं सर्वं न किंचिदवशिष्यते ॥ ३४ ॥

bhagavatyā kṛtaṁ sarvaṁ na kiñcidavaśiṣyate | | 34 | |

यदयं निहतः शत्रुरस्माकं महिषासुरः ।

yadayaṁ nihataḥ śatrurasmākaṁ mahiṣāsuraḥ ।

यदि चापि वरो देयस्त्वयास्माकं महेश्वरि ॥ ३५ ॥

yadi cāpi varo deyastvayāsmākaṁ maheśvari ।। 35।।

संस्मृता संस्मृता त्वं नो हिंसेथाः परमापदः ।

saṁsmṛtā saṁsmṛtā tvaṁ no hiṁsethāḥ paramāpadaḥ ।

यश्च मर्त्यः स्तवैरेभिस्त्वां स्तोष्यत्यमलानने ॥ ३६ ॥

yaśca martya।ḥ stavairebhistvāṁ stoṣyatyamalānane ।। 36।।

तस्य वित्तर्द्धिविभवैर्धनदारादिसम्पदाम् ।

tasya vittarddhi।vibhavairdhanadārādisampadām ।

वृद्धयेऽस्मत्प्रसन्ना त्वं भवेथाः सर्वदाम्बिके ॥ ३७ ॥

vṛddhaye'smatprasannā tvaṁ bhavethāḥ sarvadāmbike ।। 37।।

ऋषिरुवाच ॥ ३८ ॥

ṛṣiruvāca ।। 38।।

इति प्रसादिता देवैर्जगतोऽर्थे तथात्मनः ।

iti prasāditā devairjagato'rthe tathātmanaḥ ।

तथेत्युक्त्वा भद्रकाली बभूवान्तर्हिता नृप ॥ ३९ ॥

tathetyuktvā bhadrakālī babhūvāntarhitā nṛpa ।। 39।।

इत्येतत्कथितं भूप सम्भूता सा यथा पुरा ।

ityetatkathitaṁ bhūpa sambhūtā sā yathā purā ।

देवी देवशरीरेभ्यो जगत्त्रयहितैषिणी ॥ ४० ॥

devī devaśarīrebhyo jagattrayahitaiṣiṇī ।। 40।।

पुनश्च गौरीदेहात्सा समुद्भूता यथाभवत् ।

punaśca gaurīdehātsā samudbhūtā yathābhavat ।

वधाय दुष्टदैत्यानां तथा शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ४१ ॥

vadhāya duṣṭadaityānāṁ tathā śumbhaniśumbhayoḥ ।। 41।।

रक्षणाय च लोकानां देवानामुपकारिणी ।

rakṣaṇāya ca lokānāṁ devānāmupakāriṇī ।

तच्छृणुष्व मयाख्यातं यथावत्कथयामि ते ॥ ४२ ॥

tacchṛṇuṣva mayākhyātaṁ yathāvatkathayāmi te ।। 42।।

। ह्रीं ॐ ।

। hrīm om ।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

।। svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये शक्रादिस्तुतिर्नाम

devīmāhātmye śakrādistutirnāma

चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

caturtho'dhyāyaḥ ।। 4।।

पञ्चमोऽध्यायः

pañcamo'dhyāyaḥ

विनियोगः

viniyogaḥ

अस्य श्री उत्तरचरित्रस्य रुद्र ऋषिः। श्रीमहासरस्वती

asya śrī uttaracaritrasya rudra ṛṣiḥ | śrīmahāsarasvatī

देवता। अनुष्टुप् छन्दः। भीमा शक्तिः। भ्रामरी

devatā | anuṣṭup chandaḥ | bhīmā śaktiḥ | bhrāmarī

बीजम्। सूर्यस्तत्त्वम्। सामवेदः स्वरूपम्।

bījam | sūryastattvam | sāmavedaḥ svarūpam |

श्रीमहासरस्वतीप्रीत्यर्थे उत्तरचरित्रपाठे विनियोगः।

śrīmahāsarasvatīprītyarthe uttaracaritrapāṭhe viniyogaḥ |

। ध्यानम्।

| dhyānam |

घण्टाशूलहलानि शङ्खमुसले चक्रं धनुः सायकं

ghaṇṭāśūlahalāni śaṅkhamusale cakraṁ dhanuḥ sāyakaṁ

हस्ताब्जैर्दधतीं घनान्तविलसच्छीतांशुतुल्यप्रभाम् ।
hastābjairdadhatīṁ ghanāntavilasacchītāṁśutulyaprabhām |
गौरीदेहसमुद्भवां त्रिजगतामाधारभूतां महा-
gaurīdehasamudbhavāṁ trijagatāmādhārabhūtāṁ mahā-
पूर्वामत्र सरस्वतीमनुभजे शुम्भादिदैत्यार्दिनीम् ॥
pūrvāmatra sarasvatīmanubhaje śumbhādidaityārdinīm ||

ॐ क्लीं ऋषिरुवाच ॥ १ ॥
om klīm ṛṣiruvāca || 1||

पुरा शुम्भनिशुम्भाभ्यामसुराभ्यां शचीपतेः ।
purā śumbhaniśumbhābhyāmasurābhyāṁ śacīpateḥ |
त्रैलोक्यं यज्ञभागाश्च हृता मदबलाश्रयात् ॥ २ ॥
trailokyaṁ yajñabhāgāśca hṛtā madabalāśrayāt || 2||

तावेव सूर्यतां तद्वदधिकारं तथैन्दवम् ।
tāveva sūryatāṁ tadvadadhikāraṁ tathaindavam |
कौबेरमथ याम्यं च चक्राते वरुणस्य च ॥ ३ ॥
kauberamatha yāmyaṁ ca cakrāte varuṇasya ca || 3||

तावेव पवनर्द्धिं च चक्रतुर्वह्निकर्म च ।
tāveva pavanarddhiṁ ca cakraturvahnikarma ca |
ततो देवा विनिर्धूता भ्रष्टराज्याः पराजिताः ॥ ४ ॥
tato devā vinirdhūtā bhraṣṭarājyāḥ parājitāḥ || 4||

हृताधिकारास्त्रिदशास्ताभ्यां सर्वे निराकृताः ।

hṛtādhikārāstridaśāstābhyāṁ sarve nirākṛtāḥ |

महासुराभ्यां तां देवीं संस्मरन्त्यपराजिताम् ॥ ५ ॥

mahāsurābhyāṁ tāṁ devīṁ saṁsmarantyaparājitām || 5||

तयास्माकं वरो दत्तो यथापत्सु स्मृताखिलाः ।

tayāsmākaṁ varo datto yathāpatsu smṛtākhilāḥ |

भवतां नाशयिष्यामि तत्क्षणात्परमापदः ॥ ६ ॥

bhavatāṁ nāśayiṣyāmi tatkṣaṇātparamāpadaḥ || 6||

इति कृत्वा मतिं देवा हिमवन्तं नगेश्वरम् ।

iti kṛtvā matiṁ devā himavantaṁ nageśvaram |

जग्मुस्तत्र ततो देवीं विष्णुमायां प्रतुष्टुवुः ॥ ७ ॥

jagmustatra tato devīṁ viṣṇumāyāṁ pratuṣṭuvuḥ || 7||

देवा ऊचुः ॥ ८ ॥

devā ūcuḥ || 8||

नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः ।

namo devyai mahādevyai śivāyai satataṁ namaḥ |

नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्म ताम् ॥ ९ ॥

namaḥ prakṛtyai bhadrāyai niyatāḥ praṇatāḥ sma tām || 9||

रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमो नमः ।
raudrāyai namo nityāyai gauryai dhātryai namo namaḥ |
ज्योत्स्नायै चेन्दुरूपिण्यै सुखायै सततं नमः ॥ १० ॥
jyotsnāyai cendurūpiṇyai sukhāyai satataṁ namaḥ || 10||

कल्याण्यै प्रणता वृद्ध्यै सिद्ध्यै कुर्मो नमो नमः ।
kalyāṇyai praṇatā vṛddhyai siddhyai kurmo namo namaḥ |
नैरृत्यै भूभृतां लक्ष्म्यै शर्वाण्यै ते नमो नमः ॥ ११ ॥
nairṛtyai bhūbhṛtāṁ lakṣmyai śarvāṇyai te namo namaḥ || 11||

दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वकारिण्यै ।
durgāyai durgapārāyai sārāyai sarvakāriṇyai |
ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः ॥ १२ ॥
khyātyai tathaiva kṛṣṇāyai dhūmrāyai satataṁ namaḥ || 12||

अतिसौम्यातिरौद्रायै नतास्तस्यै नमो नमः ।
atisaumyātiraudrāyai natāstasyai namo namaḥ |
नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै नमो नमः ॥ १३ ॥
namo jagatpratiṣṭhāyai devyai kṛtyai namo namaḥ || 13||

या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शब्दिता ।
yā devī sarvabhūteṣu viṣṇumāyeti śabditā |
नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ १४-१६ ॥
namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ || 14-16||

या देवी सर्वभूतेषु चेतनेत्यभिधीयते ।

yā devī sarvabhūteṣu cetanetyabhidhīyate ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ १७-१९ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 17-19।।

या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu buddhirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ २०-२२ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 20-22।।

या देवी सर्वभूतेषु निद्रारूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu nidrārūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ २३-२५ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 23-25।।

या देवी सर्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu kṣudhārūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ २६-२८ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 26-28।।

या देवी सर्वभूतेषु छायारूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu chāyārūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ २९-३१ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 29-31।।

या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu śaktirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ३२-३४ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 32-34।।

या देवी सर्वभूतेषु तृष्णारूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu tṛṣṇārūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ३५-३७ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 35-37।।

या देवी सर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu kṣāntirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ३८-४० ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 38-40।।

या देवी सर्वभूतेषु जातिरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu jātirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ४१-४३ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 41-43।।

या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu lajjārūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ४४-४६ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 44-46।।

या देवी सर्वभूतेषु शान्तिरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu śāntirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ४७-४९ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 47-49।।

या देवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu śraddhārūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ५०-५२ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 50-52।।

या देवी सर्वभूतेषु कान्तिरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu kāntirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ५३-५५ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 53-55।।

या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu lakṣmīrūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ५६-५८ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 56-58।।

या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण संस्थिता ।

yā devī sarvabhūteṣu vṛttirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ५९-६१ ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 59-61।।

या देवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता।

yā devī sarvabhūteṣu smṛtirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ६२-६४॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 62-64।।

या देवी सर्वभूतेषु दयारूपेण संस्थिता।

yā devī sarvabhūteṣu dayārūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ६५-६७॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 65-67।।

या देवी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता।

yā devī sarvabhūteṣu tuṣṭirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ६८-७०॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 68-70।।

या देवी सर्वभूतेषु मातृरूपेण संस्थिता।

yā devī sarvabhūteṣu mātṛrūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ७१-७३॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 71-73।।

या देवी सर्वभूतेषु भ्रान्तिरूपेण संस्थिता।

yā devī sarvabhūteṣu bhrāntirūpeṇa saṁsthitā ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः॥ ७४-७६॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 74-76।।

इन्द्रियाणामधिष्ठात्री भूतानां चाखिलेषु या ।

indriyāṇāmadhiṣṭhātrī bhūtānāṁ cākhileṣu yā ।

भूतेषु सततं तस्यै व्याप्त्यै देव्यै नमो नमः ॥ ७७ ॥

bhūteṣu satataṁ tasyai vyāptyai devyai namo namaḥ ।। 77।।

चितिरूपेण या कृत्स्नमेतद् व्याप्य स्थिता जगत् ।

citirūpeṇa yā kṛtsnametad vyāpya sthitā jagat ।

नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥ ७८-८० ॥

namastasyai namastasyai namastasyai namo namaḥ ।। 78-80।।

स्तुता सुरैः पूर्वमभीष्टसंश्रया-

stutā suraiḥ pūrvamabhīṣṭasaṁśrayā-

त्तथा सुरेन्द्रेण दिनेषु सेविता ।

ttathā surendreṇa dineṣu sevitā ।

करोतु सा नः शुभहेतुरीश्वरी

karotu sā naḥ śubhaheturīśvarī

शुभानि भद्राण्यभिहन्तु चापदः ॥ ८१ ॥

śubhāni bhadrāṇyabhihantu cāpadaḥ ।। 81।।

या साम्प्रतं चोद्धतदैत्यतापितै-

yā sāmpratam coddhatadaityatāpitai-

रस्माभिरीशा च सुरैर्नमस्यते ।

rasmābhirīśā ca surairnamasyate ।

या च स्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः

yā ca smṛtā tatkṣaṇameva hanti naḥ

सर्वापदो भक्तिविनम्रमूर्तिभिः ॥ ८२ ॥

sarvāpado bhaktivinamramūrtibhiḥ || 82||

ऋषिरुवाच ॥ ८३ ॥

ṛṣiruvāca || 83||

एवं स्तवाभियुक्तानां देवानां तत्र पार्वती ।

evaṁ stavābhiyuktānāṁ devānāṁ tatra pārvatī |

स्नातुमभ्याययौ तोये जाह्नव्या नृपनन्दन ॥ ८४ ॥

snātumabhyāyayau toye jāhnavyā nṛpanandana || 84||

साब्रवीत्तान् सुरान् सुभ्रूर्भवद्भिः स्तूयतेऽत्र का ।

sābravīttān surān subhrūrbhavadbhiḥ stūyate'tra kā |

शरीरकोशतश्चास्याः समुद्भूताब्रवीच्छिवा ॥ ८५ ॥

śarīrakośataścāsyāḥ samudbhūtābravīcchivā || 85||

स्तोत्रं ममैतत्क्रियते शुम्भदैत्यनिराकृतैः ।

stotraṁ mamaitatkriyate śumbhadaityanirākṛtaiḥ |

देवैः समेतैः समरे निशुम्भेन पराजितैः ॥ ८६ ॥

devaiḥ sametaiḥ samare niśumbhena parājitaiḥ || 86||

शरीरकोशाद्यत्तस्याः पार्वत्या निःसृताम्बिका ।

śarīrakośādyattasyāḥ pārvatyā niḥsṛtāmbikā ।

कौशिकीति समस्तेषु ततो लोकेषु गीयते ॥ ८७ ॥

kauśikīti samasteṣu tato lokeṣu gīyate ।। 87।।

तस्यां विनिर्गतायां तु कृष्णाभूत्सापि पार्वती ।

tasyāṁ vinirgatāyāṁ tu kṛṣṇābhūtsāpi pārvatī ।

कालिकेति समाख्याता हिमाचलकृताश्रया ॥ ८८ ॥

kāliketi samākhyātā himācalakṛtāśrayā ।। 88।।

ततोऽम्बिकां परं रूपं बिभ्राणां सुमनोहरम् ।

tato'mbikāṁ paraṁ rūpaṁ bibhrāṇāṁ sumanoharam ।

ददर्श चण्डो मुण्डश्च भृत्यौ शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ८९ ॥

dadarśa caṇḍo muṇḍaśca bhṛtyau śumbhaniśumbhayoḥ ।। 89।।

ताभ्यां शुम्भाय चाख्याता सातीव सुमनोहरा ।

tābhyāṁ śumbhāya cākhyātā sātīva sumanoharā ।

काप्यास्ते स्त्री महाराज भासयन्ती हिमाचलम् ॥ ९० ॥

kāpyāste strī mahārāja bhāsayantī himācalam ।। 90।।

नैव तादृक् क्वचिद्रूपं दृष्टं केनचिदुत्तमम् ।

naiva tādṛk kvacidrūpaṁ dṛṣṭaṁ kenaciduttamam ।

ज्ञायतां काप्यसौ देवी गृह्यतां चासुरेश्वर ॥ ९१ ॥

jñāyatāṁ kāpyasau devī gṛhyatāṁ cāsureśvara ।। 91।।

स्त्रीरत्नमतिचार्वङ्गी द्योतयन्ती दिशस्त्विषा ।

strīratnamaticārvaṅgī dyotayantī diśastviṣā ।

सा तु तिष्ठति दैत्येन्द्र तां भवान् द्रष्टुमर्हति ॥ ९२ ॥

sā tu tiṣṭhati daityendra tāṁ bhavān draṣṭumarhati ।। 92।।

यानि रत्नानि मणयो गजाश्वादीनि वै प्रभो ।

yāni ratnāni maṇayo gajāśvādīni vai prabho ।

त्रैलोक्ये तु समस्तानि साम्प्रतं भान्ति ते गृहे ॥ ९३ ॥

trailokye tu samastāni sāmprataṁ bhānti te gṛhe ।। 93।।

ऐरावतः समानीतो गजरत्नं पुरन्दरात् ।

airāvataḥ samānīto gajaratnaṁ purandarāt ।

पारिजाततरुश्चायं तथैवोच्चैःश्रवा हयः ॥ ९४ ॥

pārijātataruścāyaṁ tathaivoccaiḥśravā hayaḥ ।। 94।।

विमानं हंससंयुक्तमेतत्तिष्ठति तेऽङ्गणे ।

vimānaṁ haṁsasaṁyuktametattiṣṭhati te'ṅgaṇe ।

रत्नभूतमिहानीतं यदासीद्वेधसोऽद्भुतम् ॥ ९५ ॥

ratnabhūtamihānītaṁ yadāsīdvedhaso'dbhutam ।। 95।।

निधिरेष महापद्मः समानीतो धनेश्वरात् ।

nidhireṣa mahāpadmaḥ samānīto dhaneśvarāt ।

किञ्जल्किनीं ददौ चाब्धिर्मालामम्लानपङ्कजाम् ॥ ९६ ॥

kiñjalkinīṁ dadau cābdhirmālāmamlānapaṅkajām ।। 96।।

छत्रं ते वारुणं गेहे काञ्चनस्त्रावि तिष्ठति ।

chatraṁ te vāruṇaṁ gehe kāñcanasrāvi tiṣṭhati |

तथायं स्यन्दनवरो यः पुरासीत्प्रजापतेः ॥ ९७ ॥

tathāyaṁ syandanavaro yaḥ purāsītprajāpateḥ || 97||

मृत्योरुत्क्रान्तिदा नाम शक्तिरीश त्वया हृता ।

mṛtyorutkrāntidā nāma śaktirīśa tvayā hṛtā |

पाशः सलिलराजस्य भ्रातुस्तव परिग्रहे ॥ ९८ ॥

pāśaḥ salilarājasya bhrātustava parigrahe || 98||

निशुम्भस्याब्धिजाताश्च समस्ता रत्नजातयः ।

niśumbhasyābdhijātāśca samastā ratnajātayaḥ |

वह्निरपि ददौ तुभ्यमग्निशौचे च वाससी ॥ ९९ ॥

vahnirapi dadau tubhyamagniśauce ca vāsasī || 99||

एवं दैत्येन्द्र रत्नानि समस्तान्याहृतानि ते ।

evaṁ daityendra ratnāni samastānyāhṛtāni te |

स्त्रीरत्नमेषा कल्याणी त्वया कस्मान्न गृह्यते ॥ १०० ॥

strīratnameṣā kalyāṇī tvayā kasmānna gṛhyate || 100||

ऋषिरुवाच ॥ १०१ ॥

ṛṣiruvāca || 101||

निशम्येति वचः शुम्भः स तदा चण्डमुण्डयोः ।

niśamyeti vacaḥ śumbhaḥ sa tadā caṇḍamuṇḍayoḥ |

प्रेषयामास सुग्रीवं दूतं देव्या महासुरम् ॥ १०२ ॥

preṣayāmāsa sugrīvaṁ dūtaṁ devyā mahāsuram || 102||

इति चेति च वक्तव्या सा गत्वा वचनान्मम ।

iti ceti ca vaktavyā sā gatvā vacanānmama |

यथा चाभ्येति सम्प्रीत्या तथा कार्यं त्वया लघु ॥ १०३ ॥

yathā cābhyeti samprītyā tathā kāryaṁ tvayā laghu || 103||

स तत्र गत्वा यत्रास्ते शैलोद्देशेऽतिशोभने ।

sa tatra gatvā yatrāste śailoddeśe'tiśobhane |

तां च देवीं ततः प्राह श्लक्ष्णं मधुरया गिरा ॥ १०४ ॥

tāṁ ca devīṁ tataḥ prāha ślakṣṇaṁ madhurayā girā || 104||

दूत उवाच ॥ १०५ ॥

dūta uvāca || 105||

देवि दैत्येश्वरः शुम्भस्त्रैलोक्ये परमेश्वरः ।

devi daityeśvaraḥ śumbhastrailokye parameśvaraḥ |

दूतोऽहं प्रेषितस्तेन त्वत्सकाशमिहागतः ॥ १०६ ॥

dūto'haṁ preṣitastena tvatsakāśamihāgataḥ || 106||

अव्याहताज्ञः सर्वासु यः सदा देवयोनिषु ।

avyāhatājñaḥ sarvāsu yaḥ sadā devayoniṣu ।

निर्जिताखिलदैत्यारिः स यदाह शृणुष्व तत् ॥ १०७ ॥

nirjitākhiladaityāriḥ sa yadāha śṛṇuṣva tat ।। 107।।

मम त्रैलोक्यमखिलं मम देवा वशानुगाः ।

mama trailokyamakhilaṁ mama devā vaśānugāḥ ।

यज्ञभागानहं सर्वानुपाश्नामि पृथक् पृथक् ॥ १०८ ॥

yajñabhāgānahaṁ sarvānupāśnāmi pṛthak pṛthak ।। 108।।

त्रैलोक्ये वररत्नानि मम वश्यान्यशेषतः ।

trailokye vararatnāni mama vaśyānyaśeṣataḥ ।

तथैव गजरत्नं च हृतं देवेन्द्रवाहनम् ॥ १०९ ॥

tathaiva gajaratnaṁ ca hṛtaṁ devendravāhanam ।। 109।।

क्षीरोदमथनोद्भूतमश्वरत्नं ममामरैः ।

kṣīrodamathanodbhūtamaśvaratnaṁ mamāmaraiḥ ।

उच्चैःश्रवससंज्ञं तत्प्रणिपत्य समर्पितम् ॥ ११० ॥

uccaiḥśravasasañjñaṁ tatpraṇipatya samarpitam ।। 110।।

यानि चान्यानि देवेषु गन्धर्वेषूरगेषु च ।

yāni cānyāni deveṣu gandharveṣūrageṣu ca ।

रत्नभूतानि भूतानि तानि मय्येव शोभने ॥ १११ ॥

ratnabhūtāni bhūtāni tāni mayyeva śobhane ।। 111।।

स्त्रीरत्नभूतां त्वां देवि लोके मन्यामहे वयम् ।
strīratnabhūtāṁ tvāṁ devi loke manyāmahe vayam ।
सा त्वमस्मानुपागच्छ यतो रत्नभुजो वयम् ॥ ११२ ॥
sā tvamasmānupāgaccha yato ratnabhujo vayam ।। 112।।

मां वा ममानुजं वापि निशुम्भमुरुविक्रमम् ।
māṁ vā mamānujaṁ vāpi niśumbhamuruvikramam ।
भज त्वं चञ्चलापाङ्गि रत्नभूतासि वै यतः ॥ ११३ ॥
bhaja tvaṁ cañcalāpāṅgi ratnabhūtāsi vai yataḥ ।। 113।।

परमैश्वर्यमतुलं प्राप्स्यसे मत्परिग्रहात् ।
paramaiśvaryamatulaṁ prāpsyase matparigrahāt ।
एतद्बुद्ध्या समालोच्य मत्परिग्रहतां व्रज ॥ ११४ ॥
etadbuddhyā samālocya matparigrahatāṁ vraja ।। 114।।

ऋषिरुवाच ॥ ११५ ॥
ṛṣiruvāca ।। 115।।

इत्युक्ता सा तदा देवी गम्भीरान्तःस्मिता जगौ ।
ityuktā sā tadā devī gambhīrāntaḥsmitā jagau ।
दुर्गा भगवती भद्रा ययेदं धार्यते जगत् ॥ ११६ ॥
durgā bhagavatī bhadrā yayedaṁ dhāryate jagat ।। 116।।

देव्युवाच ॥ ११७ ॥

devyuvāca || 117||

सत्यमुक्तं त्वया नात्र मिथ्या किंचित्त्वयोदितम् ।

satyamuktaṁ tvayā nātra mithyā kiñcittvayoditam |

त्रैलोक्याधिपतिः शुम्भो निशुम्भश्चापि तादृशः ॥ ११८ ॥

trailokyādhipatiḥ śumbho niśumbhaścāpi tādṛśaḥ || 118||

किं त्वत्र यत्प्रतिज्ञातं मिथ्या तत्क्रियते कथम् ।

kiṁ tvatra yatpratijñātaṁ mithyā tatkriyate katham |

श्रूयतामल्पबुद्धित्वात्प्रतिज्ञा या कृता पुरा ॥ ११९ ॥

śrūyatāmalpabuddhitvātpratijñā yā kṛtā purā || 119||

यो मां जयति संग्रामे यो मे दर्पं व्यपोहति ।

yo māṁ jayati saṅgrāme yo me darpaṁ vyapohati |

यो मे प्रतिबलो लोके स मे भर्ता भविष्यति ॥ १२० ॥

yo me pratibalo loke sa me bhartā bhaviṣyati || 120||

तदागच्छतु शुम्भोऽत्र निशुम्भो वा महाबलः ।

tadāgacchatu śumbho'tra niśumbho vā mahābalaḥ |

मां जित्वा किं चिरेणात्र पाणिं गृह्णातु मे लघु ॥ १२१ ॥

māṁ jitvā kiṁ cireṇātra pāṇiṁ gṛhṇātu me laghu || 121||

दूत उवाच ॥ १२२ ॥

dūta uvāca ||122||

अवलिप्तासि मैवं त्वं देवि ब्रूहि ममाग्रतः ।

avaliptāsi maivaṁ tvaṁ devi brūhi mamāgrataḥ |

त्रैलोक्ये कः पुमांस्तिष्ठेदग्रे शुम्भनिशुम्भयोः ॥ १२३ ॥

trailokye kaḥ pumāṁstiṣṭhedagre śumbhaniśumbhayoḥ ||123||

अन्येषामपि दैत्यानां सर्वे देवा न वै युधि ।

anyeṣāmapi daityānāṁ sarve devā na vai yudhi |

तिष्ठन्ति सम्मुखे देवि किं पुनः स्त्री त्वमेकिका ॥ १२४ ॥

tiṣṭhanti sammukhe devi kiṁ punaḥ strī tvamekikā ||124||

इन्द्राद्याः सकला देवास्तस्थुर्येषां न संयुगे ।

indrādyāḥ sakalā devāstasthuryeṣāṁ na saṁyuge |

शुम्भादीनां कथं तेषां स्त्री प्रयास्यसि सम्मुखम् ॥ १२५ ॥

śumbhādīnāṁ kathaṁ teṣāṁ strī prayāsyasi sammukham ||125||

सा त्वं गच्छ मयैवोक्ता पार्श्वं शुम्भनिशुम्भयोः ।

sā tvaṁ gaccha mayaivoktā pārśvaṁ śumbhaniśumbhayoḥ |

केशाकर्षणनिर्धूतगौरवा मा गमिष्यसि ॥ १२६ ॥

keśākarṣaṇanirdhūtagauravā mā gamiṣyasi ||126||

देव्युवाच ॥ १२७ ॥

devyuvāca ।। 127।।

एवमेतद् बली शुम्भो निशुम्भश्चापितादृशः ।

evametad balī śumbho niśumbhaścāpitādṛśaḥ ।

किं करोमि प्रतिज्ञा मे यदनालोचिता पुरा ॥ १२८ ॥

kiṁ karomi pratijñā me yadanālocitā purā ।। 128।।

स त्वं गच्छ मयोक्तं ते यदेतत्सर्वमादृतः ।

sa tvaṁ gaccha mayoktaṁ te yadetatsarvamādṛtaḥ ।

तदाचक्ष्वासुरेन्द्राय स च युक्तं करोतु यत् ॥ १२९ ॥

tadācakṣvāsurendrāya sa ca yuktaṁ karotu yat ।। 129।।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

।। svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये देव्या दूतसंवादो नाम

devīmāhātmye devyā dūtasaṁvādo nāma

पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

pañcamo'dhyāyaḥ ।। 5।।

षष्ठोऽध्यायः

ṣaṣṭho'dhyāyaḥ

ॐ ऋषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca | | 1| |

इत्याकर्ण्य वचो देव्याः स दूतोऽमर्षपूरितः ।

ityākarṇya vaco devyāḥ sa dūto'marṣapūritaḥ |

समाचष्ट समागम्य दैत्यराजाय विस्तरात् ॥ २ ॥

samācaṣṭa samāgamya daityarājāya vistarāt | | 2| |

तस्य दूतस्य तद्वाक्यमाकर्ण्यासुरराट् ततः ।

tasya dūtasya tadvākyamākarṇyāsurarāṭ tataḥ |

सक्रोधः प्राह दैत्यानामधिपं धूम्रलोचनम् ॥ ३ ॥

sakrodhaḥ prāha daityānāmadhipaṁ dhūmralocanam | | 3| |

हे धूम्रलोचनाशु त्वं स्वसैन्यपरिवारितः ।

he dhūmralocanāśu tvaṁ svasainyaparivāritaḥ |

तामानय बलाद्दुष्टां केशाकर्षणविह्वलाम् ॥ ४ ॥

tāmānaya balādduṣṭāṁ keśākarṣaṇavihvalām | | 4| |

तत्परित्राणदः कश्चिद्यदि वोत्तिष्ठतेऽपरः ।

tatparitrāṇadaḥ kaścidyadi vottiṣṭhate'paraḥ ।

स हन्तव्योऽमरो वापि यक्षो गन्धर्व एव वा ॥ ५॥

sa hantavyo'maro vāpi yakṣo gandharva eva vā ।। 5।।

ऋषिरुवाच ॥ ६ ॥

ṛṣiruvāca ।। 6।।

तेनाज्ञप्तस्ततः शीघ्रं स दैत्यो धूम्रलोचनः ।

tenājñaptastataḥ śīghraṁ sa daityo dhūmralocanaḥ ।

वृतः षष्ट्या सहस्राणामसुराणां द्रुतं ययौ ॥ ७ ॥

vṛtaḥ ṣaṣṭyā sahasrāṇāmasurāṇāṁ drutaṁ yayau ।। 7।।

स दृष्ट्वा तां ततो देवीं तुहिनाचलसंस्थिताम् ।

sa dṛṣṭvā tāṁ tato devīṁ tuhinācalasaṁsthitām ।

जगादोच्चैः प्रयाहीति मूलं शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ८ ॥

jagādoccaiḥ prayāhīti mūlaṁ śumbhaniśumbhayoḥ ।। 8।।

न चेत्प्रीत्याद्य भवती मद्भर्तारमुपैष्यति ।

na cetprītyādya bhavatī madbhartāramupaiṣyati ।

ततो बलान्नयाम्येष केशाकर्षणविह्वलाम् ॥ ९ ॥

tato balānnayāmyeṣa keśākarṣaṇavihvalām ।। 9।।

देव्युवाच ॥ १० ॥

devyuvāca || 10||

दैत्येश्वरेण प्रहितो बलवान्बलसंवृतः ।

daityeśvareṇa prahito balavānbalasaṁvṛtaḥ |

बलान्नयसि मामेवं ततः किं ते करोम्यहम् ॥ ११ ॥

balānnayasi māmevaṁ tataḥ kiṁ te karomyaham || 11||

ऋषिरुवाच ॥ १२ ॥

ṛṣiruvāca || 12||

इत्युक्तः सोऽभ्यधावत्तामसुरो धूम्रलोचनः ।

ityuktaḥ so'bhyadhāvattāmasuro dhūmralocanaḥ |

हुंकारेणैव तं भस्म सा चकाराम्बिका तदा ॥ १३ ॥

huṅkāreṇaiva taṁ bhasma sā cakārāmbikā tadā || 13||

अथ क्रुद्धं महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका ।

atha kruddhaṁ mahāsainyamasurāṇāṁ tathāmbikā |

ववर्ष सायकैस्तीक्ष्णैस्तथा शक्तिपरश्वधैः ॥ १४ ॥

vavarṣa sāyakaistīkṣṇaistathā śaktiparaśvadhaiḥ || 14||

ततो धुतसटः कोपात्कृत्वा नादं सुभैरवम् ।

tato dhutasaṭaḥ kopātkṛtvā nādaṁ subhairavam |

पपातासुरसेनायां सिंहो देव्याः स्ववाहनः ॥ १५ ॥

papātāsurasenāyāṁ siṁho devyāḥ svavāhanaḥ || 15||

काांश्चित्करप्रहारेण दैत्यानास्येन चापरान् ।

kāṁścitkaraprahāreṇa daityānāsyena cāparān ।

आक्रान्त्या चाधरेणान्यान् जघान स महासुरान् ॥ १६ ॥

ākrāntyā cādhareṇānyān jaghāna sa mahāsurān ।। 16।।

केषांचित्पाटयामास नखैः कोष्ठानि केसरी ।

keṣāñcitpāṭayāmāsa nakhaiḥ koṣṭhāni kesarī ।

तथा तलप्रहारेण शिरांसि कृतवान्पृथक् ॥ १७ ॥

tathā talaprahāreṇa śirāṁsi kṛtavānpṛthak ।। 17।।

विच्छिन्नबाहुशिरसः कृतास्तेन तथापरे ।

vicchinnabāhuśirasaḥ kṛtāstena tathāpare ।

पपौ च रुधिरं कोष्ठादन्येषां धुतकेसरः ॥ १८ ॥

papau ca rudhiraṁ koṣṭhādanyeṣāṁ dhutakesaraḥ ।। 18।।

क्षणेन तद्बलं सर्वं क्षयं नीतं महात्मना ।

kṣaṇena tadbalaṁ sarvaṁ kṣayaṁ nītaṁ mahātmanā ।

तेन केसरिणा देव्या वाहनेनातिकोपिना ॥ १९ ॥

tena kesariṇā devyā vāhanenātikopinā ।। 19।।

श्रुत्वा तमसुरं देव्या निहतं धूम्रलोचनम् ।

śrutvā tamasuraṁ devyā nihataṁ dhūmralocanam ।

बलं च क्षयितं कृत्स्नं देवीकेसरिणा ततः ॥ २० ॥

balaṁ ca kṣayitaṁ kṛtsnaṁ devīkesariṇā tataḥ ।। 20।।

चुकोप दैत्याधिपतिः शुम्भः प्रस्फुरिताधरः ।

cukopa daityādhipatiḥ śumbhaḥ prasphuritādharaḥ ।

आज्ञापयामास च तौ चण्डमुण्डौ महासुरौ ॥ २१ ॥

ājñāpayāmāsa ca tau caṇḍamuṇḍau mahāsurau ।। 21।।

हे चण्ड हे मुण्ड बलैर्बहुभिः परिवारितौ ।

he caṇḍa he muṇḍa balairbahubhiḥ parivāritau ।

तत्र गच्छत गत्वा च सा समानीयतां लघु ॥ २२ ॥

tatra gacchata gatvā ca sā samānīyatāṁ laghu ।। 22।।

केशेष्वाकृष्य बद्ध्वा वा यदि वः संशयो युधि ।

keśeṣvākṛṣya baddhvā vā yadi vaḥ saṁśayo yudhi ।

तदाशेषायुधैः सर्वैरसुरैर्विनिहन्यताम् ॥ २३ ॥

tadāśeṣāyudhaiḥ sarvairasurairvinihanyatām ।। 23।।

तस्यां हतायां दुष्टायां सिंहे च विनिपातिते ।

tasyāṁ hatāyāṁ duṣṭāyāṁ siṁhe ca vinipātite ।

शीघ्रमागम्यतां बद्ध्वा गृहीत्वा तामथाम्बिकाम् ॥ २४ ॥

śīghramāgamyatāṁ baddhvā gṛhītvā tāmathāmbikām ।। 24।।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

| | svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये शुम्भनिशुम्भसेनानीधूम्रलोचनवधो

devīmāhātmye śumbhaniśumbhasenānīdhūmralocanavadho

नाम षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

nāma ṣaṣṭho'dhyāyaḥ | | 6 | |

सप्तमोऽध्यायः

saptamo'dhyāyaḥ

ॐ ऋषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca | | 1| |

आज्ञप्तास्ते ततो दैत्याश्चण्डमुण्डपुरोगमाः ।

ājñaptāste tato daityāścaṇḍamuṇḍapurogamāḥ |

चतुरङ्गबलोपेता ययुरभ्युद्यतायुधाः ॥ २ ॥

caturaṅgabalopetā yayurabhyudyatāyudhāḥ | | 2| |

ददृशुस्ते ततो देवीमीषद्धासां व्यवस्थिताम् ।

dadṛśuste tato devīmīṣaddhāsāṁ vyavasthitām |

सिंहस्योपरि शैलेन्द्रशृङ्गे महति काञ्चने ॥ ३ ॥

siṁhasyopari śailendraśṛṅge mahati kāñcane | | 3| |

ते दृष्ट्वा तां समादातुमुद्यमं चक्रुरुद्यताः ।

te dṛṣṭvā tāṁ samādātumudyamaṁ cakrurudyatāḥ |

आकृष्टचापासिधरास्तथान्ये तत्समीपगाः ॥ ४ ॥

ākṛṣṭacāpāsidharāstathānye tatsamīpagāḥ | | 4| |

ततः कोपं चकारोच्चैरम्बिका तानरीन्प्रति ।

tataḥ kopaṁ cakāroccairambikā tānarīnprati ।

कोपेन चास्या वदनं मषीवर्णमभूत्तदा ॥ ५ ॥

kopena cāsyā vadanaṁ maṣīvarṇamabhūttadā ।। 5।।

भ्रुकुटीकुटिलात्तस्या ललाटफलकाद्दुतम् ।

bhrukuṭīkuṭilāttasyā lalāṭaphalakāddrutam ।

काली करालवदना विनिष्क्रान्तासिपाशिनी ॥ ६ ॥

kālī karālavadanā viniṣkrāntāsipāśinī ।। 6।।

विचित्रखट्वाङ्गधरा नरमालाविभूषणा ।

vicitrakhaṭvāṅgadharā naramālāvibhūṣaṇā ।

द्वीपिचर्मपरीधाना शुष्कमांसातिभैरवा ॥ ७ ॥

dvīpicarmaparīdhānā śuṣkamāṁsātibhairavā ।। 7।।

अतिविस्तारवदना जिह्वाललनभीषणा ।

ativistāravadanā jihvālalanabhīṣaṇā ।

निमग्नारक्तनयना नादापूरितदिङ्मुखा ॥ ८ ॥

nimagnāraktanayanā nādāpūritadiṅmukhā ।। 8।।

सा वेगेनाभिपतिता घातयन्ती महासुरान् ।

sā vegenābhipatitā ghātayantī mahāsurān ।

सैन्ये तत्र सुरारीणामभक्षयत तद्बलम् ॥ ९ ॥

sainye tatra surārīṇāmabhakṣayata tadbalam ।। 9।।

पार्ष्णिग्राहाङ्कुशग्राहयोधघण्टासमन्वितान् ।

pārṣṇigrāhāṅkuśagrāhayodhaghaṇṭāsamanvitān ।

समादायैकहस्तेन मुखे चिक्षेप वारणान् ॥ १० ॥

samādāyaikahastena mukhe cikṣepa vāraṇān ।। 10।।

तथैव योधं तुरगै रथं सारथिना सह ।

tathaiva yodhaṁ turagai rathaṁ sārathinā saha ।

निक्षिप्य वक्त्रे दशनैश्चर्वयन्त्यतिभैरवम् ॥ ११ ॥

nikṣipya vaktre daśanaiścarvayantyatibhairavam ।। 11।।

एकं जग्राह केशेषु ग्रीवायामथ चापरम् ।

ekaṁ jagrāha keśeṣu grīvāyāmatha cāparam ।

पादेनाक्रम्य चैवान्यमुरसान्यमपोथयत् ॥ १२ ॥

pādenākramya caivānyamurasānyamapothayat ।। 12।।

तैर्मुक्तानि च शस्त्राणि महास्त्राणि तथासुरैः ।

tairmuktāni ca śastrāṇi mahāstrāṇi tathāsuraiḥ ।

मुखेन जग्राह रुषा दशनैर्मथितान्यपि ॥ १३ ॥

mukhena jagrāha ruṣā daśanairmathitānyapi ।। 13।।

बलिनां तद्बलं सर्वमसुराणां दुरात्मनाम् ।

balināṁ tadbalaṁ sarvamasurāṇāṁ durātmanām ।

ममर्दाभक्षयच्चान्यानन्यांश्चाताडयत्तदा ॥ १४ ॥

mamardābhakṣayaccānyānanyāṁścātāḍayattadā ।। 14।।

असिना निहताः केचित्केचित्खट्वाङ्गताडिताः ।

asinā nihatāḥ kecitkecitkhaṭvāṅgatāḍitāḥ ।

जग्मुर्विनाशमसुरा दन्ताग्राभिहतास्तथा ॥ १५ ॥

jagmurvināśamasurā dantāgrābhihatāstathā ।। 15।।

क्षणेन तद्बलं सर्वमसुराणां निपातितम् ।

kṣaṇena tadbalaṁ sarvamasurāṇāṁ nipātitam ।

दृष्ट्वा चण्डोऽभिदुद्राव तां कालीमतिभीषणाम् ॥ १६ ॥

dṛṣṭvā caṇḍo'bhidudrāva tāṁ kālīmatibhīṣaṇām ।। 16।।

शरवर्षैर्महाभीमैर्भीमाक्षीं तां महासुरः ।

śaravarṣairmahābhīmairbhīmākṣīṁ tāṁ mahāsuraḥ ।

छादयामास चक्रैश्च मुण्डः क्षिप्तैः सहस्रशः ॥ १७ ॥

chādayāmāsa cakraiśca muṇḍaḥ kṣiptaiḥ sahasraśaḥ ।। 17।।

तानि चक्राण्यनेकानि विशमानानि तन्मुखम् ।

tāni cakrāṇyanekāni viśamānāni tanmukham ।

बभुर्यथार्कबिम्बानि सुबहूनि घनोदरम् ॥ १८ ॥

babhuryathārkabimbāni subahūni ghanodaram ।। 18।।

ततो जहासातिरुषा भीमं भैरवनादिनी ।

tato jahāsātiruṣā bhīmaṁ bhairavanādinī ।

काली करालवदना दुर्दर्शदशनोज्ज्वला ॥ १९ ॥

kālī karālavadanā durdarśadaśanojjvalā ।। 19।।

उत्थाय च महासिंहं देवी चण्डमधावत ।

utthāya ca mahāsiṁhaṁ devī caṇḍamadhāvata ।

गृहीत्वा चास्य केशेषु शिरस्तेनासिनाच्छिनत् ॥ २० ॥

gṛhītvā cāsya keśeṣu śirastenāsinācchinat ।। 20।।

अथ मुण्डोऽभ्यधावत्तां दृष्ट्वा चण्डं निपातितम् ।

atha muṇḍo'bhyadhāvattāṁ dṛṣṭvā caṇḍaṁ nipātitam ।

तमप्यपातयद्भूमौ सा खड्गाभिहतं रुषा ॥ २१ ॥

tamapyapātayadbhūmau sā khaḍgābhihataṁ ruṣā ।। 21।।

हतशेषं ततः सैन्यं दृष्ट्वा चण्डं निपातितम् ।

hataśeṣaṁ tataḥ sainyaṁ dṛṣṭvā caṇḍaṁ nipātitam ।

मुण्डं च सुमहावीर्यं दिशो भेजे भयातुरम् ॥ २२ ॥

muṇḍaṁ ca sumahāvīryaṁ diśo bheje bhayāturam ।। 22 ।।

शिरश्चण्डस्य काली च गृहीत्वा मुण्डमेव च ।

śiraścaṇḍasya kālī ca gṛhītvā muṇḍameva ca ।

प्राह प्रचण्डाट्टहासमिश्रमभ्येत्य चण्डिकाम् ॥ २३ ॥

prāha pracaṇḍāṭṭahāsamiśramabhyetya caṇḍikām ।। 23।।

मया तवात्रोपहृतौ चण्डमुण्डौ महापशू ।

mayā tavātropahṛtau caṇḍamuṇḍau mahāpaśū ।

युद्धयज्ञे स्वयं शुम्भं निशुम्भं च हनिष्यसि ॥ २४ ॥

yuddhayajñe svayaṁ śumbhaṁ niśumbhaṁ ca haniṣyasi ।। 24।।

ऋषिरुवाच ॥ २५ ॥

ṛṣiruvāca || 25||

तावानीतौ ततो दृष्ट्वा चण्डमुण्डौ महासुरौ ।

tāvānītau tato dṛṣṭvā caṇḍamuṇḍau mahāsurau |

उवाच कालीं कल्याणी ललितं चण्डिका वचः ॥ २६ ॥

uvāca kālīṁ kalyāṇī lalitaṁ caṇḍikā vacaḥ || 26||

यस्माच्चण्डं च मुण्डं च गृहीत्वा त्वमुपागता ।

yasmāccaṇḍaṁ ca muṇḍaṁ ca gṛhītvā tvamupāgatā |

चामुण्डेति ततो लोके ख्याता देवी भविष्यसि ॥ २७ ॥

cāmuṇḍeti tato loke khyātā devī bhaviṣyasi || 27||

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

|| svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये चण्डमुण्डवधो नाम

devīmāhātmye caṇḍamuṇḍavadho nāma

सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

saptamo'dhyāyaḥ || 7||

अष्टमोऽध्यायः

aṣṭamo'dhyāyaḥ

ॐ ऋषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca | | 1| |

चण्डे च निहते दैत्ये मुण्डे च विनिपातिते ।

caṇḍe ca nihate daitye muṇḍe ca vinipātite |

बहुलेषु च सैन्येषु क्षयितेष्वसुरेश्वरः ॥ २ ॥

bahuleṣu ca sainyeṣu kṣayiteṣvasureśvaraḥ | | 2| |

ततः कोपपराधीनचेताः शुम्भः प्रतापवान् ।

tataḥ kopaparādhīnacetāḥ śumbhaḥ pratāpavān |

उद्योगं सर्वसैन्यानां दैत्यानामादिदेश ह ॥ ३ ॥

udyogaṁ sarvasainyānāṁ daityānāmādideśa ha | | 3| |

अद्य सर्वबलैर्दैत्याः षडशीतिरुदायुधाः ।

adya sarvabalairdaityāḥ ṣaḍaśītirudāyudhāḥ |

कम्बूनां चतुरशीतिर्निर्यान्तु स्वबलैर्वृताः ॥ ४ ॥

kambūnāṁ caturaśītirniryāntu svabalairvṛtāḥ | | 4| |

कोटिवीर्याणि पञ्चाशदसुराणां कुलानि वै ।

koṭivīryāṇi pañcāśadasurāṇāṁ kulāni vai ।

शतं कुलानि धौम्राणां निर्गच्छन्तु ममाज्ञया ॥ ५ ॥

śataṁ kulāni dhaumrāṇāṁ nirgacchantu mamājñayā ।। 5।।

कालका दौर्हृदा मौर्वाः कालिकेयास्तथासुराः ।

kālakā daurhṛdā maurvāḥ kālikeyāstathāsurāḥ ।

युद्धाय सज्जा निर्यान्तु आज्ञया त्वरिता मम ॥ ६ ॥

yuddhāya sajjā niryāntu ājñayā tvaritā mama ।। 6।।

इत्याज्ञाप्यासुरपतिः शुम्भो भैरवशासनः ।

ityājñāpyāsurapatiḥ śumbho bhairavaśāsanaḥ ।

निर्जगाम महासैन्यसहस्रैर्बहुभिर्वृतः ॥ ७ ॥

nirjagāma mahāsainyasahasrairbahubhirvṛtaḥ ।। 7।।

आयान्तं चण्डिका दृष्ट्वा तत्सैन्यमतिभीषणम् ।

āyāntaṁ caṇḍikā dṛṣṭvā tatsainyamatibhīṣaṇam ।

ज्यास्वनैः पूरयामास धरणीगगनान्तरम् ॥ ८ ॥

jyāsvanaiḥ pūrayāmāsa dharaṇīgaganāntaram ।। 8।।

ततः सिंहो महानादमतीव कृतवान्नृप ।

tataḥ siṁho mahānādamatīva kṛtavānnṛpa ।

घण्टास्वनेन तान्नादानम्बिका चोपबृंहयत् ॥ ९ ॥

ghaṇṭāsvanena tānnādānambikā copabṛṁhayat ।। 9।।

धनुर्ज्यासिंहघण्टानां नादापूरितदिङ्मुखा ।

dhanurjyāsiṁhaghaṇṭānāṁ nādāpūritadiṅmukhā ।

निनादैर्भीषणैः काली जिग्ये विस्तारितानना ॥ १० ॥

ninādairbhīṣaṇaiḥ kālī jigye vistāritānanā ।। 10।।

तं निनादमुपश्रुत्य दैत्यसैन्यैश्चतुर्दिशम् ।

taṁ ninādamupaśrutya daityasainyaiścaturdiśam ।

देवी सिंहस्तथा काली सरोषैः परिवारिताः ॥ ११ ॥

devī siṁhastathā kālī saroṣaiḥ parivāritāḥ ।। 11।।

एतस्मिन्नन्तरे भूप विनाशाय सुरद्विषाम् ।

etasminnantare bhūpa vināśāya suradviṣām ।

भवायामरसिंहानामतिवीर्यबलान्विताः ॥ १२ ॥

bhavāyāmarasiṁhānāmativīryabalānvitāḥ ।। 12।।

ब्रह्मेशगुहविष्णूनां तथेन्द्रस्य च शक्तयः ।

brahmeśaguhaviṣṇūnāṁ tathendrasya ca śaktayaḥ ।

शरीरेभ्यो विनिष्क्रम्य तद्रूपैश्चण्डिकां ययुः ॥ १३ ॥

śarīrebhyo viniṣkramya tadrūpaiścaṇḍikāṁ yayuḥ ।। 13।।

यस्य देवस्य यद्रूपं यथा भूषणवाहनम् ।

yasya devasya yadrūpaṁ yathā bhūṣaṇavāhanam ।

तद्वदेव हि तच्छक्तिरसुरान्योद्धुमाययौ ॥ १४ ॥

tadvadeva hi tacchaktirasurānyoddhumāyayau ।। 14।।

हंसयुक्तविमानाग्रे साक्षसूत्रकमण्डलुः ।
haṁsayuktavimānāgre sākṣasūtrakamaṇḍaluḥ ।
आयाता ब्रह्मणः शक्तिर्ब्रह्माणीत्यभिधीयते ॥ १५ ॥
āyātā brahmaṇaḥ śaktirbrahmāṇītyabhidhīyate ।। 15।।

माहेश्वरी वृषारूढा त्रिशूलवरधारिणी ।
māheśvarī vṛṣārūḍhā triśūlavaradhāriṇī ।
महाहिवलया प्राप्ता चन्द्ररेखाविभूषणा ॥ १६ ॥
mahāhivalayā prāptā candrarekhāvibhūṣaṇā ।। 16।।

कौमारी शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना ।
kaumārī śaktihastā ca mayūravaravāhanā ।
योद्धुमभ्याययौ दैत्यानम्बिका गुहरूपिणी ॥ १७ ॥
yoddhumabhyāyayau daityānambikā guharūpiṇī ।। 17।।

तथैव वैष्णवी शक्तिर्गरुडोपरि संस्थिता ।
tathaiva vaiṣṇavī śaktirgaruḍopari saṁsthitā ।
शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गखड्गहस्ताभ्युपाययौ ॥ १८ ॥
śaṅkhacakragadāśārṅgakhaḍgahastābhyupāyayau ।। 18।।

यज्ञवाराहमतुलं रूपं या बिभ्रतो हरेः ।
yajñavārāhamatulaṁ rūpaṁ yā bibhrato hareḥ ।
शक्तिः साप्याययौ तत्र वाराहीं बिभ्रती तनुम् ॥ १९ ॥
śaktiḥ sāpyāyayau tatra vārāhīṁ bibhratī tanum ।। 19।।

नारसिंही नृसिंहस्य बिभ्रती सदृशं वपुः ।

nārasiṁhī nṛsiṁhasya bibhratī sadṛśaṁ vapuḥ |

प्राप्ता तत्र सटाक्षेपक्षिप्तनक्षत्रसंहतिः ॥ २० ॥

prāptā tatra saṭākṣepakṣiptanakṣatrasaṁhatiḥ || 20||

वज्रहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरि स्थिता ।

vajrahastā tathaivaindrī gajarājopari sthitā |

प्राप्ता सहस्रनयना यथा शक्रस्तथैव सा ॥ २१ ॥

prāptā sahasranayanā yathā śakrastathaiva sā || 21||

ततः परिवृतस्ताभिरीशानो देवशक्तिभिः ।

tataḥ parivṛtastābhirīśāno devaśaktibhiḥ |

हन्यन्तामसुराः शीघ्रं मम प्रीत्याह चण्डिकाम् ॥ २२ ॥

hanyantāmasurāḥ śīghraṁ mama prītyāha caṇḍikām || 22||

ततो देवीशरीरात्तु विनिष्क्रान्तातिभीषणा ।

tato devīśarīrāttu viniṣkrāntātibhīṣaṇā |

चण्डिका शक्तिरत्युग्रा शिवाशतनिनादिनी ॥ २३ ॥

caṇḍikā śaktiratyugrā śivāśataninādinī || 23||

सा चाह धूम्रजटिलमीशानमपराजिता ।

sā cāha dhūmrajaṭilamīśānamaparājitā |

दूत त्वं गच्छ भगवन् पार्श्वं शुम्भनिशुम्भयोः ॥ २४ ॥

dūta tvaṁ gaccha bhagavan pārśvaṁ śumbhaniśumbhayoḥ || 24||

ब्रूहि शुम्भं निशुम्भं च दानवावतिगर्वितौ ।

brūhi śumbhaṁ niśumbhaṁ ca dānavāvatigarvitau |

ये चान्ये दानवास्तत्र युद्धाय समुपस्थिताः ॥ २५ ॥

ye cānye dānavāstatra yuddhāya samupasthitāḥ || 25||

त्रैलोक्यमिन्द्रो लभतां देवाः सन्तु हविर्भुजः ।

trailokyamindro labhatāṁ devāḥ santu havirbhujaḥ |

यूयं प्रयात पातालं यदि जीवितुमिच्छथ ॥ २६ ॥

yūyaṁ prayāta pātālaṁ yadi jīvitumicchatha || 26||

बलावलेपादथ चेद्भवन्तो युद्धकाङ्क्षिणः ।

balāvalepādatha cedbhavanto yuddhakāṅkṣiṇaḥ |

तदागच्छत तृप्यन्तु मच्छिवाः पिशितेन वः ॥ २७ ॥

tadāgacchata tṛpyantu macchivāḥ piśitena vaḥ || 27||

यतो नियुक्तो दौत्येन तया देव्या शिवः स्वयम् ।

yato niyukto dautyena tayā devyā śivaḥ svayam |

शिवदूतीति लोकेऽस्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता ॥ २८ ॥

śivadūtīti loke'smiṁstataḥ sā khyātimāgatā || 28||

तेऽपि श्रुत्वा वचो देव्याः शर्वाख्यातं महासुराः ।

te'pi śrutvā vaco devyāḥ śarvākhyātaṁ mahāsurāḥ |

अमर्षापूरिता जग्मुर्यत्र कात्यायनी स्थिता ॥ २९ ॥

amarṣāpūritā jagmuryatra kātyāyanī sthitā || 29||

ततः प्रथममेवाग्रे शरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिः ।

tataḥ prathamamevāgre śaraśaktyṛṣṭivṛṣṭibhiḥ ।

ववर्षुरुद्धतामर्षास्तां देवीममरारयः ॥ ३० ॥

vavarṣuruddhatāmarṣāstāṁ devīmamarārayaḥ ।। 30।।

सा च तान् प्रहितान् बाणाञ्छूलशक्तिपरश्वधान् ।

sā ca tān prahitān bāṇāñchūlaśaktiparaśvadhān ।

चिच्छेद लीलयाध्मातधनुर्मुक्तैर्महेषुभिः ॥ ३१ ॥

ciccheda līlayādhmātadhanurmuktairmaheṣubhiḥ ।। 31।।

तस्याग्रतस्तथा काली शूलपातविदारितान् ।

tasyāgratastathā kālī śūlapātavidāritān ।

खट्वाङ्गपोथितांश्चारीन्कुर्वती व्यचरत्तदा ॥ ३२ ॥

khaṭvāṅgapothitāṁścārīnkurvatī vyacarattadā ।। 32।।

कमण्डलुजलाक्षेपहतवीर्यान् हतौजसः ।

kamaṇḍalujalākṣepahatavīryān hataujasaḥ ।

ब्रह्माणी चाकरोच्छत्रून्येन येन स्म धावति ॥ ३३ ॥

brahmāṇī cākarocchatrūnyena yena sma dhāvati ।। 33।।

माहेश्वरी त्रिशूलेन तथा चक्रेण वैष्णवी ।

māheśvarī triśūlena tathā cakreṇa vaiṣṇavī ।

दैत्याञ्जघान कौमारी तथा शक्त्यातिकोपना ॥ ३४ ॥

daityāñjaghāna kaumārī tathā śaktyātikopanā ।। 34।।

ऐन्द्री कुलिशपातेन शतशो दैत्यदानवाः ।

aindrī kuliśapātena śataśo daityadānavāḥ |

पेतुर्विदारिताः पृथ्व्यां रुधिरौघप्रवर्षिणः ॥ ३५ ॥

peturvidāritāḥ pṛthvyāṁ rudhiraughapravarṣiṇaḥ || 35||

तुण्डप्रहारविध्वस्ता दंष्ट्राग्रक्षतवक्षसः ।

tuṇḍaprahāravidhvastā daṁṣṭrāgrakṣatavakṣasaḥ |

वाराहमूर्त्या न्यपतंश्चक्रेण च विदारिताः ॥ ३६ ॥

vārāhamūrtyā nyapataṁścakreṇa ca vidāritāḥ || 36||

नखैर्विदारितांश्चान्यान् भक्षयन्ती महासुरान् ।

nakhairvidāritāṁścānyān bhakṣayantī mahāsurān |

नारसिंही चचाराजौ नादापूर्णदिगम्बरा ॥ ३७ ॥

nārasiṁhī cacārājau nādāpūrṇadigambarā || 37||

चण्डाट्टहासैरसुराः शिवदूत्यभिदूषिताः ।

caṇḍāṭṭahāsairasurāḥ śivadūtyabhidūṣitāḥ |

पेतुः पृथिव्यां पतितांस्तांश्चखादाथ सा तदा ॥ ३८ ॥

petuḥ pṛthivyāṁ patitāṁstāṁścakhādātha sā tadā || 38||

इति मातृगणं क्रुद्धं मर्दयन्तं महासुरान् ।

iti mātṛgaṇaṁ kruddhaṁ mardayantaṁ mahāsurān |

दृष्ट्वाभ्युपायैर्विविधैर्नेशुर्देवारिसैनिकाः ॥ ३९ ॥

dṛṣṭvābhyupāyairvividhairneśurdevārisainikāḥ || 39||

पलायनपरान्दृष्ट्वा दैत्यान्मातृगणार्दितान् ।

palāyanaparāndṛṣṭvā daityānmātṛgaṇārditān |

योद्धुमभ्याययौ क्रुद्धो रक्तबीजो महासुरः ॥ ४० ॥

yoddhumabhyāyayau kruddho raktabījo mahāsuraḥ || 40||

रक्तबिन्दुर्यदा भूमौ पतत्यस्य शरीरतः ।

raktabinduryadā bhūmau patatyasya śarīrataḥ |

समुत्पतति मेदिन्यां तत्प्रमाणो महासुरः ॥ ४१ ॥

samutpatati medinyāṁ tatpramāṇo mahāsuraḥ || 41||

युयुधे स गदापाणिरिन्द्रशक्त्या महासुरः ।

yuyudhe sa gadāpāṇirindraśaktyā mahāsuraḥ |

ततश्चैन्द्री स्ववज्रेण रक्तबीजमताडयत् ॥ ४२ ॥

tataścaindrī svavajreṇa raktabījamatāḍayat || 42||

कुलिशेनाहतस्याशु बहु सुस्राव शोणितम् ।

kuliśenāhatasyāśu bahu susrāva śoṇitam |

समुत्तस्थुस्ततो योधास्तद्रूपास्तत्पराक्रमाः ॥ ४३ ॥

samuttasthustato yodhāstadrūpāstatparākramāḥ || 43||

यावन्तः पतितास्तस्य शरीराद्रक्तबिन्दवः ।

yāvantaḥ patitāstasya śarīrādraktabindavaḥ |

तावन्तः पुरुषा जातास्तद्वीर्यबलविक्रमाः ॥ ४४ ॥

tāvantaḥ puruṣā jātāstadvīryabalavikramāḥ || 44||

ते चापि युयुधुस्तत्र पुरुषा रक्तसम्भवाः ।

te cāpi yuyudhustatra puruṣā raktasambhavāḥ ।

समं मातृभिरत्युग्रशस्त्रपातातिभीषणम् ॥ ४५ ॥

samaṁ mātṛbhiratyugraśastrapātātibhīṣaṇam ।। 45।।

पुनश्च वज्रपातेन क्षतमस्य शिरो यदा ।

punaśca vajrapātena kṣatamasya śiro yadā ।

ववाह रक्तं पुरुषास्ततो जाताः सहस्रशः ॥ ४६ ॥

vavāha raktaṁ puruṣāstato jātāḥ sahasraśaḥ ।। 46।।

वैष्णवी समरे चैनं चक्रेणाभिजघान ह ।

vaiṣṇavī samare cainaṁ cakreṇābhijaghāna ha ।

गदया ताडयामास ऐन्द्री तमसुरेश्वरम् ॥ ४७ ॥

gadayā tāḍayāmāsa aindrī tamasureśvaram ।। 47।।

वैष्णवीचक्रभिन्नस्य रुधिरस्रावसम्भवैः ।

vaiṣṇavīcakrabhinnasya rudhirasrāvasambhavaiḥ ।

सहस्रशो जगद्व्याप्तं तत्प्रमाणैर्महासुरैः ॥ ४८ ॥

sahasraśo jagadvyāptaṁ tatpramāṇairmahāsuraiḥ ।। 48।।

शक्त्या जघान कौमारी वाराही च तथासिना ।

śaktyā jaghāna kaumārī vārāhī ca tathāsinā ।

माहेश्वरी त्रिशूलेन रक्तबीजं महासुरम् ॥ ४९ ॥

māheśvarī triśūlena raktabījaṁ mahāsuram ।। 49।।

स चापि गदया दैत्यः सर्वा एवाहनत् पृथक् ।
sa cāpi gadayā daityaḥ sarvā evāhanat pṛthak ।
मातॄः कोपसमाविष्टो रक्तबीजो महासुरः ॥ ५० ॥
mātṝḥ kopasamāviṣṭo raktabījo mahāsuraḥ ।। 50।।

तस्याहतस्य बहुधा शक्तिशूलादिभिर्भुवि ।
tasyāhatasya bahudhā śaktiśūlādibhirbhuvi ।
पपात यो वै रक्तौघस्तेनासञ्छतशोऽसुराः ॥ ५१ ॥
papāta yo vai raktaughastenāsañchataśo'surāḥ ।। 51।।

तैश्चासुरासृक्सम्भूतैरसुरैः सकलं जगत् ।
taiścāsurāsṛksambhūtairasuraiḥ sakalaṁ jagat ।
व्याप्तमासीत्ततो देवा भयमाजग्मुरुत्तमम् ॥ ५२ ॥
vyāptamāsīttato devā bhayamājagmuruttamam ।। 52।।

तान् विषण्णान् सुरान् दृष्ट्वा चण्डिका प्राहसत्वरम् ।
tān viṣaṇṇān surān dṛṣṭvā caṇḍikā prāhasatvaram ।
उवाच कालीं चामुण्डे विस्तीर्णं वदनं कुरु ॥ ५३ ॥
uvāca kālīṁ cāmuṇḍe vistīrṇaṁ vadanaṁ kuru ।। 53।।

मच्छस्त्रपातसम्भूतान् रक्तबिन्दून् महासुरान् ।
macchastrapātasambhūtān raktabindūn mahāsurān ।
रक्तबिन्दोः प्रतीच्छ त्वं वक्त्रेणानेन वेगिना ॥ ५४ ॥
raktabindoḥ pratīccha tvaṁ vaktreṇānena veginā ।। 54।।

भक्षयन्ती चर रणे तदुत्पन्नान्महासुरान् ।

bhakṣayantī cara raṇe tadutpannānmahāsurān ||

एवमेष क्षयं दैत्यः क्षेणरक्तो गमिष्यति ॥ ५५ ॥

evameṣa kṣayaṁ daityaḥ kṣeṇarakto gamiṣyati || 55||

भक्ष्यमाणास्त्वया चोग्रा न चोत्पत्स्यन्ति चापरे ।

bhakṣyamāṇāstvayā cogrā na cotpatsyanti cāpare |

इत्युक्त्वा तां ततो देवी शूलेनाभिजघान तम् ॥ ५६ ॥

ityuktvā tāṁ tato devī śūlenābhijaghāna tam || 56||

मुखेन काली जगृहे रक्तबीजस्य शोणितम् ।

mukhena kālī jagṛhe raktabījasya śoṇitam |

ततोऽसावाजघानाथ गदया तत्र चण्डिकाम् ॥ ५७ ॥

tato'sāvājaghānātha gadayā tatra caṇḍikām || 57||

न चास्या वेदनां चक्रे गदापातोऽल्पिकामपि ।

na cāsyā vedanāṁ cakre gadāpāto'lpikāmapi |

तस्याहतस्य देहात्तु बहु सुस्राव शोणितम् ॥ ५८ ॥

tasyāhatasya dehāttu bahu susrāva śoṇitam || 58||

यतस्ततस्तद्वक्त्रेण चामुण्डा सम्प्रतीच्छति ।

yatastatastadvaktreṇa cāmuṇḍā sampratīcchati |

मुखे समुद्गता येऽस्या रक्तपातान्महासुराः ॥ ५९ ॥

mukhe samudgatā ye'syā raktapātānmahāsurāḥ || 59||

तांश्चखादाथ चामुण्डा पपौ तस्य च शोणितम् ।

tāṁścakhādātha cāmuṇḍā papau tasya ca śoṇitam ।

देवी शूलेन वज्रेण बाणैरसिभिर्ऋष्टिभिः ॥ ६० ॥

devī śūlena vajreṇa bāṇairasibhirṛṣṭibhiḥ ।। 60।।

जघान रक्तबीजं तं चामुण्डापीतशोणितम् ।

jaghāna raktabījaṁ taṁ cāmuṇḍāpītaśoṇitam ।

स पपात महीपृष्ठे शस्त्रसङ्घसमाहतः ॥ ६१ ॥

sa papāta mahīpṛṣṭhe śastrasaṅghasamāhataḥ ।। 61।।

नीरक्तश्च महीपाल रक्तबीजो महासुरः ।

nīraktaśca mahīpāla raktabījo mahāsuraḥ ।

ततस्ते हर्षमतुलमवापुस्त्रिदशा नृप ॥ ६२ ॥

tataste harṣamatulamavāpustridaśā nṛpa ।। 62।।

तेषां मातृगणो जातो ननर्तासृङ्मदोद्धतः ॥ ६३ ॥

teṣāṁ mātṛgaṇo jāto nanartāsṛṅmadoddhataḥ ।। 63।।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

।। svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये रक्तबीजवधो

devīmāhātmye raktabījavadho

नामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

nāmāṣṭamo'dhyāyaḥ ।। 8।।

नवमोऽध्यायः

navamo'dhyāyaḥ

ॐ राजोवाच ॥ १ ॥

om rājovāca ||1||

विचित्रमिदमाख्यातं भगवन् भवता मम ।

vicitramidamākhyātaṁ bhagavan bhavatā mama |

देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तबीजवधाश्रितम् ॥ २ ॥

devyāścaritamāhātmyaṁ raktabījavadhāśritam ||2||

भूयश्चेच्छाम्यहं श्रोतुं रक्तबीजे निपातिते ।

bhūyaścecchāmyahaṁ śrotuṁ raktabīje nipātite |

चकार शुम्भो यत्कर्म निशुम्भश्चातिकोपनः ॥ ३ ॥

cakāra śumbho yatkarma niśumbhaścātikopanaḥ ||3||

ऋषिरुवाच ॥ ४ ॥

ṛṣiruvāca || 4||

चकार कोपमतुलं रक्तबीजे निपातिते ।

cakāra kopamatulaṁ raktabīje nipātite |

शुम्भासुरो निशुम्भश्च हतेष्वन्येषु चाहवे ॥ ५ ॥

śumbhāsuro niśumbhaśca hateṣvanyeṣu cāhave || 5||

हन्यमानं महासैन्यं विलोक्यामर्षमुद्वहन् ।

hanyamānaṁ mahāsainyaṁ vilokyāmarṣamudvahan |

अभ्यधावन्निशुम्भोऽथ मुख्ययासुरसेनया ॥ ६ ॥

abhyadhāvanniśumbho'tha mukhyayāsurasenayā || 6||

तस्याग्रतस्तथा पृष्ठे पार्श्वयोश्च महासुराः ।

tasyāgratastathā pṛṣṭhe pārśvayośca mahāsurāḥ |

संदष्टौष्ठपुटाः क्रुद्धा हन्तुं देवीमुपाययुः ॥ ७ ॥

sandaṣṭauṣṭhapuṭāḥ kruddhā hantuṁ devīmupāyayuḥ || 7||

आजगाम महावीर्यः शुम्भोऽपि स्वबलैर्वृतः ।

ājagāma mahāvīryaḥ śumbho'pi svabalairvṛtaḥ |

निहन्तुं चण्डिकां कोपात्कृत्वा युद्धं तु मातृभिः ॥ ८ ॥

nihantuṁ caṇḍikāṁ kopātkṛtvā yuddhaṁ tu mātṛbhiḥ || 8||

ततो युद्धमतीवासीद्देव्या शुम्भनिशुम्भयोः ।

tato yuddhamatīvāsīddevyā śumbhaniśumbhayoḥ ।

शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोरिव वर्षतोः ॥ ९ ॥

śaravarṣamatīvograṁ meghayoriva varṣatoḥ ।। 9।।

चिच्छेदास्ताञ्छरांस्ताभ्यां चण्डिका स्वशरोत्करैः ।

cicchedāstāñcharāṁstābhyāṁ caṇḍikā svaśarotkaraiḥ ।

ताडयामास चाङ्गेषु शस्त्रौघैरसुरेश्वरौ ॥ १० ॥

tāḍayāmāsa cāṅgeṣu śastraughairasureśvarau ।। 10।।

निशुम्भो निशितं खड्गं चर्म चादाय सुप्रभम् ।

niśumbho niśitaṁ khaḍgaṁ carma cādāya suprabham ।

अताडयन्मूर्ध्नि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमम् ॥ ११ ॥

atāḍayanmūrdhni siṁhaṁ devyā vāhanamuttamam ।। 11।।

ताडिते वाहने देवी क्षुरप्रेणासिमुत्तमम् ।

tāḍite vāhane devī kṣurapreṇāsimuttamam ।

निशुम्भस्याशु चिच्छेद चर्म चाप्यष्टचन्द्रकम् ॥ १२ ॥

niśumbhasyāśu ciccheda carma cāpyaṣṭacandrakam ।। 12।।

छिन्ने चर्मणि खड्गे च शक्तिं चिक्षेप सोऽसुरः ।

chinne carmaṇi khaḍge ca śaktiṁ cikṣepa so'suraḥ ।

तामप्यस्य द्विधा चक्रे चक्रेणाभिमुखागताम् ॥ १३ ॥

tāmapyasya dvidhā cakre cakreṇābhimukhāgatām ।। 13।।

कोपाध्मातो निशुम्भोऽथ शूलं जग्राह दानवः ।

kopādhmāto niśumbho'tha śūlaṁ jagrāha dānavaḥ ।

आयातं मुष्टिपातेन देवी तच्चाप्यचूर्णयत् ॥ १४ ॥

āyātaṁ muṣṭipātena devī taccāpyacūrṇayat ।। 14।।

आविध्याथ गदां सोऽपि चिक्षेप चण्डिकां प्रति ।

āvidhyātha gadāṁ so'pi cikṣepa caṇḍikāṁ prati ।

सापि देव्यास् त्रिशूलेन भिन्ना भस्मत्वमागता ॥ १५ ॥

sāpi devyās triśūlena bhinnā bhasmatvamāgatā ।। 15।।

ततः परशुहस्तं तमायान्तं दैत्यपुङ्गवम् ।

tataḥ paraśuhastaṁ tamāyāntaṁ daityapuṅgavam ।

आहत्य देवी बाणौघैरपातयत भूतले ॥ १६ ॥

āhatya devī bāṇaughairapātayata bhūtale ।। 16।।

तस्मिन्निपतिते भूमौ निशुम्भे भीमविक्रमे ।

tasminnipatite bhūmau niśumbhe bhīmavikrame ।

भ्रातर्यतीव संक्रुद्धः प्रययौ हन्तुमम्बिकाम् ॥ १७ ॥

bhrātaryatīva saṅkruddhaḥ prayayau hantumambikām ।। 17।।

स रथस्थस्तथात्युच्चैर्गृहीतपरमायुधैः ।

sa rathasthastathātyuccairgṛhītaparamāyudhaiḥ ।

भुजैरष्टाभिरतुलैर्व्याप्याशेषं बभौ नभः ॥ १८ ॥

bhujairaṣṭābhiratulairvyāpyāśeṣaṁ babhau nabhaḥ ।। 18।।

तमायान्तं समालोक्य देवी शङ्खमवादयत् ।

tamāyāntaṁ samālokya devī śaṅkhamavādayat ।

ज्याशब्दं चापि धनुषश्चकारातीव दुःसहम् ॥ १९ ॥

jyāśabdaṁ cāpi dhanuṣaścakārātīva duḥsaham ।। 19।।

पूरयामास ककुभो निजघण्टास्वनेन च ।

pūrayāmāsa kakubho nijaghaṇṭāsvanena ca ।

समस्तदैत्यसैन्यानां तेजोवधविधायिना ॥ २० ॥

samastadaityasainyānāṁ tejovadhavidhāyinā ।। 20।।

ततः सिंहो महानादैस्त्याजितेभमहामदैः ।

tataḥ siṁho mahānādaistyājitebhamahāmadaiḥ ।

पूरयामास गगनं गां तथैव दिशो दश ॥ २१ ॥

pūrayāmāsa gaganaṁ gāṁ tathaiva diśo daśa ।। 21।।

ततः काली समुत्पत्य गगनं क्ष्मामताडयत् ।

tataḥ kālī samutpatya gaganaṁ kṣmāmatāḍayat ।

कराभ्यां तन्निनादेन प्राक्स्वनास्ते तिरोहिताः ॥ २२ ॥

karābhyāṁ tanninādena prāksvanāste tirohitāḥ ।। 22।।

अट्टाट्टहासमशिवं शिवदूती चकार ह ।

aṭṭāṭṭahāsamaśivaṁ śivadūtī cakāra ha ।

वैः शब्दैरसुरास्त्रेसुः शुम्भः कोपं परं ययौ ॥ २३ ॥

vaiḥ śabdairasurāstresuḥ śumbhaḥ kopaṁ paraṁ yayau ।। 23।।

दुरात्मंस्तिष्ठ तिष्ठेति व्याजहाराम्बिका यदा ।

durātmaṁstiṣṭha tiṣṭheti vyājahārāmbikā yadā ।

तदा जयेत्यभिहितं देवैराकाशसंस्थितैः ॥ २४ ॥

tadā jayetyabhihitaṁ devairākāśasaṁsthitaiḥ ।। 24।।

शुम्भेनागत्य या शक्तिर्मुक्ता ज्वालातिभीषणा ।

śumbhenāgatya yā śaktirmuktā jvālātibhīṣaṇā ।

आयान्ती वह्निकूटाभा सा निरस्ता महोल्कया ॥ २५ ॥

āyāntī vahnikūṭābhā sā nirastā maholkayā ।। 25।।

सिंहनादेन शुम्भस्य व्याप्तं लोकत्रयान्तरम् ।

siṁhanādena śumbhasya vyāptaṁ lokatrayāntaram ।

निर्घातनिःस्वनो घोरो जितवानवनीपते ॥ २६ ॥

nirghātaniḥsvano ghoro jitavānavanīpate ।। 26।।

शुम्भमुक्ताञ्छरान्देवी शुम्भस्तत्प्रहिताञ्छरान् ।

śumbhamuktāñcharāndevī śumbhastatprahitāñcharān ।

चिच्छेद स्वशरैरुग्रैः शतशोऽथ सहस्रशः ॥ २७ ॥

ciccheda svaśarairugraiḥ śataśo'tha sahasraśaḥ ।। 27।।

ततः सा चण्डिका क्रुद्धा शूलेनाभिजघान तम् ।

tataḥ sā caṇḍikā kruddhā śūlenābhijaghāna tam ।

स तदाभिहतो भूमौ मूर्च्छितो निपपात ह ॥ २८ ॥

sa tadābhihato bhūmau mūrcchito nipapāta ha ।। 28।।

ततो निशुम्भः सम्प्राप्य चेतनामात्तकार्मुकः ।

tato niśumbhaḥ samprāpya cetanāmāttakārmukaḥ ।

आजघान शरैर्देवीं कालीं केसरिणं तथा ॥ २९ ॥

ājaghāna śarairdevīṁ kālīṁ kesariṇaṁ tathā ।। 29।।

पुनश्च कृत्वा बाहूनामयुतं दनुजेश्वरः ।

punaśca kṛtvā bāhūnāmayutaṁ danujeśvaraḥ ।

चक्रायुधेन दितिजश्छादयामास चण्डिकाम् ॥ ३० ॥

cakrāyudhena ditijaśchādayāmāsa caṇḍikām ।। 30।।

ततो भगवती क्रुद्धा दुर्गा दुर्गार्तिनाशिनी ।

tato bhagavatī kruddhā durgā durgārtināśinī ।

चिच्छेद देवी चक्राणि स्वशरैः सायकांश्च तान् ॥ ३१ ॥

ciccheda devī cakrāṇi svaśaraiḥ sāyakāṁśca tān ।। 31।।

ततो निशुम्भो वेगेन गदामादाय चण्डिकाम् ।

tato niśumbho vegena gadāmādāya caṇḍikām ।

अभ्यधावत वै हन्तुं दैत्यसैन्यसमावृतः ॥ ३२ ॥

abhyadhāvata vai hantuṁ daityasainyasamāvṛtaḥ ।। 32।।

तस्यापतत एवाशु गदां चिच्छेद चण्डिका ।

tasyāpatata evāśu gadāṁ ciccheda caṇḍikā ।

खड्गेन शितधारेण स च शूलं समाददे ॥ ३३ ॥

khaḍgena śitadhāreṇa sa ca śūlaṁ samādade ।। 33।।

शूलहस्तं समायान्तं निशुम्भममरार्दनम् ।
śūlahastaṁ samāyāntaṁ niśumbhamamarārdanam ।
हृदि विव्याध शूलेन वेगाविद्धेन चण्डिका ॥ ३४ ॥
hṛdi vivyādha śūlena vegāviddhena caṇḍikā ।। 34।।

भिन्नस्य तस्य शूलेन हृदयान्निःसृतोऽपरः ।
bhinnasya tasya śūlena hṛdayānniḥsṛto'paraḥ ।
महाबलो महावीर्यस्तिष्ठेति पुरुषो वदन् ॥ ३५ ॥
mahābalo mahāvīryastiṣṭheti puruṣo vadan ।। 35।।

तस्य निष्क्रामतो देवी प्रहस्य स्वनवत्ततः ।
tasya niṣkrāmato devī prahasya svanavattataḥ ।
शिरश्चिच्छेद खड्गेन ततोऽसावपतद्भुवि ॥ ३६ ॥
śiraściccheda khaḍgena tato'sāvapatadbhuvi ।। 36।।

ततः सिंहश्चखादोग्रदंष्ट्राक्षुण्णशिरोधरान् ।
tataḥ siṁhaścakhādogradaṁṣṭrākṣuṇṇaśirodharān ।
असुरांस्तांस्तथा काली शिवदूती तथापरान् ॥ ३७ ॥
asurāṁstāṁstathā kālī śivadūtī tathāparān ।। 37।।

कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेशुर्महासुराः ।
kaumārīśaktinirbhinnāḥ kecinneśurmahāsurāḥ ।
ब्रह्माणीमन्त्रपूतेन तोयेनान्ये निराकृताः ॥ ३८ ॥
brahmāṇīmantrapūtena toyenānye nirākṛtāḥ ।। 38।।

माहेश्वरीत्रिशूलेन भिन्नाः पेतुस्तथापरे ।

māheśvarītriśūlena bhinnāḥ petustathāpare ।

वाराहीतुण्डघातेन केचिच्चूर्णीकृता भुवि ॥ ३९ ॥

vārāhītuṇḍaghātena keciccūrṇīkṛtā bhuvi ।। 39।।

खण्डं खण्डं च चक्रेण वैष्णव्या दानवाः कृताः ।

khaṇḍaṁ khaṇḍaṁ ca cakreṇa vaiṣṇavyā dānavāḥ kṛtāḥ ।

वज्रेण चैन्द्रीहस्ताग्रविमुक्तेन तथापरे ॥ ४० ॥

vajreṇa caindrīhastāgravimuktena tathāpare ।। 40।।

केचिद्विनेशुरसुराः केचिन्नष्टा महाहवात् ।

kecidvineśurasurāḥ kecinnaṣṭā mahāhavāt ।

भक्षिताश्चापरे कालीशिवदूतीमृगाधिपैः ॥ ४१ ॥

bhakṣitāścāpare kālīśivadūtīmṛgādhipaiḥ ।। 41।।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

।। svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये निशुम्भवधो नाम

devīmāhātmye niśumbhavadho nāma

नवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥

navamo'dhyāyaḥ ।। 9।।

दशमोऽध्यायः

daśamo'dhyāyaḥ

ॐ ऋृषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca | | 1 | |

निशुम्भं निहतं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसम्मितम् ।

niśumbhaṁ nihataṁ dṛṣṭvā bhrātaraṁ prāṇasammitam |

हन्यमानं बलं चैव शुम्भः क्रुद्धोऽब्रवीद्वचः ॥ २ ॥

hanyamānaṁ balaṁ caiva śumbhaḥ kruddho'bravīdvacaḥ | | 2 | |

बलावलेपदुष्टे त्वं मा दुर्गे गर्वमावह ।

balāvalepaduṣṭe tvaṁ mā durge garvamāvaha |

अन्यासां बलमाश्रित्य युद्धयसे चातिमानिनी ॥ ३ ॥

anyāsāṁ balamāśritya yuddhyase cātimāninī | | 3 | |

देव्युवाच ॥ ४ ॥

devyuvāca || 4||

एकैवाहं जगत्यत्र द्वितीया का ममापरा ।

ekaivāhaṁ jagatyatra dvitīyā kā mamāparā |

पश्यैता दुष्ट मय्येव विशन्त्यो मद्विभूतयः ॥ ५ ॥

paśyaitā duṣṭa mayyeva viśantyo madvibhūtayaḥ || 5||

ततः समस्तास्ता देव्यो ब्रह्माणीप्रमुखा लयम् ।

tataḥ samastāstā devyo brahmāṇīpramukhā layam |

तस्या देव्यास्तनौ जग्मुरेकैवासीत्तदाम्बिका ॥ ६ ॥

tasyā devyāstanau jagmurekaivāsīttadāmbikā || 6||

देव्युवाच ॥ ७ ॥

devyuvāca || 7||

अहं विभूत्या बहुभिरिह रूपैर्यदास्थिता ।

ahaṁ vibhūtyā bahubhiriha rūpairyadāsthitā |

तत्संहृतं मयैकैव तिष्ठाम्याजौ स्थिरो भव ॥ ८ ॥

tatsaṁhṛtaṁ mayaikaiva tiṣṭhāmyājau sthiro bhava || 8||

ऋषिरुवाच ॥ ९ ॥

ṛṣiruvāca ||9||

ततः प्रववृते युद्धं देव्याः शुम्भस्य चोभयोः ।

tataḥ pravavṛte yuddhaṁ devyāḥ śumbhasya cobhayoḥ |

पश्यतां सर्वदेवानामसुराणां च दारुणम् ॥ १० ॥

paśyatāṁ sarvadevānāmasurāṇāṁ ca dāruṇam ||10||

शरवर्षैः शितैः शस्त्रैस्तथा चास्त्रैः सुदारुणैः ।

śaravarṣaiḥ śitaiḥ śastraistathā cāstraiḥ sudāruṇaiḥ |

तयोर्युद्धमभूद्भूयः सर्वलोकभयङ्करम् ॥ ११ ॥

tayoryuddhamabhūdbhūyaḥ sarvalokabhayaṅkaram ||11||

दिव्यान्यस्त्राणि शतशो मुमुचे यान्यथाम्बिका ।

divyānyastrāṇi śataśo mumuce yānyathāmbikā |

बभञ्ज तानि दैत्येन्द्रस्तत्प्रतीघातकर्तृभिः ॥ १२ ॥

babhañja tāni daityendrastatpratīghātakartṛbhiḥ ||12||

मुक्तानि तेन चास्त्राणि दिव्यानि परमेश्वरी ।

muktāni tena cāstrāṇi divyāni parameśvarī |

बभञ्ज लीलयैवोग्रहुङ्कारोच्चारणादिभिः ॥ १३ ॥

babhañja līlayaivograhuṅkāroccāraṇādibhiḥ ||13||

ततः शरशतैर्देवीमाच्छादयत सोऽसुरः ।

tataḥ śaraśatairdevīmācchādayata so'suraḥ ।

सापि तत्कुपिता देवी धनुश्चिच्छेद चेषुभिः ॥ १४ ॥

sāpi tatkupitā devī dhanuściccheda ceṣubhiḥ ।। 14।।

छिन्ने धनुषि दैत्येन्द्रस्तथा शक्तिमथाददे ।

chinne dhanuṣi daityendrastathā śaktimathādade ।

चिच्छेद देवी चक्रेण तामप्यस्य करे स्थिताम् ॥ १५ ॥

ciccheda devī cakreṇa tāmapyasya kare sthitām ।। 15।।

ततः खड्गमुपादाय शतचन्द्रं च भानुमत् ।

tataḥ khaḍgamupādāya śatacandraṁ ca bhānumat ।

अभ्यधा वत तां देवीं दैत्यानामधिपेश्वरः ॥ १६ ॥

abhyadhā vata tāṁ devīṁ daityānāmadhipeśvaraḥ ।। 16।।

तस्यापतत एवाशु खड्गं चिच्छेद चण्डिका ।

tasyāpatata evāśu khaḍgaṁ ciccheda caṇḍikā ।

धनुर्मुक्तैः शितैर्बाणैश्चर्म चार्ककरामलम् ।

dhanurmuktaiḥ śitairbāṇaiścarma cārkakarāmalam ।

अश्वांश्च पातयामास रथं सारथिना सह ॥ १७ ॥

aśvāṁśca pātayāmāsa rathaṁ sārathinā saha ।। 17।।

हताश्वः स तदा दैत्यश्छिन्नधन्वा विसारथिः ।

hatāśvaḥ sa tadā daityaśchinnadhanvā visārathiḥ |

जग्राह मुद्गरं घोरमम्बिकानिधनोद्यतः ॥ १८ ॥

jagrāha mudgaraṁ ghoramambikānidhanodyataḥ || 18||

चिच्छेदापततस्तस्य मुद्गरं निशितैः शरैः ।

cicchedāpatatastasya mudgaraṁ niśitaiḥ śaraiḥ |

तथापि सोऽभ्यधावत्तां मुष्टिमुद्यम्य वेगवान् ॥ १९ ॥

tathāpi so'bhyadhāvattāṁ muṣṭimudyamya vegavān || 19||

स मुष्टिं पातयामास हृदये दैत्यपुङ्गवः ।

sa muṣṭiṁ pātayāmāsa hṛdaye daityapuṅgavaḥ |

देव्यास्तं चापि सा देवी तलेनोरस्यताडयत् ॥ २० ॥

devyāstaṁ cāpi sā devī talenorasyatāḍayat || 20||

तलप्रहाराभिहतो निपपात महीतले ।

talaprahārābhihato nipapāta mahītale |

स दैत्यराजः सहसा पुनरेव तथोत्थितः ॥ २१ ॥

sa daityarājaḥ sahasā punareva tathotthitaḥ || 21||

उत्पत्य च प्रगृह्योच्चैर्देवीं गगनमास्थितः ।

utpatya ca pragṛhyoccairdevīṁ gaganamāsthitaḥ |

तत्रापि सा निराधारा युयुधे तेन चण्डिका ॥ २२ ॥

tatrāpi sā nirādhārā yuyudhe tena caṇḍikā || 22||

नियुद्धं खे तदा दैत्यश्चण्डिका च परस्परम् ।
niyuddhaṁ khe tadā daityaścaṇḍikā ca parasparam ।
चक्रतुः प्रथमं सिद्धमुनिविस्मयकारकम् ॥ २३ ॥
cakratuḥ prathamaṁ siddhamunivismayakārakam ।। 23।।

ततो नियुद्धं सुचिरं कृत्वा तेनाम्बिका सह ।
tato niyuddhaṁ suciraṁ kṛtvā tenāmbikā saha ।
उत्पाट्य भ्रामयामास चिक्षेप धरणीतले ॥ २४ ॥
utpāṭya bhrāmayāmāsa cikṣepa dharaṇītale ।। 24।।

स क्षिप्तो धरणीं प्राप्य मुष्टिमुद्यम्य वेगवान् ।
sa kṣipto dharaṇīṁ prāpya muṣṭimudyamya vegavān ।
अभ्यधावत दुष्टात्मा चण्डिकानिधनेच्छया ॥ २५ ॥
abhyadhāvata duṣṭātmā caṇḍikānidhanecchayā ।। 25।।

तमायान्तं ततो देवी सर्वदैत्यजनेश्वरम् ।
tamāyāntaṁ tato devī sarvadaityajaneśvaram ।
जगत्यां पातयामास भित्त्वा शूलेन वक्षसि ॥ २६ ॥
jagatyāṁ pātayāmāsa bhittvā śūlena vakṣasi ।। 26।।

स गतासुः पपातोर्व्यां देवी शूलाग्रविक्षतः ।
sa gatāsuḥ papātorvyāṁ devī śūlāgravikṣataḥ ।
चालयन् सकलां पृथ्वीं साब्धिद्वीपां सपर्वताम् ॥ २७ ॥
cālayan sakalāṁ pṛthvīṁ sābdhidvīpāṁ saparvatām ।। 27।।

ततः प्रसन्नमखिलं हते तस्मिन् दुरात्मनि ।

tataḥ prasannamakhilaṁ hate tasmin durātmani ।

जगत्स्वास्थ्यमतीवाप निर्मलं चाभवन्नभः ॥ २८ ॥

jagatsvāsthyamatīvāpa nirmalaṁ cābhavannabhaḥ ।। 28।।

उत्पातमेघाः सोल्का ये प्रागासंस्ते शमं ययुः ।

utpātameghāḥ solkā ye prāgāsaṁste śamaṁ yayuḥ ।

सरितो मार्गवाहिन्यस्तथासंस्तत्र पातिते ॥ २९ ॥

sarito mārgavāhinyastathāsaṁstatra pātite ।। 29।।

ततो देवगणाः सर्वे हर्षनिर्भरमानसाः ।

tato devagaṇāḥ sarve harṣanirbharamānasāḥ ।

बभूवुर्निहते तस्मिन् गन्धर्वा ललितं जगुः ॥ ३० ॥

babhūvurnihate tasmin gandharvā lalitaṁ jaguḥ ।। 30।।

अवादयंस्तथैवान्ये ननृतुश्चाप्सरोगणाः ।

avādayaṁstathaivānye nanṛtuścāpsarogaṇāḥ ।

ववुः पुण्यास्तथा वाताः सुप्रभोऽभूद्दिवाकरः ॥ ३१ ॥

vavuḥ puṇyāstathā vātāḥ suprabho'bhūddivākaraḥ ।। 31।।

जज्वलुश्चाग्नयः शान्ताः शान्ता दिग्जनितस्वनाः ॥ ३२ ॥

jajvaluścāgnayaḥ śāntāḥ śāntā digjanitasvanāḥ ।। 32।।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

| | svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये शुम्भवधो नाम

devīmāhātmye śumbhavadho nāma

दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥

daśamo'dhyāyaḥ | | 10| |

एकादशोऽध्यायः

ekādaśo'dhyāyaḥ

ॐ ऋषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca || 1||

देव्या हते तत्र महासुरेन्द्रे

devyā hate tatra mahāsurendre

सेन्द्राः सुरा वह्निपुरोगमास्ताम् ।

sendrāḥ surā vahnipurogamāstām |

कात्यायनीं तुष्टुवुरिष्टलाभाद्

kātyāyanīṁ tuṣṭuvuriṣṭalābhād

विकाशिवक्त्राब्जविकाशिताशाः ॥ २ ॥

vikāśivaktrābjavikāśitāśāḥ || 2||

देवि प्रपन्नार्तिहरे प्रसीद

devi prapannārtihare prasīda

प्रसीद मातर्जगतोऽखिलस्य ।

prasīda mātarjagato'khilasya |

प्रसीद विश्वेश्वरि पाहि विश्वं

prasīda viśveśvari pāhi viśvaṁ

त्वमीश्वरी देवि चराचरस्य ॥ ३ ॥

tvamīśvarī devi carācarasya | | 3| |

आधारभूता जगतस्त्वमेका

ādhārabhūtā jagatastvamekā

महीस्वरूपेण यतः स्थितासि ।

mahīsvarūpeṇa yataḥ sthitāsi |

अपां स्वरूपस्थितया त्वयैत-

apāṁ svarūpasthitayā tvayaita-

दाप्यायते कृत्स्नमलङ्घ्यवीर्ये ॥ ४ ॥

dāpyāyate kṛtsnamalaṅghyavīrye | | 4| |

त्वं वैष्णवीशक्तिरनन्तवीर्या

tvaṁ vaiṣṇavīśaktiranantavīryā

विश्वस्य बीजं परमासि माया ।

viśvasya bījaṁ paramāsi māyā |

सम्मोहितं देवि समस्तमेतत्

sammohitaṁ devi samastametat

त्वं वै प्रसन्ना भुवि मुक्तिहेतुः ॥ ५ ॥

tvaṁ vai prasannā bhuvi muktihetuḥ | | 5| |

विद्याः समस्तास्तव देवि भेदाः

vidyāḥ samastāstava devi bhedāḥ

स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु ।

striyaḥ samastāḥ sakalā jagatsu ।

त्वयैकया पूरितमम्बयैतत्

tvayaikayā pūritamambayaitat

का ते स्तुतिः स्तव्यपरापरोक्तिः ॥ ६ ॥

kā te stutiḥ stavyaparāparoktiḥ ।। 6।।

सर्वभूता यदा देवी भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ।

sarvabhūtā yadā devī bhuktimuktipradāyinī ।

त्वं स्तुता स्तुतये का वा भवन्तु परमोक्तयः ॥ ७ ॥

tvaṁ stutā stutaye kā vā bhavantu paramoktayaḥ ।। 7।।

सर्वस्य बुद्धिरूपेण जनस्य हृदि संस्थिते ।

sarvasya buddhirūpeṇa janasya hṛdi saṁsthite ।

स्वर्गापवर्गदे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ ८ ॥

svargāpavargade devi nārāyaṇi namo'stu te ।। 8।।

कलाकाष्ठादिरूपेण परिणामप्रदायिनि ।

kalākāṣṭhādirūpeṇa pariṇāmapradāyini ।

विश्वस्योपरतौ शक्ते नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ ९ ॥

viśvasyoparatau śakte nārāyaṇi namo'stu te ।। 9।।

सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ।

sarvamaṅgalamāṅgalye śive sarvārthasādhike ।

शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १० ॥

śaraṇye tryambake gauri nārāyaṇi namo'stu te ।। 10।।

सृष्टिस्थितिविनाशानां शक्तिभूते सनातनि ।

sṛṣṭisthitivināśānāṁ śaktibhūte sanātani ।

गुणाश्रये गुणमये नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ ११ ॥

guṇāśraye guṇamaye nārāyaṇi namo'stu te ।। 11।।

शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणे ।

śaraṇāgatadīnārtaparitrāṇaparāyaṇe ।

सर्वस्यार्तिहरे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १२ ॥

sarvasyārtihare devi nārāyaṇi namo'stu te ।। 12।।

हंसयुक्तविमानस्थे ब्रह्माणीरूपधारिणि ।

haṁsayuktavimānasthe brahmāṇīrūpadhāriṇi ।

कौशाम्भःक्षरिके देवि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १३ ॥

kauśāmbhaḥkṣarike devi nārāyaṇi namo'stu te ।। 13।।

त्रिशूलचन्द्राहिधरे महावृषभवाहिनि ।

triśūlacandrāhidhare mahāvṛṣabhavāhini ।

माहेश्वरीस्वरूपेण नारायणि नमोऽस्तुते ॥ १४ ॥

māheśvarīsvarūpeṇa nārāyaṇi namo'stute ।। 14।।

मयूरकुक्कुटवृते महाशक्तिधरेऽनघे ।

mayūrakukkuṭavṛte mahāśaktidhare'naghe ।

कौमारीरूपसंस्थाने नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १५ ॥

kaumārīrūpasaṁsthāne nārāyaṇi namo'stu te ।। 15।।

शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गगृहीतपरमायुधे ।

śaṅkhacakragadāśārṅgagṛhītaparamāyudhe ।

प्रसीद वैष्णवीरूपे नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १६ ॥

prasīda vaiṣṇavīrūpe nārāyaṇi namo'stu te ।। 16।।

गृहीतोग्रमहाचक्रे दंष्ट्रोद्धृतवसुन्धरे ।

gṛhītogramahācakre daṁṣṭroddhṛtavasundhare ।

वराहरूपिणि शिवे नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १७ ॥

varāharūpiṇi śive nārāyaṇi namo'stu te ।। 17।।

नृसिंहरूपेणोग्रेण हन्तुं दैत्यान् कृतोद्यमे ।

nṛsiṁharūpeṇogreṇa hantuṁ daityān kṛtodyame ।

त्रैलोक्यत्राणसहिते नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १८ ॥

trailokyatrāṇasahite nārāyaṇi namo'stu te ।। 18।।

किरीटिनि महावज्रे सहस्रनयनोज्ज्वले ।

kirīṭini mahāvajre sahasranayanojjvale ।

वृत्रप्राणहरे चैन्द्रि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ १९ ॥

vṛtraprāṇahare caindri nārāyaṇi namo'stu te ।। 19।।

शिवदूतीस्वरूपेण हतदैत्यमहाबले ।

śivadūtīsvarūpeṇa hatadaityamahābale ।

घोररूपे महारावे नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ २० ॥

ghorarūpe mahārāve nārāyaṇi namo'stu te ।। 20।।

दंष्ट्राकरालवदने शिरोमालाविभूषणे ।

daṁṣṭrākarālavadane śiromālāvibhūṣaṇe ।

चामुण्डे मुण्डमथने नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ २१ ॥

cāmuṇḍe muṇḍamathane nārāyaṇi namo'stu te ।। 21।।

लक्ष्मि लज्जे महाविद्ये श्रद्धे पुष्टि स्वधे ध्रुवे ।

lakṣmi lajje mahāvidye śraddhe puṣṭi svadhe dhruve ।

महारात्रि महामाये नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ २२ ॥

mahārātri mahāmāye nārāyaṇi namo'stu te ।। 22।।

मेधे सरस्वति वरे भूति बाभ्रवि तामसि ।

medhe sarasvati vare bhūti bābhravi tāmasi ।

नियते त्वं प्रसीदेशे नारायणि नमोऽस्तुते ॥ २३ ॥

niyate tvaṁ prasīdeśe nārāyaṇi namo'stute ।। 23।।

सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते ।

sarvasvarūpe sarveśe sarvaśaktisamanvite ।

भयेभ्यस्त्राहि नो देवि दुर्गे देवि नमोऽस्तु ते ॥ २४ ॥

bhayebhyastrāhi no devi durge devi namo'stu te ।। 24।।

एतत्ते वदनं सौम्यं लोचनत्रयभूषितम् ।

etatte vadanaṁ saumyaṁ locanatrayabhūṣitam ।

पातु नः सर्वभूतेभ्यः कात्यायनि नमोऽस्तु ते ॥ २५ ॥

pātu naḥ sarvabhūtebhyaḥ kātyāyani namo'stu te ।। 25।।

ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनम् ।

jvālākarālamatyugramaśeṣāsurasūdanam ।

त्रिशूलं पातु नो भीतेर्भद्रकालि नमोऽस्तु ते ॥ २६ ॥

triśūlaṁ pātu no bhīterbhadrakāli namo'stu te ।। 26।।

हिनस्ति दैत्यतेजांसि स्वनेनापूर्य या जगत् ।

hinasti daityatejāṁsi svanenāpūrya yā jagat ।

सा घण्टा पातु नो देवि पापेभ्यो नः सुतानिव ॥ २७ ॥

sā ghaṇṭā pātu no devi pāpebhyo naḥ sutāniva ।। 27।।

असुरासृग्वसापङ्कचर्चितस्ते करोज्ज्वलः ।

asurāsṛgvasāpaṅkacarcitaste karojjvalaḥ ।

शुभाय खड्गो भवतु चण्डिके त्वां नता वयम् ॥ २८ ॥

śubhāya khaḍgo bhavatu caṇḍike tvāṁ natā vayam ।। 28।।

रोगानशेषानपहंसि तुष्टा

rogānaśeṣānapahaṁsi tuṣṭā

रुष्टा तु कामान् सकलानभीष्टान् ।

ruṣṭā tu kāmān sakalānabhīṣṭān ।

त्वामाश्रितानां न विपन्नराणां

tvāmāśritānāṁ na vipannarāṇāṁ

त्वामाश्रिता ह्याश्रयतां प्रयान्ति ॥ २९ ॥

tvāmāśritā hyāśrayatāṁ prayānti || 29||

एतत्कृतं यत्कदनं त्वयाद्य

etatkṛtaṁ yatkadanaṁ tvayādya

धर्मद्विषां देवि महासुराणाम् ।

dharmadviṣāṁ devi mahāsurāṇām |

रूपैरनेकैर्बहुधात्ममूर्तिं

rūpairanekairbahudhātmamūrtiṁ

कृत्वाम्बिके तत्प्रकरोति कान्या ॥ ३० ॥

kṛtvāmbike tatprakaroti kānyā || 30||

विद्यासु शास्त्रेषु विवेकदीपे-

vidyāsu śāstreṣu vivekadīpe-

ष्वाद्येषु वाक्येषु च का त्वदन्या ।

ṣvādyeṣu vākyeṣu ca kā tvadanyā |

ममत्वगर्तेऽतिमहान्धकारे

mamatvagarte'timahāndhakāre

विभ्रामयत्येतदतीव विश्वम् ॥ ३१ ॥

vibhrāmayatyetadatīva viśvam || 31||

रक्षांसि यत्रोग्रविषाश्च नागा

rakṣāṁsi yatrogravişāśca nāgā

यत्रारयो दस्युबलानि यत्र ।

yatrārayo dasyubalāni yatra ।

दावानलो यत्र तथाब्धिमध्ये

dāvānalo yatra tathābdhimadhye

तत्र स्थिता त्वं परिपासि विश्वम् ॥ ३२ ॥

tatra sthitā tvaṁ paripāsi viśvam ।। 32।।

विश्वेश्वरि त्वं परिपासि विश्वं

viśveśvari tvaṁ paripāsi viśvaṁ

विश्वात्मिका धारयसीह विश्वम् ।

viśvātmikā dhārayasīha viśvam ।

विश्वेशवन्द्या भवती भवन्ति

viśveśavandyā bhavatī bhavanti

विश्वाश्रया ये त्वयि भक्तिनम्राः ॥ ३३ ॥

viśvāśrayā ye tvayi bhaktinamrāḥ ।। 33।।

देवि प्रसीद परिपालय नोऽरिभीते-

devi prasīda paripālaya no'ribhīte-

र्नित्यं यथासुरवधादधुनैव सद्यः ।

rnityaṁ yathāsuravadhādadhunaiva sadyaḥ ।

पापानि सर्वजगतां प्रशमं नयाशु

pāpāni sarvajagatāṁ praśamaṁ nayāśu

उत्पातपाकजनितांश्च महोपसर्गान् ॥ ३४ ॥

utpātapākajanitāṁśca mahopasargān || 34||

प्रणतानां प्रसीद त्वं देवि विश्वार्तिहारिणि ।

praṇatānāṁ prasīda tvaṁ devi viśvārtihāriṇi |

त्रैलोक्यवासिनामीड्ये लोकानां वरदा भव ॥ ३५ ॥

trailokyavāsināmīḍye lokānāṁ varadā bhava || 35||

देव्युवाच ॥ ३६ ॥

devyuvāca || 36||

वरदाहं सुरगणा वरं यन्मनसेच्छथ ।

varadāhaṁ suragaṇā varaṁ yanmanasecchatha |

तं वृणुध्वं प्रयच्छामि जगतामुपकारकम् ॥ ३७ ॥

taṁ vṛṇudhvaṁ prayacchāmi jagatāmupakārakam || 37||

देवा ऊचुः ॥ ३८ ॥

devā ūcuḥ || 38||

सर्वाबाधाप्रशमनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि ।

sarvābādhāpraśamanaṁ trailokyasyākhileśvari |

एवमेव त्वया कार्यमस्मद्वैरिविनाशनम् ॥ ३९ ॥

evameva tvayā kāryamasmadvairivināśanam || 39||

देव्युवाच ॥ ४० ॥

devyuvāca | | 40 | |

वैवस्वतेऽन्तरे प्राप्ते अष्टाविंशतिमे युगे ।

vaivasvate'ntare prāpte aṣṭāviṁśatime yuge |

शुम्भो निशुम्भश्चैवान्यावुत्पत्स्येते महासुरौ ॥ ४१ ॥

śumbho niśumbhaścaivānyāvutpatsyete mahāsurau | | 41 | |

नन्दगोपगृहे जाता यशोदागर्भसम्भवा ।

nandagopagṛhe jātā yaśodāgarbhasambhavā |

ततस्तौ नाशयिष्यामि विन्ध्याचलनिवासिनी ॥ ४२ ॥

tatastau nāśayiṣyāmi vindhyācalanivāsinī | | 42 | |

पुनरप्यतिरौद्रेण रूपेण पृथिवीतले ।

punarapyatiraudreṇa rūpeṇa pṛthivītale |

अवतीर्य हनिष्यामि वैप्रचित्तांश्च दानवान् ॥ ४३ ॥

avatīrya haniṣyāmi vaipracittāṁśca dānavān | | 43 | |

भक्षयन्त्याश्च तानुग्रान् वैप्रचित्तान् महासुरान् ।

bhakṣayantyāśca tānugrān vaipracittān mahāsurān |

रक्ता दन्ता भविष्यन्ति दाडिमीकुसुमोपमाः ॥ ४४ ॥

raktā dantā bhaviṣyanti dāḍimīkusumopamāḥ | | 44 | |

ततो मां देवताः स्वर्गे मर्त्यलोके च मानवाः ।

tato māṁ devatāḥ svarge martyaloke ca mānavāḥ ।

स्तुवन्तो व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदन्तिकाम् ॥ ४५ ॥

stuvanto vyāhariṣyanti satataṁ raktadantikām ।। 45।।

भूयश्च शतवार्षिक्यामनावृष्ट्यामनम्भसि ।

bhūyaśca śatavārṣikyāmanāvṛṣṭyāmanambhasi ।

मुनिभिः संस्मृता भूमौ सम्भविष्याम्ययोनिजा ॥ ४६ ॥

munibhiḥ saṁsmṛtā bhūmau sambhaviṣyāmyayonijā ।। 46।।

ततः शतेन नेत्राणां निरीक्षिष्याम्यहं मुनीन् ।

tataḥ śatena netrāṇāṁ nirīkṣiṣyāmyahaṁ munīn ।

कीर्तयिष्यन्ति मनुजाः शताक्षीमिति मां ततः ॥ ४७ ॥

kīrtayiṣyanti manujāḥ śatākṣīmiti māṁ tataḥ ।। 47।।

ततोऽहमखिलं लोकमात्मदेहसमुद्भवैः ।

tato'hamakhilaṁ lokamātmadehasamudbhavaiḥ ।

भरिष्यामि सुराः शाकैरावृष्टेः प्राणधारकैः ॥ ४८ ॥

bhariṣyāmi surāḥ śākairāvṛṣṭeḥ prāṇadhārakaiḥ ।। 48।।

शाकम्भरीति विख्यातिं तदा यास्याम्यहं भुवि ।

śākambharīti vikhyātiṁ tadā yāsyāmyahaṁ bhuvi ।

तत्रैव च वधिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरम् ॥ ४९ ॥

tatraiva ca vadhiṣyāmi durgamākhyaṁ mahāsuram ।। 49।।

दुर्गादेवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति ।

durgādevīti vikhyātaṁ tanme nāma bhaviṣyati |

पुनश्चाहं यदा भीमं रूपं कृत्वा हिमाचले ॥ ५० ॥

punaścāhaṁ yadā bhīmaṁ rūpaṁ kṛtvā himācale || 50||

रक्षांसि भक्षयिष्यामि मुनीनां त्राणकारणात् ।

rakṣāṁsi bhakṣayiṣyāmi munīnāṁ trāṇakāraṇāt |

तदा मां मुनयः सर्वे स्तोष्यन्त्यानम्रमूर्तयः ॥ ५१ ॥

tadā māṁ munayaḥ sarve stoṣyantyānamramūrtayaḥ || 51||

भीमादेवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति ।

bhīmādevīti vikhyātaṁ tanme nāma bhaviṣyati |

यदारुणाख्यस्त्रैलोक्ये महाबाधां करिष्यति ॥ ५२ ॥

yadāruṇākhyastrailokye mahābādhāṁ kariṣyati || 52||

तदाहं भ्रामरं रूपं कृत्वासंख्येयषट्पदम् ।

tadāhaṁ bhrāmaraṁ rūpaṁ kṛtvāsaṅkhyeyaṣaṭpadam |

त्रैलोक्यस्य हितार्थाय वधिष्यामि महासुरम् ॥ ५३ ॥

trailokyasya hitārthāya vadhiṣyāmi mahāsuram || 53||

भ्रामरीति च मां लोकास्तदा स्तोष्यन्ति सर्वतः ।

bhrāmarīti ca māṁ lokāstadā stoṣyanti sarvataḥ |

इत्थं यदा यदा बाधा दानवोत्था भविष्यति ॥ ५४ ॥

itthaṁ yadā yadā bādhā dānavotthā bhaviṣyati || 54||

तदा तदावतीर्याहं करिष्याम्यरिसंक्षयम् ॥ ५५ ॥

tadā tadāvatīryāhaṁ kariṣyāmyarisaṅkṣayam || 55||

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके

|| svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike

मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये

manvantare devīmāhātmye

नारायणीस्तुतिर्नामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

nārāyaṇīstutirnāmaikādaśo'dhyāyaḥ || 11||

द्वादशोऽध्यायः

dvādaśo'dhyāyaḥ

ॐ देव्युवाच ॥ १ ॥

om devyuvāca || 1||

एभिः स्तवैश्च मां नित्यं स्तोष्यते यः समाहितः ।

ebhiḥ stavaiśca māṁ nityaṁ stoṣyate yaḥ samāhitaḥ |

तस्याहं सकलां बाधां शमयिष्याम्यसंशयम् ॥ २ ॥

tasyāhaṁ sakalāṁ bādhāṁ śamayiṣyāmyasaṁśayam || 2||

मधुकैटभनाशं च महिषासुरघातनम् ।

madhukaiṭabhanāśaṁ ca mahiṣāsuraghātanam |

कीर्तयिष्यन्ति ये तद्वद्वधं शुम्भनिशुम्भयोः ॥ ३ ॥

kīrtayiṣyanti ye tadvadvadhaṁ śumbhaniśumbhayoḥ || 3||

अष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां चैकचेतसः ।

aṣṭamyāṁ ca caturdaśyāṁ navamyāṁ caikacetasaḥ |

श्रोष्यन्ति चैव ये भक्त्या मम माहात्म्यमुत्तमम् ॥ ४ ॥

śroṣyanti caiva ye bhaktyā mama māhātmyamuttamam || 4||

न तेषां दुष्कृतं किञ्चिद्दुष्कृतोत्था न चापदः ।

na teṣāṁ duṣkṛtaṁ kiñcidduṣkṛtotthā na cāpadaḥ ।

भविष्यति न दारिद्र्यं न चैवेष्टवियोजनम् ॥ ५ ॥

bhaviṣyati na dāridryaṁ na caiveṣṭaviyojanam ।। 5।।

शत्रुभ्यो न भयं तस्य दस्युतो वा न राजतः ।

śatrubhyo na bhayaṁ tasya dasyuto vā na rājataḥ ।

न शस्त्रानलतोयौघात् कदाचित् सम्भविष्यति ॥ ६ ॥

na śastrānalatoyaughāt kadācit sambhaviṣyati ।। 6।।

तस्मान्ममैतन्माहात्म्यं पठितव्यं समाहितैः ।

tasmānmamaitanmāhātmyaṁ paṭhitavyaṁ samāhitaiḥ ।

श्रोतव्यं च सदा भक्त्या परं स्वस्त्ययनं महत् ॥ ७ ॥

śrotavyaṁ ca sadā bhaktyā paraṁ svastyayanaṁ mahat ।। 7।।

उपसर्गानशेषांस्तु महामारीसमुद्भवान् ।

upasargānaśeṣāṁstu mahāmārīsamudbhavān ।

तथा त्रिविधमुत्पातं माहात्म्यं शमयेन्मम ॥ ८ ॥

tathā trividhamutpātaṁ māhātmyaṁ śamayenmama ।। 8।।

यत्रैतत्पठ्यते सम्यङ्नित्यमायतने मम ।

yatraitatpaṭhyate samyaṅnityamāyatane mama ।

सदा न तद्विमोक्ष्यामि सांनिध्यं तत्र मे स्थितम् ॥ ९ ॥

sadā na tadvimokṣyāmi sānnidhyaṁ tatra me sthitam ।। 9।।

बलिप्रदाने पूजायामग्निकार्ये महोत्सवे ।

balipradāne pūjāyāmagnikārye mahotsave ।

सर्वं ममैतन्माहात्म्यम् उच्चार्यं श्राव्यमेव च ॥ १० ॥

sarvaṁ mamaitanmāhātmyam uccāryaṁ śrāvyameva ca ।। 10।।

जानताजानता वापि बलिपूजां यथा कृताम् ।

jānatājānatā vāpi balipūjāṁ yathā kṛtām ।

प्रतीक्षिष्याम्यहं प्रीत्या वह्निहोमं तथाकृतम् ॥ ११ ॥

pratīkṣiṣyāmyahaṁ prītyā vahnihomaṁ tathākṛtam ।। 11।।

शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी ।

śaratkāle mahāpūjā kriyate yā ca vārṣikī ।

तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः ॥ १२ ॥

tasyāṁ mamaitanmāhātmyaṁ śrutvā bhaktisamanvitaḥ ।। 12।।

सर्वाबाधाविनिर्मुक्तो धनधान्यसमन्वितः ।

sarvābādhāvinirmukto dhanadhānyasamanvitaḥ ।

मनुष्यो मत्प्रसादेन भविष्यति न संशयः ॥ १३ ॥

manuṣyo matprasādena bhaviṣyati na saṁśayaḥ ।। 13।।

श्रुत्वा ममैतन्माहात्म्यं तथा चोत्पत्तयः शुभाः ।

śrutvā mamaitanmāhātmyaṁ tathā cotpattayaḥ śubhāḥ ।

पराक्रमं च युद्धेषु जायते निर्भयः पुमान् ॥ १४ ॥

parākramaṁ ca yuddheṣu jāyate nirbhayaḥ pumān ।। 14।।

रिपवः संक्षयं यान्ति कल्याणं चोपपद्यते ।

ripavaḥ saṅkṣayaṁ yānti kalyāṇaṁ copapadyate |

नन्दते च कुलं पुंसां माहात्म्यं मम शृण्वताम् ॥ १५ ॥

nandate ca kulaṁ puṁsāṁ māhātmyaṁ mama śṛṇvatām || 15||

शान्तिकर्मणि सर्वत्र तथा दुःस्वप्नदर्शने ।

śāntikarmaṇi sarvatra tathā duḥsvapnadarśane |

ग्रहपीडासु चोग्रासु माहात्म्यं शृणुयान्मम ॥ १६ ॥

grahapīḍāsu cogrāsu māhātmyaṁ śṛṇuyānmama || 16||

उपसर्गाः शमं यान्ति ग्रहपीडाश्च दारुणाः ।

upasargāḥ śamaṁ yānti grahapīḍāśca dāruṇāḥ |

दुःस्वप्नं च नृभिर्दृष्टं सुस्वप्नमुपजायते ॥ १७ ॥

duḥsvapnaṁ ca nṛbhirdṛṣṭaṁ susvapnamupajāyate || 17||

बालग्रहाभिभूतानां बालानां शान्तिकारकम् ।

bālagrahābhibhūtānāṁ bālānāṁ śāntikārakam |

संघातभेदे च नृणां मैत्रीकरणमुत्तमम् ॥ १८ ॥

saṅghātabhede ca nṛṇāṁ maitrīkaraṇamuttamam || 18||

दुर्वृत्तानामशेषाणां बलहानिकरं परम् ।

durvṛttānāmaśeṣāṇāṁ balahānikaraṁ param |

रक्षोभूतपिशाचानां पठनादेव नाशनम् ॥ १९ ॥

rakṣobhūtapiśācānāṁ paṭhanādeva nāśanam || 19||

सर्वं ममैतन्माहात्म्यं मम सन्निधिकारकम् ।

sarvaṁ mamaitanmāhātmyaṁ mama sannidhikārakam ।

पशुपुष्पार्घ्यधूपैश्च गन्धदीपैस्तथोत्तमैः ॥ २० ॥

paśupuṣpārghyadhūpaiśca gandhadīpaistathottamaiḥ ।। 20 ।।

विप्राणां भोजनैर्होमैः प्रोक्षणीयैरहर्निशम् ।

viprāṇāṁ bhojanairhomaiḥ prokṣaṇīyairaharniśam ।

अन्यैश्च विविधैर्भोगैः प्रदानैर्वत्सरेण या ॥ २१ ॥

anyaiśca vividhairbhogaiḥ pradānairvatsareṇa yā ।। 21।।

प्रीतिर्मे क्रियते सास्मिन् सकृदुच्चरिते श्रुते ।

prītirme kriyate sāsmin sakṛduccarite śrute ।

श्रुतं हरति पापानि तथारोग्यं प्रयच्छति ॥ २२ ॥

śrutaṁ harati pāpāni tathārogyaṁ prayacchati ।। 22।।

रक्षां करोति भूतेभ्यो जन्मनां कीर्तनं मम ।

rakṣāṁ karoti bhūtebhyo janmanāṁ kīrtanaṁ mama ।

युद्धेषु चरितं यन्मे दुष्टदैत्यनिबर्हणम् ॥ २३ ॥

yuddheṣu caritaṁ yanme duṣṭadaityanibarhaṇam ।। 23।।

तस्मिञ्छ्रुते वैरिकृतं भयं पुंसां न जायते ।

tasmiñchrute vairikṛtaṁ bhayaṁ puṁsāṁ na jāyate ।

युष्माभिः स्तुतयो याश्च याश्च ब्रह्मर्षिभिः कृताः ॥ २४ ॥

yuṣmābhiḥ stutayo yāśca yāśca brahmarṣibhiḥ kṛtāḥ ।। 24।।

ब्रह्मणा च कृतास्तास्तु प्रयच्छन्तु शुभां मतिम् ।

brahmaṇā ca kṛtāstāstu prayacchantu śubhāṁ matim ।

अरण्ये प्रान्तरे वापि दावाग्निपरिवारितः ॥ २५ ॥

araṇye prāntare vāpi dāvāgniparivāritaḥ ।। 25।।

दस्युभिर्वा वृतः शून्ये गृहीतो वापि शत्रुभिः ।

dasyubhirvā vṛtaḥ śūnye gṛhīto vāpi śatrubhiḥ ।

सिंहव्याघ्रानुयातो वा वने वा वनहस्तिभिः ॥ २६ ॥

siṁhavyāghrānuyāto vā vane vā vanahastibhiḥ ।। 26।।

राज्ञा क्रुद्धेन चाज्ञप्तो वध्यो बन्धगतोऽपि वा ।

rājñā kruddhena cājñapto vadhyo bandhagato'pi vā ।

आघूर्णितो वा वातेन स्थितः पोते महार्णवे ॥ २७ ॥

āghūrṇito vā vātena sthitaḥ pote mahārṇave ।। 27।।

पतत्सु चापि शस्त्रेषु संग्रामे भृशदारुणे ।

patatsu cāpi śastreṣu saṅgrāme bhṛśadāruṇe ।

सर्वाबाधासु घोरासु वेदनाभ्यर्दितोऽपि वा ॥ २८ ॥

sarvābādhāsu ghorāsu vedanābhyardito'pi vā ।। 28।।

स्मरन् ममैतच्चरितं नरो मुच्येत सङ्कटात् ।

smaran mamaitaccaritaṁ naro mucyeta saṅkaṭāt ।

मम प्रभावात्सिंहाद्या दस्यवो वैरिणस्तथा ॥ २९ ॥

mama prabhāvātsiṁhādyā dasyavo vairiṇastathā ।। 29।।

दूरादेव पलायन्ते स्मरतश्चरितं मम ॥ ३० ॥

dūrādeva palāyante smarataścaritaṁ mama | | 30| |

ऋषिरुवाच ॥ ३१ ॥

ṛṣiruvāca | | 31| |

इत्युक्त्वा सा भगवती चण्डिका चण्डविक्रमा ॥ ३२ ॥

ityuktvā sā bhagavatī caṇḍikā caṇḍavikramā | | 32| |

पश्यतां सर्वदेवानां तत्रैवान्तरधीयत ।

paśyatāṁ sarvadevānāṁ tatraivāntaradhīyata |

तेऽपि देवा निरातङ्काः स्वाधिकारान्यथा पुरा ॥ ३३ ॥

te'pi devā nirātaṅkāḥ svādhikārānyathā purā | | 33| |

यज्ञभागभुजः सर्वे चक्रुर्विनिहतारयः ।

yajñabhāgabhujaḥ sarve cakrurvinihatārayaḥ |

दैत्याश्च देव्या निहते शुम्भे देवरिपौ युधि ॥ ३४ ॥

daityāśca devyā nihate śumbhe devaripau yudhi | | 34| |

जगद्विध्वंसके तस्मिन् महोग्रेऽतुलविक्रमे ।

jagadvidhvaṁsake tasmin mahogre'tulavikrame |

निशुम्भे च महावीर्ये शेषाः पातालमाययुः ॥ ३५ ॥

niśumbhe ca mahāvīrye śeṣāḥ pātālamāyayuḥ | | 35| |

एवं भगवती देवी सा नित्यापि पुनः पुनः ।
evaṁ bhagavatī devī sā nityāpi punaḥ punaḥ ।
सम्भूय कुरुते भूप जगतः परिपालनम् ॥ ३६ ॥
sambhūya kurute bhūpa jagataḥ paripālanam ।। 36।।

तयैतन्मोह्यते विश्वं सैव विश्वं प्रसूयते ।
tayaitanmohyate viśvaṁ saiva viśvaṁ prasūyate ।
सा याचिता च विज्ञानं तुष्टा ऋद्धिं प्रयच्छति ॥ ३७ ॥
sā yācitā ca vijñānaṁ tuṣṭā ṛddhiṁ prayacchati ।। 37।।

व्याप्तं तयैतत्सकलं ब्रह्माण्डं मनुजेश्वर ।
vyāptaṁ tayaitatsakalaṁ brahmāṇḍaṁ manujeśvara ।
महादेव्या महाकाली महामारीस्वरूपया ॥ ३८ ॥
mahādevyā mahākālī mahāmārīsvarūpayā ।। 38।।

सैव काले महामारी सैव सृष्टिर्भवत्यजा ।
saiva kāle mahāmārī saiva sṛṣṭirbhavatyajā ।
स्थितिं करोति भूतानां सैव काले सनातनी ॥ ३९ ॥
sthitiṁ karoti bhūtānāṁ saiva kāle sanātanī ।। 39।।

भवकाले नृणां सैव लक्ष्मीर्वृद्धिप्रदा गृहे ।
bhavakāle nṛṇāṁ saiva lakṣmīrvṛddhipradā gṛhe ।
सैवाभावे तथालक्ष्मीर्विनाशायोपजायते ॥ ४० ॥
saivābhāve tathālakṣmīrvināśāyopajāyate ।। 40।।

स्तुता सम्पूजिता पुष्पैर्गन्धधूपादिभिस्तथा ।

stutā sampūjitā puṣpairgandhadhūpādibhistathā ।

ददाति वित्तं पुत्रांश्च मतिं धर्मे गतिं शुभाम् ॥ ४१ ॥

dadāti vittaṁ putrāṁśca matiṁ dharme gatiṁ śubhām ।। 41।।

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

।। svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये भगवती वाक्यं

devīmāhātmye bhagavatī vākyaṁ

द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥

dvādaśo'dhyāyaḥ ।। 12।।

त्रयोदशोऽध्यायः

trayodaśo'dhyāyaḥ

ॐ ऋषिरुवाच ॥ १ ॥

om ṛṣiruvāca ।। 1।।

एतत्ते कथितं भूप देवीमाहात्म्यमुत्तमम् ।

etatte kathitaṁ bhūpa devīmāhātmyamuttamam ।

एवंप्रभावा सा देवी ययेदं धार्यते जगत् ॥ २ ॥

evamprabhāvā sā devī yayedaṁ dhāryate jagat ।। 2।।

विद्या तथैव क्रियते भगवद्विष्णुमायया ।

vidyā tathaiva kriyate bhagavadviṣṇumāyayā ।

तया त्वमेष वैश्यश्च तथैवान्ये विवेकिनः ॥ ३ ॥

tayā tvameṣa vaiśyaśca tathaivānye vivekinaḥ ।। 3।।

मोह्यन्ते मोहिताश्चैव मोहमेष्यन्ति चापरे ।

mohyante mohitāścaiva mohameṣyanti cāpare ।

तामुपैहि महाराज शरणं परमेश्वरीम् ॥ ४ ॥

tāmupaihi mahārāja śaraṇaṁ parameśvarīm ।। 4।।

आराधिता सैव नृणां भोगस्वर्गापवर्गदा ॥ ५ ॥

ārādhitā saiva nṛṇāṁ bhogasvargāpavargadā | | 5| |

मार्कण्डेय उवाच ॥ ६ ॥

mārkaṇḍeya uvāca | | 6| |

इति तस्य वचः श्रुत्वा सुरथः स नराधिपः ॥ ७ ॥

iti tasya vacaḥ śrutvā surathaḥ sa narādhipaḥ | | 7| |

प्रणिपत्य महाभागं तमृषिं संशितव्रतम् ।

praṇipatya mahābhāgaṁ tamṛṣiṁ saṁśitavratam |

निर्विण्णोऽतिममत्वेन राज्यापहरणेन च ॥ ८ ॥

nirviṇṇo'timamatvena rājyāpaharaṇena ca | | 8| |

जगाम सद्यस्तपसे स च वैश्यो महामुने ।

jagāma sadyastapase sa ca vaiśyo mahāmune |

संदर्शनार्थमम्बाया नदीपुलिनमास्थितः ॥ ९ ॥

sandarśanārthamambāyā nadīpulinamāsthitaḥ | | 9| |

स च वैश्यस्तपस्तेपे देवीसूक्तं परं जपन् ।

sa ca vaiśyastapastepe devīsūktaṁ paraṁ japan |

तौ तस्मिन् पुलिने देव्याः कृत्वा मूर्तिं महीमयीम् ॥ १० ॥

tau tasmin puline devyāḥ kṛtvā mūrtiṁ mahīmayīm | | 10| |

अर्हणां चक्रतुस्तस्याः पुष्पधूपाग्नितर्पणैः ।

arhaṇāṁ cakratustasyāḥ puṣpadhūpāgnitarpaṇaiḥ ।

निराहारौ यतात्मानौ तन्मनस्कौ समाहितौ ॥ ११ ॥

nirāhārau yatātmānau tanmanaskau samāhitau ।। 11।।

ददतुस्तौ बलिं चैव निजगात्रासृगुक्षितम् ।

dadatustau baliṁ caiva nijagātrāsṛgukṣitam ।

एवं समाराधयतोस्त्रिभिर्वर्षैर्यतात्मनोः ॥ १२ ॥

evaṁ samārādhayatostribhirvarṣairyatātmanoḥ ।। 12।।

परितुष्टा जगद्धात्री प्रत्यक्षं प्राह चण्डिका ॥ १३ ॥

parituṣṭā jagaddhātrī pratyakṣaṁ prāha caṇḍikā ।। 13।।

देव्युवाच ॥ १४ ॥

devyuvāca ।। 14।।

यत्प्रार्थ्यते त्वया भूप त्वया च कुलनन्दन ।

yatprārthyate tvayā bhūpa tvayā ca kulanandana ।

मत्तस्तत्प्राप्यतां सर्वं परितुष्टा ददामिते ॥ १५ ॥

mattastatprāpyatāṁ sarvaṁ parituṣṭā dadāmite ।। 15।।

मार्कण्डेय उवाच ॥ १६ ॥

mārkaṇḍeya uvāca || 16||

ततो वव्रे नृपो राज्यमविभ्रंश्यन्यजन्मनि ।

tato vavre nṛpo rājyamavibhraṁśyanyajanmani |

अत्रैव च निजं राज्यं हतशत्रुबलं बलात् ॥ १७ ॥

atraiva ca nijaṁ rājyaṁ hataśatrubalaṁ balāt || 17||

सोऽपि वैश्यस्ततो ज्ञानं वव्रे निर्विण्णमानसः ।

so'pi vaiśyastato jñānaṁ vavre nirviṇṇamānasaḥ |

ममेत्यहमिति प्राज्ञः सङ्गविच्युतिकारकम् ॥ १८ ॥

mametyahamiti prājñaḥ saṅgavicyutikārakam || 18||

देव्युवाच ॥ १९ ॥

devyuvāca || 19||

स्वल्पैरहोभिर्नृपते स्वं राज्यं प्राप्स्यते भवान् ॥ २० ॥

svalpairahobhirnṛpate svaṁ rājyaṁ prāpsyate bhavān || 20||

हत्वा रिपूनस्खलितं तव तत्र भविष्यति ॥ २१ ॥

hatvā ripūnaskhalitaṁ tava tatra bhaviṣyati || 21||

मृतश्च भूयः सम्प्राप्य जन्म देवाद्विवस्वतः ॥ २२ ॥

mṛtaśca bhūyaḥ samprāpya janma devādvivasvataḥ || 22||

सावर्णिको मनुर्नाम भवान्भुवि भविष्यति ॥ २३ ॥

sāvarṇiko manurnāma bhavānbhuvi bhaviṣyati || 23||

वैश्यवर्य त्वया यश्च वरोऽस्मत्तोऽभिवाञ्छितः ॥ २४ ॥

vaiśyavarya tvayā yaśca varo'smatto'bhivāñchitaḥ || 24||

तं प्रयच्छामि संसिद्ध्यै तव ज्ञानं भविष्यति ॥ २५ ॥

taṁ prayacchāmi saṁsiddhyai tava jñānaṁ bhaviṣyati || 25||

मार्कण्डेय उवाच ॥ २६ ॥

mārkaṇḍeya uvāca || 26||

इति दत्त्वा तयोर्देवी यथाभिलषितं वरम् ।

iti dattvā tayordevī yathābhilaṣitaṁ varam |

बभूवान्तर्हिता सद्यो भक्त्या ताभ्यामभिष्टुता ॥ २७ ॥

babhūvāntarhitā sadyo bhaktyā tābhyāmabhiṣṭutā || 27||

एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियर्षभः ।

evaṁ devyā varaṁ labdhvā surathaḥ kṣatriyarṣabhaḥ |

सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भविता मनुः ॥ २८ ॥

sūryājjanma samāsādya sāvarṇirbhavitā manuḥ || 28||

इति दत्त्वा तयोर्देवी यथाभिलषितं वरम् ।

iti dattvā tayordevī yathābhilaṣitaṁ varam |

बभूवान्तर्हिता सद्यो भक्त्या ताभ्यामभिष्टुता ॥

babhūvāntarhitā sadyo bhaktyā tābhyāmabhiṣṭutā ||

एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियर्षभः ।

evaṁ devyā varaṁ labdhvā surathaḥ kṣatriyarṣabhaḥ |

सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भविता मनुः ॥

sūryājjanma samāsādya sāvarṇirbhavitā manuḥ ||

। क्लीं ॐ ।

| klīm om |

॥ स्वस्ति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे

|| svasti śrīmārkaṇḍeyapurāṇe sāvarṇike manvantare

देवीमाहात्म्ये सुरथवैश्ययोर्वरप्रदानं नाम

devīmāhātmye surathavaiśyayorvarapradānaṁ nāma

त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

trayodaśo'dhyāyaḥ || 13||

॥ श्रीसप्तशतीदेवीमाहात्म्यं समाप्तम् ॥

|| śrīsaptaśatīdevīmāhātmyaṁ samāptam ||

॥ ॐ तत् सत् ॐ ॥

|| om tat sat om ||